

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

*Вахович Ірина Михайлівна,
Кравчук Ірина Миколаївна*

Роль підприємництва у структурній модернізації економіки

МОНОГРАФІЯ

ВІП Луцького НТУ

2022

Рецензенти:

- доктор економічних наук, професор Сторонянська І.З.
- доктор економічних наук, професор Забарна Е.М.
- доктор економічних наук, професор Ковальська Л.Л.

Монографія присвячена обґрунтуванню теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій розвитку інноваційного підприємництва як складової структурної модернізації економіки. Зокрема, обґрунтовано теоретичні засади дослідження сутності поняття «модернізація» та розуміння інноваційного підприємництва як первинної ланки трансформації економічної системи. Визначено концептуальні підходи, систематизовано ознаки категорії «модернізація». Обґрунтовано, що існують різні наукові підходи до трактування поняття «інновації» та «інноваційне підприємництво». Розроблено авторський методичний підхід до аналізу та оцінки інноваційного підприємництва як передумови структурної модернізації економіки, який передбачає два блоки оцінки: рівень розвитку інноваційного підприємництва та рівень ефективності здійснення структурних змін. У монографії зосереджено увагу на формуванні стратегії забезпечення трансформаційних змін економіки країни. Визначено типи стратегії забезпечення структурної модернізації економіки країни за рівнем розвитку інноваційного підприємництва. Обґрунтовано, що для інноваційного, промислового та територіального розвитку необхідне упровадження смарт-спеціалізації. Розроблено механізм стимулювання інноваційного підприємництва для структурної модернізації економіки.

Видання передбачене для студентів вищих навчальних закладів, керівників та спеціалістів управлінських структур, науковців, фінансових організацій, аспірантів.

В 22 Роль підприємництва у структурній модернізації економіки:
монографія / І.М. Вахович, І.М. Кравчук – Луцьк: ВІП Луцького НТУ, 2022. – 184 с.

Схвалено до друку

Вченою радою Луцького національного технічного університету

Протокол № 10 від 26.05.2022 р.

ISBN 978-617-672-255-7

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК СКЛАДОВОЇ СТРУКТУРНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	6
1.1. Концептуальні засади структурної модернізації економіки	6
1.2. Інноваційне підприємництво як фактор структурної модернізації економіки	15
1.3. Світовий досвід розвитку інноваційного підприємництва та його ролі у структурній модернізації економіки	25
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ СТРУКТУРНИХ ЗМІН	33
2.1. Методичні підходи до аналізу інноваційного підприємництва як складової структурної модернізації економіки	33
2.2. Аналіз та оцінка розвитку інноваційного підприємництва в Україні	43
2.3. Оцінка ефективності здійснення структурних змін в економіці країни	63
РОЗДІЛ 3. ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ СТРУКТУРНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	81
3.1. Стратегічні засади забезпечення структурної модернізації економіки країни	81
3.2. Смарт-спеціалізація як інструмент структурної модернізації економіки	92
3.3. Розробка механізму стимулювання інноваційного підприємництва для забезпечення структурної модернізації економіки	105
ВИСНОВКИ	114
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	116
ДОДАТКИ	128

Протягом років незалежності багата ресурсами та розташуванням Україна зосереджена на виробництві продукції низьких технологічних укладів, експортна орієнтованість економіки сировинна, додана вартість сфер економічної діяльності низька, рівень інноваційності продукції не відповідає світовим тенденціям, частка витрат на наукові дослідження невинно зменшується у відношенні до ВВП. Тому для країни край важливо забезпечити підвищення конкурентних позицій, забезпечивши розвиток інновацій та інноваційного підприємництва.

Визначальною складовою таких процесів має стати структурна модернізація економіки, що передбачає, у першу чергу, збільшення частки інноваційної продукції у структурі виготовленої, зростання частки продукції з високим вмістом доданої вартості у структурі виготовленої та експортованої, зростання частки послуг, зокрема високотехнологічних та інших. Реалізація такого економічного курсу держави вимагає запровадження дієвих механізмів стимулювання розвитку інноваційного підприємництва як основи структурної модернізації економіки.

Питання стимулювання інноваційної діяльності, розвитку інноваційного підприємництва, формування механізмів структурної модернізації економіки, забезпечення конкурентоспроможності продукції та економіки, експортна орієнтованість продукції з високим вмістом доданої вартості є предметом дослідження вітчизняних та закордонних вчених, зокрема І.М. Буднікевич, Л. Водачек, О. Водачкова, З. Варналій, А. Валюхи, П. Друкер, Г. Жарінова, Е.М. Забарна, Е. Зінь, В.В. Зянько, С.В. Ільдеменов, С.О. Іщук, Л.Л. Ковальська, О. Критик, М. Крупка, Л.Г. Ліпич, В. Мединський, О. Муравйова, Л. Овчаренко, О.М. Полінкевич, Н.Т. Рудь, Б. Санто, В. Сизоненко, Р. Фатхутдінова, Б. Шайтан, І.М. Школа, Й. Шумпетер. та багатьох інших.

Однак, незважаючи на достатньо глибокі та вагомні наукові здобутки дослідників, більшість поділяють думку, що недосконалість структури економіки, сировинна спрямованість експорту, низька інноваційна активність спричиняють низку викликів та стримують економічний розвиток. Поглиблення наукових досліджень у сфері розробки та запровадження механізмів забезпечення розвитку інноваційного підприємництва є надзвичайно важливим й актуальним завданням для соціально-економічного розвитку України.

Найвагомішими теоретико-методологічними та науково-прикладними результатами монографії є: обґрунтовано концептуальні аспекти структурної модернізації економіки; визначено роль інноваційного підприємництва в

системі структурних змін; проаналізовано досвід провідних країн світу, який демонструє алгоритм структурної модернізації економіки на інноваційних засадах та досягнення на цій основі конкурентоспроможності та високого рівня економічного розвитку; розроблено методичні підходи до аналізу та оцінки інноваційного підприємництва як складової структурної модернізації економіки, що передбачають виокремлення п'яти напрямків; визначено стратегічні засади модернізації економіки та забезпечення трансформаційних змін, що базується на розробленій архітектоніці цілей структурної модернізації економіки, методах, інструментах, принципах, системі забезпечення; розроблено алгоритм формування стратегії розвитку територіальних економічних систем із застосуванням підходу смарт-спеціалізації; розроблено структурну модель механізму стимулювання інноваційного підприємництва в системі структурних змін.

Монографія складається з передмови, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Автори висловлюють щиру подяку рецензентам монографії за виявлений інтерес до роботи та рекомендації, які враховано при її написанні.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК СКЛАДОВОЇ СТРУКТУРНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Концептуальні засади структурної модернізації економіки

Здійснення ефективних структурних перетворень, модернізація економіки у процесі інтеграції в європейський економічний простір нині є першочерговим завданням національної та регіональної економічної політики. Така потреба зумовлена, у першу чергу, низькою конкурентоспроможністю вітчизняної економіки, товарів та послуг, низькою доданою вартістю експорту, незадовільним зовнішньоекономічним балансом та низькою інших негативних явищ. Успішна модернізація економіки регіону є запорукою динамічного та демократичного розвитку країни. Такий розвиток спричинить скорочення відставання України від розвинутих країн світу та закладе підвалини до постійного оновлення в майбутньому.

Тому системні зміни на разі на часі. Основним новітнім напрямом таких змін є системна ефективна модернізація, яка повинна спиратися на чітко сформовану теоретико-методологічну платформу. Тому визначення сутності модернізації у контексті економічних категорій має важливе значення для обґрунтування вагомості її введення та виявлення реальних переваг.

На сьогоднішній день не існує єдиного однозначного визначення поняття «модернізації», дослідники-економісти саме явища модернізації по-різному трактують, посиляючись на окремі характеристики. Розглядаючи її економічну сутність, усі автори погоджуються з тим, що модернізація – це процес перетворень, спричинених промисловим розвитком.

За словами одного з визначних теоретиків модернізації Ш. Айзенштадта [1, с. 470-479], «під нею розуміється процес, що веде до створення соціальних, економічних і політичних систем, що склалися в Західній Європі і Північній Америці в період між XVII і XIX ст. і поширилися потім на інші країни і континенти. Іншими словами, можна сказати, що модернізація – це перехід від традиційного, аграрного суспільства до сучасного, індустріального, а в останні десятиліття - і постіндустріального суспільства».

Саме зі створенням перших ручних знарядь праці та з появою промисловості, процеси модернізації набули повторювального системного характеру.

«Термін «модернізація» у перекладі з англійського «modernisation» означає «осучаснення», удосконалення, надання будь-чому сучасного вигляду, переробка відповідно до сучасних вимог» [2].

Дослідження сутності та значення модернізації у сучасній економічній науці є предметом дослідження вітчизняних економістів: О.Ю. Амосова, І.В. Бураковського, Н.В. Валінкевича, Т.М. Качали, І.Б. Коліушко,

О.О. Мамалужа, П.Є. Матковського, М.І. Михальченко, Й.М. Петровича, С.В. Мочерного, Л.І. Федулової, М.М. Салуна, М.Т. Пашути, О.М. Шкільнюк та інших. Вагомий внесок у дослідження питань модернізації зробили також сучасні зарубіжні вчені: Ф. Агійон, С.С. Дьомін, Є.А. Ковальчук, В.А. Лаврентьев, П. Хоуітт. Питаннями еволюції теорії модернізації займаються М.Д. Балджи, К.О. Бужимська, М. І. Гедз, П. Хоуітт, Ф. Агійон та інші.

Зазначимо, що зародження поняття та основні ідеї модернізації були закладені в XVI ст. і з того часу тривають дискусії щодо змісту модернізації, що дало можливість виділити 4 загальні етапи її розвитку, а саме: рання індустріальна (мануфактурна) модернізація (XVI ст. – середина XVIII ст.); індустріальна модернізація (кін. XVIII ст. – середина XIX ст.); пізня індустріальна модернізація (I пол. XX ст.); постіндустріальна модернізація (сер. XX ст. – дотепер). Теорія модернізації була сформована в середині XX ст. і вже пройшла декілька етапів еволюції (табл. 1.1). Саме під впливом еволюції теорії модернізації, досліджувана категорія трактується по-різному. Зауважимо, що модернізація є однією з необхідних умов становлення нового світового порядку.

В її основі лежить визнання головною закономірністю розвитку території постійної зміни, ускладнення політичних, економічних і культурних структур та їхніх функцій відповідно до потреб раціонального та ефективного функціонування суспільства.

Таблиця 1.1

Етапи еволюції теорії модернізації

Назва періоду / часові межі	Коротка характеристика
представники період народження та стрімкого росту дослідження модернізаційних процесів в класичній версії / друга половина 1950-х – перша половина 1960-х рр. / критичний період / кінець 1960-х – 1970-ті рр./ Валерстайн І.	«Модернізація розглядалася як єдиний глобальний процес переходу суспільств від традиційності до сучасності на основі продукування існуючих ідей і технологій з європейського центру по всьому світу. Учасники класичної теорії модернізму вважали, що цей перехід зумовлює зміни у всіх сферах життя. Виникали труднощі реалізації теорії модернізації країнами третього світу, тому що, країни не завжди мали у розпорядженні необхідні ресурси. Загальна критика суспільства дала поштовх представникам і прихильникам теорії модернізму усунути некоректні теоретичні складові модернізаційної течії та вдосконалити їх».
посткритичний період / 1980-х рр. / Соу Е., Хантінгтон С.	«В цей період представники школи модернізації відмовились розглядати модернізацію як стрибок до західних інституцій і прийшли до висновку, що кожна країна може розвиватись самостійно, вибравши власний, оригінальний, шлях на основі національних моделей модернізації з врахуванням національних традицій».
період неомодернізаційного та постмодернізаційного аналізу / кінець 1980-х – 1990-х рр./ Тіріакян Е., Штомпка П., Цапф В., Бек У.	«Становлення неомодернізаційного та постмодернізаційного аналізу зумовлено грандіозними трансформаціями у країнах Центрально-Східної Європи та Євразії. Основні теоретичні аспекти даного етапу: відмова від розуміння модернізації як руху в сторону західних цінностей, визнання можливості власних оригінальних ідей розвитку; визнання позитивної ролі традицій при здійсненні модернізаційних перетворень; роль та вплив зовнішнього фактору на модернізацію; відхід від еволюціоністського телеологізму; чинник історії; відмова від трактування модернізації як єдиного процесу системної трансформації; циклічність природи модернізації».
сучасний етап / О.Ю. Амосов	«Стрімка зміна стадій росту на макрорівні (системній кризі передуює соціально-економічна стабільність у більшості економічно розвинених країн, а відповідно подолання кризи супроводжується загостренням суперечностей у суспільстві, збільшенням соціальних трансформацій, зміною конфігурації суспільних матриць), що відповідає постмодернізаційному аналізу в посткризовий період».

Сформовано на основі джерел [3,4,5]

«В Економічному словнику Азріліяна [6, с. 436] модернізація розглядається як введення удосконалень, які відповідають сучасним вимогам».

У науковій праці “Модернізація України [7]: визначення пріоритетів реформ: Проект до обговорення”, «поняття модернізації розглядається: “...як, перш за все, комплексний процес реформування існуючих та створення нових політичних, правових, економічних та суспільних інституцій, а також запозичення тих культурних норм, які відповідають кращим стандартам і цінностям розвинутих демократичних країн». Науковці розглядають модернізацію як певну ідеологію, тобто навколо якої будуються конкретні реформи, що ведуть до масштабних якісних змін. А вже потім модернізація забезпечує умови для технологічного розвитку та необхідність впровадження інновацій у різні сфери.

Згідно з науковим дослідженням Л.І. Федулової [8, с. 128] «модернізація – це технологічне оновлення наявного промислового потенціалу та прискорений розвиток високотехнологічних видів діяльності, що покликана перетворити технологічні та організаційні нововведення на головний чинник розвитку економіки». Автор підкреслює, що модернізація може здійснюватися лише на основі динамічного освоєння національних і запозичених технологічних інновацій.

На думку Й.М. Петровича [9, с. 201] – «це саме такий стан сталого ефективного розвитку, який базується на впровадженні у виробництво досягнень науково-технічного прогресу, спрямованих на оновлення матеріально-технічної бази усіх секторів національного господарства та їх підприємств з метою домогтися виготовлення продукції з інноваційним наповненням та конкурентоспроможності на зовнішньому та внутрішньому ринках».

У цьому ж напрямку здійснюють дослідження М.Т. Пашута та О.М. Шкільнюк [10, с. 46], «які модернізацію розглядають як процес часткового оновлення, зміни застарілого устаткування (машин, механізмів, обладнання та ін.), технології виробництва, технічне й технологічне переоснащення промислових і сільськогосподарських підприємств».

Науковці наголошують на тому, що модернізація є одним з найважливіших напрямків підвищення техніко-економічних показників, посилення ефективного розвитку та зростання ефективності виробництва.

Погоджуємось з думкою М.М. Салуна [11, с. 49], «що модернізація – це удосконалення, зміна відповідно до сучасних вимог ресурсного потенціалу українських промислових підприємств регіону, що є однією з найважливіших складових переходу до ефективної ринкової структури, орієнтованої на задоволення потреб споживача. Модернізація повинна охопити усі елементи системи: продукти, що виробляються і роботи, що виконуються, техніку і технологію виробництва, систему управління трудовими, матеріально-технічними, фінансовими та інформаційними ресурсами».

Досить просте та лаконічне тлумачення терміну «модернізація» надав О.О. Мамалай [12, с. 28], як процесу покращення, оновлення, який веде до прогресивних змін, перетворень засобів виробництва, продукції та умов економічного розвитку».

В.А. Лаврентьев «визначає модернізацію підприємства як розробку високотехнологічних продуктів, впровадження новітніх технологій та перехід на більш високий технологічний уклад, удосконалення системи управління якістю інноваційної продукції, модернізацію системи підготовки кадрів в форматі нового підходу до модернізаційного навчання. Такої ж думки науковці Л.І. Федулова, та Й.М. Петрович [13, с. 96], які розглядають модернізацію, як удосконалення організаційної системи, інфраструктури з урахуванням змін у зовнішньому середовищі підприємства, що дасть змогу врахувати конкурентні переваги підприємств на зовнішньому і внутрішньому ринках».

Науковець Е.А. Ковальчук [14, с. 11], «розглядає модернізацію як комплексний проект з удосконалення діяльності не лише у виробничому та техніко-технологічному аспекті, а й включає удосконалення інфраструктури та ураховує зміни у зовнішньому середовищі підприємства».

Тобто автор трактує модернізацію промислового підприємства як процес приведення ресурсного потенціалу підприємства у відповідність до поточних чи майбутніх очікувань в умовах інноваційної економіки, які виявлені у результаті об'єктивних та суб'єктивних факторів, що не суперечать інституціональному середовищу і спрямовані на зниження трансформаційних витрат із забезпечення тимчасової монополії поточного чи майбутнього періодів.

Як зазначає С.В. Мочерний [15, с. 543] «поняття модернізації – це часткове вдосконалення конструкції та заміна застарілого устаткування (машин, обладнання), технології виробництва, технічне й технологічне переоснащення підприємств».

Відповідно модернізація забезпечує вищий ефект за менших витрат порівняно з новою появою аналогічних підприємств, а кошти, що спрямовуються на модернізацію підприємств, повертаються в середньому втричі швидше, ніж у разі появи аналогічно нових. Тому, саме модернізація дає змогу уникнути фізичного й морального зношування обладнання або уповільнити цей процес, підвищити продуктивність праці тощо.

М.Д. Балджи [16, с. 64], «пропонує під модернізацією розглядати процес комплексної трансформації діючої моделі виробництва шляхом технічного та технологічного їх удосконалення з одночасним удосконаленням організаційної системи підприємства з ціллю підвищення ефективності виробництва, технологічного укладу підприємства та його конкурентоспроможності». Виходячи зі слів М.Д. Балджи, можемо сказати, що модернізація передбачає її загальність для різних сфер діяльності та сформування однієї цілісної системи економічного та організаційного спрямування.

За словами, П. Хоуїтта та Ф. Агійона, які створили формальну «теорію шумпетерівського економічного зростання», згідно якої у країнах, які за рівнем продуктивності праці відстають від передових технологічних держав, доцільно займатися модернізацією, а в країнах, які знаходяться близько до технічного прогресу, доцільно займатися інноваціями.

Досить розгорнуте визначення досліджуваного терміну пропонує К.О. Бужимська [17, с. 219], згідно з яким «модернізація це ...сукупність різного роду економічних, політичних, державно-правових, психологічних, культурологічних зрушень та перетворень конкретної соціально-економічної

системи у напрямі її осучаснення і постійного вдосконалення; наближення соціально-економічних систем та їхніх фрагментів до максимально можливого рівня розвиненості».

Т.М. Качала [18, с. 163] «визначає модернізацію як необхідну умову економічної відбудови національної соціально-економічної системи».

О.Ю. Амосов [5] «вважає, що модернізація має розглядатися у контексті стратегічного напрямку розвитку країни в умовах після кризової модернізації, який є дієвим та має призвести до: нагромадження людського, інтелектуального та соціального капіталу країни з подальшим його розподілом на національному рівні (йдеться про створення національних та регіональних інтегрованих структур, ТНК та кластерів, до складу яких можуть входити ВНЗ); створення умов для трансформації синтезованого капіталу у так званий геоекономічний капітал країни, що має забезпечувати водночас ефективність створення інноваційної моделі розвитку підприємств та соціально-економічний розвиток країни».

Звідси випливає, що модернізація передбачає її загальність для різних видів діяльності, відображає принциповий перехід від техніко-технологічного розуміння до формування єдиної системи організаційно-економічного спрямування і забезпечує конкурентні переваги вітчизняних підприємств.

Таким чином, шлях побудови інноваційної економіки, на наш погляд, полягає у створенні умов і механізмів як для модернізації, так і для інновацій. Інша річ, коли постає питання вибору шляху розвитку певної галузі економіки, до прикладу, переробної галузі промисловості. Ця галузь не відноситься до високотехнологічних та наукомістких. Але на сьогоднішній день її техніко-технологічний стан потребує негайного оновлення. Тому шлях її розвитку, вважаємо, полягає у створенні певних умов для ефективної широкомасштабної модернізації. Такий висновок виходить з того, що всі наявні та можливі успіхи технологічної модернізації, модернізуюче переобладнання промислових виробництв країни, є й може бути лише наслідком проведення комплексних інституційних реформ.

Проведене дослідження наукових підходів до трактування сутності економічної категорії «модернізація» систематизовано в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Авторські трактування щодо визначення економічної категорії «модернізація»

Автори	Визначення, характеристика
О.С. Мельничук Словник іншомовних слів	«... як оновлення, удосконалення, надання будь-чому сучасного вигляду, переробка відповідно до сучасних вимог» [2].
Азрилиян А.Н. Большой экономический словарь	«... як введення удосконалень, які відповідають сучасним вимогам» [6].
О.Ю. Амосов	«... як стратегічний напрям (моделі, сценарію) розвитку країни в умовах після кризової модернізації» [5].
Л.І. Федулова	«... як технологічне оновлення наявного промислового потенціалу та прискорений розвиток високотехнологічних видів діяльності» [8, с. 128].
Й.М. Петровича	«... як стан сталого ефективного розвитку, який ґрунтується на впровадженні у виробництво досягнень науково технічного прогресу» [9, с. 201].

Продовження таблиці 1.2

1	2
М.Т. Пашута та О.М. Шкільнюк	«... як процес часткового оновлення, зміни застарілого устаткування (машин, механізмів, обладнання, приладів та ін.), технології виробництва, технічне й технологічне переоснащення промислових і сільськогосподарських підприємств» [10, с. 46].
М.М. Салуна	«... як удосконалення, зміна відповідно до сучасних вимог ресурсного потенціалу» [11, с. 49].
О.О. Мамалуй	«... як процес покращення, оновлення, який веде до прогресивних змін, перетворень засобів виробництва, продукції та умов економічного розвитку» [12, с. 28].
В.А. Лаврентьєв	«... як розробка високотехнологічних продуктів, впровадження новітніх технологій та перехід на більш високий технологічний уклад» [13, с. 96].
Е.А. Ковальчук	«... як комплексний проект по удосконаленню діяльності не лише у виробничому та техніко-технологічному аспекті» [14, с. 11].
С.В. Мочерний	«... як часткове вдосконалення конструкції та заміна застарілого устаткування (машин, обладнання), технології виробництва, технічне й технологічне переоснащення підприємств» [15, с. 543].
М.Д. Балджи	«... як процес комплексної трансформації діючої моделі виробництва» [16, с.66]
К.О. Бужимська	«... як сукупність різного роду економічних, політичних, державно-правових, психологічних, культурологічних зрушень та перетворень конкретної соціально-економічної системи у напрямі її осучаснення і постійного вдосконалення; наближення соціально-економічних систем та їхніх фрагментів до максимально можливого рівня розвиненості» [17, с. 219].
Т.М. Качала	«... як необхідну умову економічної відбудови національної соціально-економічної системи» [18].
П. Є. Матковський	«... як системний реформаційний процес, націлений на досягнення компромісу між цінностями народу, політичним правлінням й економічною системою держави» [19].

Сформовано на основі джерел [2,5,6, 9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19]

Аналізуючи визначення науковців, виокремимо ознаки модернізації, якими є:

- ✓ конструктивність (передбачає цілеспрямований, системний, сталий, ефективний розвиток);
- ✓ орієнтація на сучасність (проводиться для вдосконалення об'єктів модернізації, виробничого процесу, матеріально-технічної бази тощо);
- ✓ інноваційність (передбачає виготовлення інноваційної продукції чи оновлення технології на інноваційних засадах);
- ✓ часовість (проводиться періодично, переважно у коротко та середньостроковому періоді);
- ✓ прагматичність (має висхідний характер, веде до покращення певних показників);
- ✓ раціональність (проводиться за оптимального співвідношенням між ризиком та дохідністю);
- ✓ плановість (управляється на основі оперативного і тактичного менеджменту).

З врахуванням виокремлених ознак та базуючись на підходах вчених, модернізацію економіки будемо розглядати як стратегічний напрям системного осучаснення економіки на інноваційних засадах з метою забезпечення її ефективності та конкурентоспроможності.

Саме у процесі планування модернізації здійснюється відбір тих технологій та технологічного устаткування, що будуть відповідати умовам зовнішнього середовища, дозволяють отримати інституціональні переваги та можуть бути освоєні економічними суб'єктами з урахуванням наявних у них ресурсів або з урахуванням доступу до ресурсів.

Тому системна модернізація економіки вимагає інституційного підходу до її реалізації. На рисунку 1.1. представлено авторський підхід до розгляду поняття «модернізація» з позиції інституційного підходу, за яким модернізацію розглядаємо як будь-яке динамічне, свідомо регульоване і якісне покращення економічних, політичних, правових та суспільних інституцій.

Згідно даного інституційного підходу модернізація є частиною загального процесу оновлення суспільства, перетворень у всіх основних компонентах соціальної системи: економічній, правовій, політичних сферах та суспільних відносин. Модернізацію суспільної складової розглядаємо як процес, що відображає перехід від традиційного, аграрного суспільства до індустріального та постіндустріального суспільства.

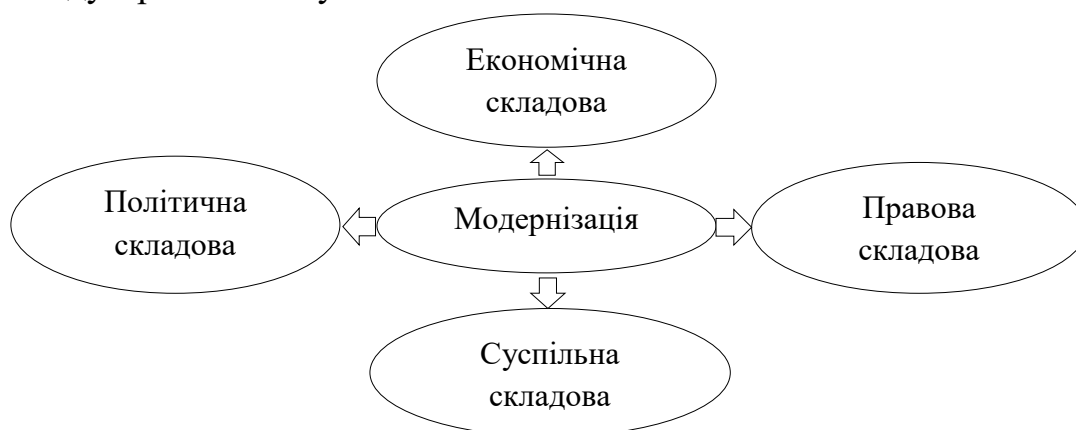

Рис. 1.1. Інституційний підхід до розгляду терміну «модернізація» (сформовано автором)

Одним із головних засобів економічної складової структурних перетворень та модернізації економіки є розвиток інноваційного підприємництва. Для того, щоб політика підтримки розвитку інноваційного підприємництва була ефективною, вона має поєднати підприємницьку діяльність з системними заходами щодо забезпечення збалансованості економічного розвитку та супроводжуватися створенням загальних макроекономічних умов, сприятливих для економічного зростання.

Під політичною модернізацією розуміємо формування нової модернізаторської політичної еліти, соціальні та інституціональні перетворення, які пов'язані з переходом від одного типу політичної системи до іншого.

Сам процес політичної модернізації проявляється у трьох основних сферах: політичній системі, культурі та поведінці.

На наш погляд, правова складова є насамперед формою проведення модернізації правової системи держави. Проте незважаючи на низку спроб надати чітке визначення цього феномену, вчені не дійшли згоди щодо загальноприйнятої науково-юридичної дефініції правової складової. «У

науковій літературі правова складова визначається як створення системних передумов для того, щоб країна, нарешті, пододала правовий бар'єр, тобто повністю відбулася як правова й одночасно соціально справедлива держава» [20, с. 224]. Відповідно, слід виокремити три основні напрями правової складової – конституційна, законодавча та судова.

Необхідно врахувати, що модернізація може охоплювати різні економічні системи – від країни до виробництва. Відтак, за масштабами охоплення (рівнями) можна виокремити такі види модернізації:

- ✓ модернізація економіки країни;
- ✓ модернізація галузі економіки;
- ✓ модернізація економіки регіону;
- ✓ модернізація підприємства;
- ✓ модернізація виробництва;
- ✓ модернізація технологій, обладнання.

Уся багатоманітність підходів до виокремлення суті, ознак, рівнів модернізаційних процесів, дозволяє виокремити види модернізації економіки за різними класифікаційними ознаками (Додаток А).

Зазначені види вказують на те, що процеси модернізації економіки та кожного окремого підприємства є складним і довготривалим процесом, який у свою чергу передбачає розроблення дієвого механізму стимулювання інноваційного розвитку для забезпечення структурної перебудови економіки.

Стимулом вчених до створення теорії соціально-економічного розвитку, було прагнення узагальнити хід історії і виділити на основі технічного прогресу її універсальні стадії (рис. 1.2). У дослідженні «Стадії економічного зростання», У. Ростоу визначив п'ять універсальних стадій економічного зростання, через які проходять усі країни, хоча кожна робить це по-своєму. Перехід від однієї стадії до іншої зумовлений, за словами Ростоу, змінами у визначальному секторі економіки та динамікою розвитку провідних галузей.

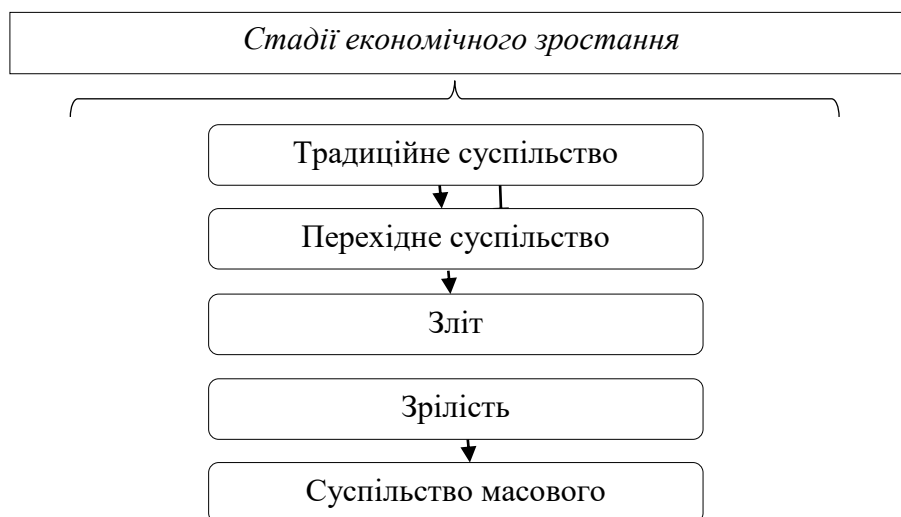

Рис. 1.2. Стадії економічного зростання
(сформовано на основі джерела [25])

Розглянемо послідовно усі стадії економічного зростання та виокремимо характерні особливості кожної з них.

Перша стадія – традиційне суспільство з примітивною технологією, в ньому переважає землеробство і величезну роль відіграють сімейні, кланові зв'язки. У такому суспільстві не існує надлишку продукту, а отже, й ресурсів для нагромадження капіталу.

Друга стадія – перехідне суспільство: за Ростоу У., на цьому етапі створюються передумови для глибоких, неперервних і систематичних змін. Суттєвим на цій стадії є зміна статусу особи, яку починають оцінювати за критерієм результативності її діяльності, а не за успадкованим соціальним статусом. З'являються підприємці, готові йти на ризик у виробництві та комерційно-фінансовій сфері.

Третя стадія – зліт: ця стадія характеризується зростанням частки національного доходу, що спрямовується на інвестування і заощадження, а отримані прибутки знову використовуються в якості капіталу, також швидко розвиваються нові галузі виробництва, стрімко розвиваються міста. Фактично ця стадія починається з індустріалізації.

Четверта стадія – зрілість: в економіці формується багатогалузева структура, з'являються автомобільна, хімічна, електротехнічна промисловість.

П'ята стадія – стадія створення суспільства масового споживання. Тобто структура економіки набуває змін на користь сфери послуг і виробництва технічно складних споживчих товарів тривалого користування. Відбуваються зміни в структурі робочої сили, збільшується частка найманої праці, зайнятої у сфері обслуговування, управління, і скорочується частка найманої праці зайнятого безпосередньо у виробництві.

Останню стадію досягли у своєму розвитку насамперед США та деякі західноєвропейські країни.

На сучасному етапі розвитку вченими Інституту економіки промисловості НАН України обґрунтовано три стадії модернізації економіки; індустріальну, постіндустріальну та неоіндустріальну [25].

Нагадаємо, що в індустріальній економіці властива перевага промислового виробництва над аграрним, кількісне переважання міського населення над сільським, а високий рівень промислового виробництва характеризується його механізацією та автоматизацією, досягнень науково-технічного прогресу, що зумовлює великі якісні системні зміни і в інших сферах суспільного життя – соціально-побутовій, політичній, культурно-духовній.

Підкреслимо, що за останні роки промисловість України – це переважно старі підприємства радянської епохи, де технології виробництва відстають на десятки років від сучасних. Тому ми вважаємо, що нова ера індустріалізації потрібна країні як ніколи, а саме структурна модернізація та розвиток економіки, адже наша держава крім того, що займає передові позиції в сфері агропромислового сектору, може бути і привабливим виробничим майданчиком для вітчизняних та закордонних підприємств.

Наступна стадія (постіндустріальна економіка) – орієнтована на сферу послуг в більшій мірі, ніж на виробництво товарів. Такі пріоритети виникають

не спонтанно, а формуються в процесі науково-технічного розвитку країн і зростання доходів споживачів (населення).

Під неоіндустріалізацією розуміється структурна модернізація, інноваційність економіки України з урахуванням нових вимог і завдань в умовах необхідності посилення конкурентоспроможності держави на міжнародному рівні. Така модернізація базується на інтеграційних процесах і орієнтована на усунення диспропорцій між добувними і переробними галузями.

Нині завданням України є вибір оптимальної моделі модернізації економіки та її реалізація для підготовки держави до ефективного інноваційного розвитку. Також підприємствам необхідна глибока, системна модернізація, наслідком проведення якої є нарощування сукупного потенціалу підприємства для підвищення його конкурентоспроможності та випуску інноваційної продукції.

Таким чином, проведені дослідження дозволили виокремити суть економічної категорії «модернізація», визначити етапи еволюції теорій модернізації та виокремити універсальні стадії модернізації економічного зростання, розглянути характеристики видів модернізації економіки за різними кваліфікаційними ознаками, розглянути інституційний підхід до розгляду модернізації. На сьогоднішній день модернізація економіки України повинна стати новою моделлю індустріалізації та постіндустріалізації. З цією метою необхідно сформувати інноваційні фактори впливу на вітчизняну економіку, які повинні стимулювати її розвиток.

1.2. Інноваційне підприємництво як фактор структурної модернізації економіки

Структурна модернізація економіки передбачає формування нової економічної політики, в основі якої лежить інноваційний розвиток країни, відбувається якісний перехід до моделі «економіки знань», де інновації змінюють традиційні виробництва.

Як зазначається в національній доповіді [26, с. 6] «Інноваційна Україна – 2020», структурно-технологічні зрушення, які відбулися у роки незалежності, мали стихійний характер, а основні механізми зростання відповідно продовжують концентруватися у групі галузей, де їхня конкурентоспроможність переважно залежить від використання екстенсивних чинників виробництва та потребує відносно невисокого рівня інноваційної активності, при цьому ґрунтуючись на експорті сировинних товарів і продукції нижчих виробничих переділів, що зумовлює саме низьку конкурентоспроможність економіки, та значне відставання країни в соціально-економічному розвитку.

Такий висновок додатковий раз засвідчує потребу пошуку дієвих механізмів, алгоритмів та дій розвитку інновацій для забезпечення структурних змін в економіці, що підвищить конкурентоспроможність, і, як наслідок, економічний розвиток країни (рис 1.3).

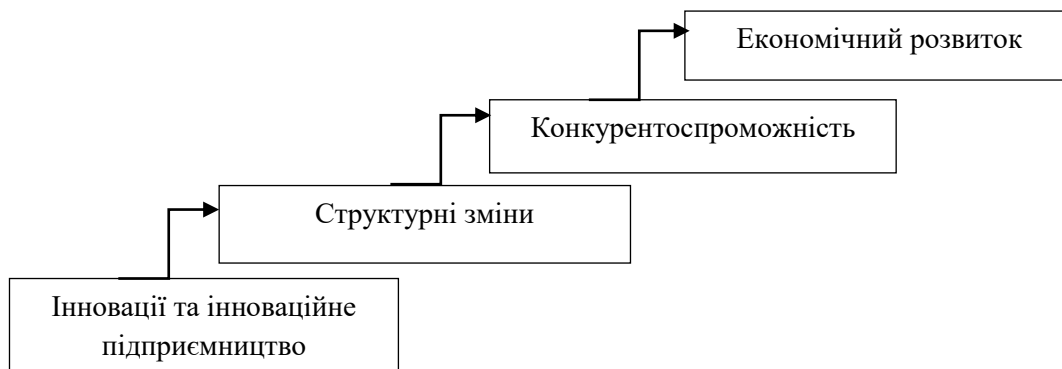

Рис.1.3. Етапи забезпечення економічного розвитку країни
(розроблено автором)

Важливим є розуміння при формуванні етапів забезпечення економічного розвитку країни послідовності взаємозалежних складових: інновації та інноваційне підприємництво – структурні зміни – конкурентоспроможність – економічна розвиток. Йдеться про розуміння такого важливого елементу як структурні зміни, що базуються на інноваціях та забезпечують конкурентоспроможність.

Наукові напрацювання вітчизняних та закордонних дослідників схилиються до справедливої думки про роль інновацій та інноваційного підприємництва у забезпеченні конкурентоспроможності. Ми, звісно, поділяємо такий підхід. Однак, при формуванні стратегічного бачення забезпечення економічної потужності країни, вважаємо за необхідне враховувати такий визначальний аспект як масштаби впливу інновацій та інноваційного підприємництва на структуру економіки, адже лише масштабні інновації у сферах діяльності з високим вмістом доданої вартості та їх експортна орієнтованість дозволять забезпечити підвищення конкурентних позицій країни та її економічний розвиток.

Обґрунтування такого підходу потребує деталізації понятійно-термінологічного апарату дослідження інновацій, інноваційного підприємництва у взаємозв'язку з структурними змінами економіки, конкурентоспроможністю та економічним зростанням.

«Економічне поняття термінів «підприємництво» та «інновація» є діалектичним поєднанням двох боків унікального виду діяльності суб'єктів господарювання. Підприємництво – це такий тип господарської поведінки, що характеризується креативністю і ризикованістю. Інновація – практичне втілення даного типу поведінки, що включає удосконалення методів виробництва і збуту продукції, поліпшення її споживчих характеристик і отримання економічного ефекту від нововведень» [27; 28]. Звідси, підприємницька діяльність виступає як основа інноваційного процесу, як вид господарської діяльності, який продукує інновації.

За дослідженням Г.О. Жарінової [29] «економічна природа інновацій полягає у зміні доходу від ресурсів, а з погляду споживання вона уособлює зміну цінності задоволення потреби споживача, допомагаючи йому використовувати запропонований новий продукт або технологію для

формування його бізнесу або підвищення конкурентоспроможності діючого. Тим самим економічна інновація є дієвим засобом та стимулом підприємництва, що приносить науково-технічний, економічний та ринковий ефект, орієнтуючись на одержання додаткового прибутку». Погоджуючись з таким підходом, зазначимо, що саме інновація є основним елементом у системі підприємництва, що визначає розвиток виробництва матеріальних і нематеріальних благ (табл.1.3). І саме завдяки інноваціям, економічні системи набувають конкурентоспроможності та генерують потік нових інвестицій.

Таблиця 1.3.

Визначення сутності економічного терміну «інновація»

Підхід	Автор	Визначення
Інновації як процес	І.М. Буднікевич, І.М. Школа	«комплексний процес, спрямований на створення, розроблення та доведення наукової чи будь-якої іншої нової ідеї до стадії комерційного використання та поширення в економіці» [30].
	Б. Санто	«суспільно-технологічний процес, який через практичне використання ідей та винаходів приводить до створення кращих за своїми якості виробів, технологій та дає прибуток, її поява на ринку може принести додатковий дохід» [31].
Інновації як зміни	Й.А. Шумпетер	«інновація – це зміни технології й управління, нові комбінації щодо техніки і технології» [32].
	Л. Водачек О. Водачкова	«інновація – цільова зміна у функціонуванні підприємства як системи, що може представляти кількісну та якісну зміну, яка стосується тієї чи іншої сфери діяльності підприємства» [33].
Інновації як результат	Р.А. Фатхутдінов	«кінцевий результат впровадження новачії з ціллю зміни об'єкта управління і отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду ефекту» [34].
	Б.І. Шайтан	«результат впровадження наукових знань та науково-дослідних робіт у виробничо-господарську діяльність» [35].

Сформовано на основі джерел [30,31,32,33,34,35]

Аналізуючи дані таблиці 1.3., та розглядаючи роль інновацій та інноваційного підприємництва через призму структурної модернізації економіки, інновації слід розглядати, по-перше, як процес забезпечення економічної динаміки, по-друге, як основний чинник модернізаційних змін, та по-третє, як результат діяльності, від масштабів якого і реалізується новий виток економічного зростання.

Певним чином інновації самі по собі, без прикладання економічної дії, не зреалізують закладену у них суть. Тому роль інновацій потребує економічної дії, зокрема, підприємницької дії, без якої не зможе принести генеруючої у ній користі.

Саме із Й.А. Шумпетером [32] пов'язують початок взаємозв'язку інноваційного процесу та підприємництва. За визначенням Й.А. Шумпетера, інновація є новою комбінацією виробничих факторів, що мотивована підприємницьким духом. На початку ХХ ст. Й.А. Шумпетер розробив «інноваційну теорію підприємництва». «Людей, які задумують і здійснюють інновації, називав підприємцями. Беручи інноваційні рішення, підприємці створюють нові, раніше невідомі комбінації факторів виробництва. Саме тому Й.А. Шумпетер вважав, що підприємницька здатність є четвертим фактором виробництва, який не враховується класичною теорією економіки. На думку

науковця підприємець є господарюючим суб'єктом, визначальною функцією якого є безпосередньо здійснення інновацій. Підприємництво не є професією. Новаторську функцію підприємця Й.А. Шумпетер відділяв від функції власника, оскільки підприємець не обов'язково володіє правом власника. Власник бізнесу лише надає необхідні кошти і ризикує їх втратити. Підприємець не є винахідником, він лише реалізує результати наукових відкриттів і винахідницької діяльності, тобто є інноватором. Підприємців слід відрізняти від менеджерів (виконавців), які не реалізують нововведення, а лише виконують роботу з управління господарськими процесами».

Таким чином, є потреба у появі терміну, що пов'язує інновації з підприємництвом (табл. 1.5).

Надалі ідею взаємозв'язку підприємництва та інновацій розвинув американський економіст П.Ф. Друкер [36, с.134], який підкреслював, що інноваційність є особливим інструментом підприємництва. У процесі нововведення створюються нові ресурси, а наявні знаходять нові напрямки застосування. За словами Друкера, «інноваційна діяльність – це особливий інструмент, який би дозволив підприємцю використовувати зміни і перетворювати їх на нові можливості для, наприклад, відкриття нового бізнесу або надання нових послуг». У даному підході зосереджено увагу на двох аспектах – інноваційного підприємництва як нового напрямку та на інноваціях підприємця.

В.О. Сизоненко [37, с. 421], «визначає інноваційне підприємництво як вид діяльності, спрямований на створення нового попиту на продукти, технології, послуги, що супроводжується формуванням відповідних новітніх методів організації виробництва та управління, комерційного використання нововведень». Даний підхід зосереджує увагу на системності до розуміння інноваційного підприємництва.

М.І. Крупка [38, с. 117], «вважає, що підприємництво саме по собі є інноваційним, але при цьому наголошує, що на практиці існує тенденція щодо виокремлення у певну групу підприємств, які спеціалізуються на інноваційній діяльності».

Л.В. Овчаренко [39, с. 32], «розглядає інноваційне підприємництво як форму реалізації інтелектуальної власності, або ж тип діяльності, сукупність економічних відносин, яка спрямована на створення або пошук інтелектуального товару, його виробництво та розповсюдження з метою отримання прибутку». В основі даного підходу комерційна складова, яка залежить від пошуку інноваційного товару.

Дослідники В.Г. Мединський та С.В. Ільдеменов [40, с. 19], «вважають, що інноваційним слід вважати підприємництво, основу якого складає виробництво науково-технічної продукції (товарів та послуг) та інтелектуальне виробництво». Тобто автори зосереджуються на виробничому підході до інноваційного підприємництва.

О.Б. Крутик та О.І. Муравйов [41, с. 112] виділяють в інноваційному підприємстві таку характеристику, як комплексність підходу до комерціалізації нововведень, «трактуючи поняття інноваційне підприємництво, як різновид підприємницької діяльності, спрямованої на створення та комплексне використання нововведень, що сприяють в умовах підвищеного

ризиків інвестування отриманню прибутку та збільшенню науково-технічного потенціалу за рахунок розвитку піонерних виробництв, трансферу технологій подвійного призначення, підвищення конкурентоспроможності продукції». Тобто автор зосереджує увагу на комплексному підході до пошуку та реалізації інновацій.

З.С. Варналій [42, с. 36-39], вбачає в інноваційному підприємстві процес створення та комерційного використання техніко-технологічних нововведень. В.В. Зянько [43, с. 63], виділяє в інноваційному підприємстві його регулярність, визначаючи його як особливий процес господарювання, який орієнтований на інновації, постійний пошук нових можливостей, впровадження нових процесів чи покращення існуючих. Він вважає, що «інноваційне підприємство – це економічна діяльність зі створення та управління інноваційним підприємством з метою розробки, впровадження та комерційного використання різного роду інновацій».

Систематизація підходів до розгляду інноваційного підприємства подана у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Підходи визначення терміну «інноваційне підприємство»

Автор	Характеристика терміну
В.О. Сизоненко	«... як вид економічної діяльності, спрямований на створення нового попиту на продукти, технології, послуги» [37].
М.І. Крупка	«... як певна група підприємств, спеціалізація, яких базується на інноваційній діяльності» [38].
Л.В. Овчаренко	«... як форма реалізації інтелектуальної власності, або ж тип діяльності, сукупність економічних відносин» [39].
В.Р. Медінський та С.В. Ільдеменов	«... як виробництво науково-технічної продукції (товарів та послуг) та інтелектуальне виробництво» [40].
О.С. Критик, О.І. Муравйов	«... як різновид підприємницької діяльності, спрямованої на створення та комплексне використання нововведень» [41].

*Складено на основі джерел [37, 38, 39, 40, 41]

На основі аналізу підходів вчених та розглядаючи інноваційне підприємство через призму структурної модернізації економіки, під інноваційним підприємством будемо розуміти особливий вид господарської діяльності, орієнтований на створення товарних та технологічних інновацій за допомогою практичного застосування ідей і винаходів, що є передумовою структурних змін, конкурентоспроможності та економічного розвитку. Таким чином, інноваційне підприємство розглядається як засіб досягнення економічного розвитку через масштабність структурних змін у напрямку збільшення питомої ваги конкурентоспроможних виробництв.

При обґрунтуванні теоретичних аспектів інноваційного підприємства, слід вирізняти або ж ототожнювати поняття «інноваційне підприємство» та «інновації у підприємстві».

На нашу думку, різниця між ними у змісті створення, адже інноваційне підприємство створене з метою продукування інновацій та реалізації інноваційних продуктів, тоді як інновації у підприємстві можуть бути несистемними, випадковими і передбачають лише частковий дотик до інноваційного процесу. Тому інноваційне підприємство слід розглядати як ширше поняття, яке включає у себе, як безпосередньо інноваційний бізнес, так і

запровадження інновацій у традиційне підприємницьке середовище. Відкидати будь-яку із сторін даного процесу недоцільно, оскільки втрачатиметься системність дослідження дії, яка передбачає продукування інновацій. Тому з такої комплексної позиції і будемо розглядати інноваційне підприємництво у подальшому розкритті теми.

Сукупність послідовних елементів системи забезпечення, функцій, важелів, принципів та умов інноваційного підприємництва подано на рисунку 1.4.

Зауважимо, що в Україні стан розвитку інноваційного підприємництва формує нормативно-правове забезпечення, сприятливе інноваційне середовище та економічний стан країни загалом. Відповідно, економічний розвиток та економічне зростання країни в подальшій перспективі формується під впливом її здатності та відповідності адаптуватися до нових технічних та технологічних досягнень та підтримки розвитку інноваційної сфери [44, с. 224].

Досягнення науково-технічного прогресу змінило ставлення суспільства до навколишнього світу. Тому подальший розвиток людського суспільства, підприємницького середовища має базуватись на створенні, продукуванні та використанні екологічно чистих, дбайливих до здоров'я та середовища технологій, виробів та виробництв, що і є основною метою інноваційної підприємницької діяльності.

Рис.1.4. Сутність інноваційного підприємництва (розроблено автором)

Крім того, така діяльність повинна містити комерційний інтерес, бути основою економічного розвитку країни, продукувати унікальні можливості для нарощення конкурентоспроможності.

Відтак, метою функціонування інноваційного підприємництва має бути підвищення та покращення якості життя кожної людини, спрямованість до високої конкурентоспроможності товарів та підприємств, збільшення їх частки у валовому продукті, що створить засади конкурентоспроможності економіки та, згодом, економічного процвітання.

Погоджуємось В.В. Зянько [43, с. 37], що інноваційна підприємницька діяльність повинна сформувати новий ефективний економічний лад, в основі якого лежать науково-технічні досягнення та якісно нові зміни в наявній моделі реалізації інноваційного напрямку національної економіки. У доповнення до цього слід зазначити і визначальне значення інновацій у забезпеченні структурних змін, що вимагає систематизації факторів стимулювання інноваційного підприємництва.

Б. Санто [31, с. 12] основними факторами, що прискорюють розвиток підприємницької діяльності, визначає: активізацію інтенсивного відтворення виробництва завдяки впровадженню досягнень науки та техніки; провідну функцію наукової діяльності у створенні нового продукту і технології; швидке моральне старіння та фізичний знос основних засобів та предметів виробництва; неспроможність функціонування вітчизняного виробника без підтримки держави; створення та запровадження якісно нового продукту як основи прибуткового підприємства.

Розглядаючи ці фактори з позиції інноваційного підприємництва, слід вказати про важливу роль і такого фактору як потреба у структурній модернізації економіки, яка без інновацій та інноваційного підприємництва може змінитись не у потрібному напрямі. Тоді як саме інноваційне підприємництво виступає особливим новаторським процесом створення нового, є видом господарювання, спрямованим на пошук нових можливостей, на комерційне використання нововведень, що спричиняє збільшення частки інноваційних, технологічно потужних, конкурентних виробництв у структурі економіки. Можемо сказати, що цей вид підприємництва характеризується особливою поведінкою підприємця: наявністю новаторського управлінського мислення, зміною стилю правління, повною готовністю брати на себе весь ризик зі здійснення нового проекту і водночас фінансовою відповідальністю (рис. 1.5).

Звісно, для ефективного функціонування та розвитку інноваційного підприємництва треба створювати необхідні умови.

Такими умовами для інноваційного підприємництва, на нашу думку, є: підвищення якості наукового потенціалу; вдосконалення науково-технічного потенціалу; формування висококваліфікованої робочої сили; створення

належної законодавчої бази; залучення інновації та формування розвиненої ринкової інноваційної інфраструктури.

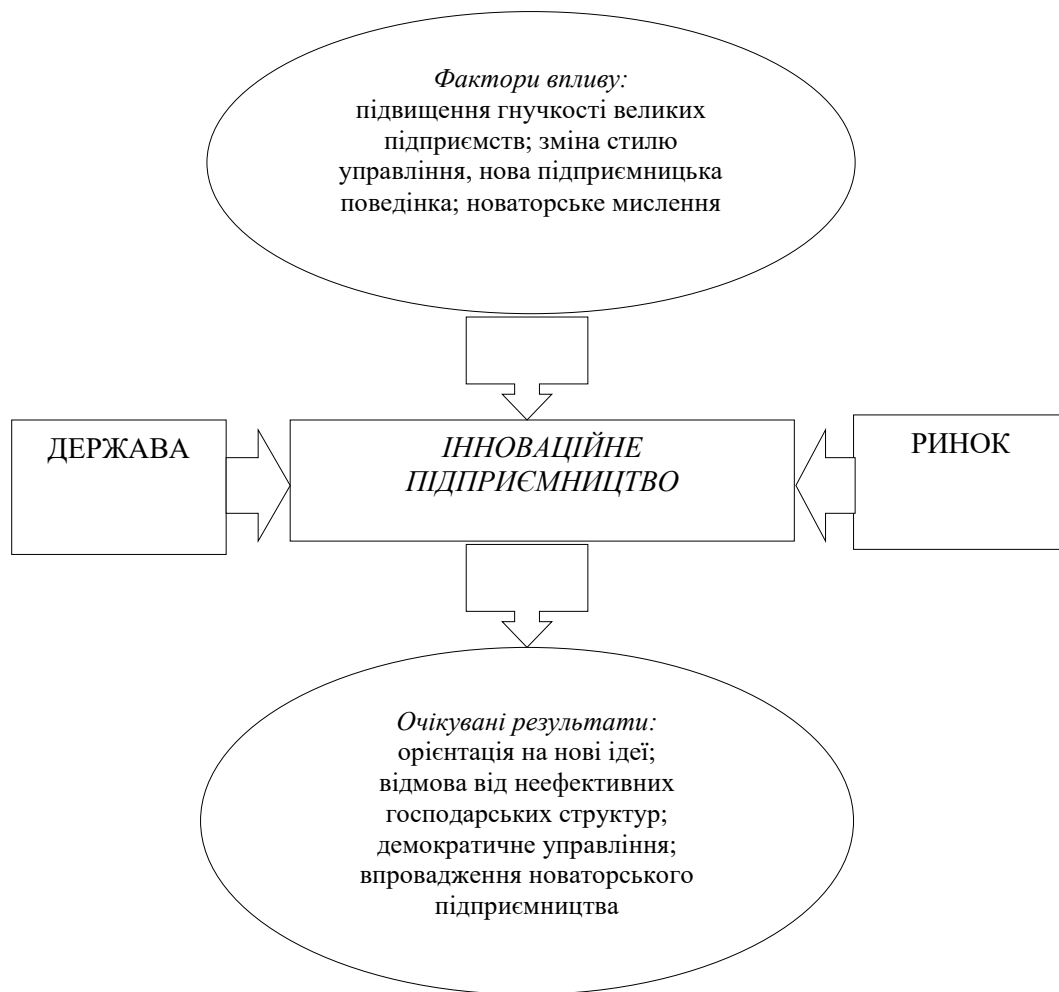

Рис. 1.5. Очікувані результати інноваційного підприємництва (розроблено автором)

Погоджуємось з думкою Р.А. Фатхутдинова [34, с. 22], що «застосування досягнень науково-технічного розвитку та інноваційне партнерство дають можливість побудувати нові економічні відносини та нову економіку з конкурентоспроможними галузями». Тому для переходу до сучасної технологічної економіки вагоме значення має виважена інноваційна політика, основною метою якої є ефективне застосування практичних знань та умінь, що забезпечить прибуткове інноваційне функціонування підприємства. Тобто автор розглядає у даному випадку інноваційне підприємництво та інноваційну політику як систему, що включає як вигідне продукування інновацій, так і вигідне застосування інноваційних підходів до традиційних виробництв.

У сучасних умовах інноваційна модернізація економіки набуває нового змісту і є однією з передумов розвитку провідних країн світу та підвищення їх конкурентоспроможності на світових ринках. Вона передбачає пріоритетність інноваційних сфер, створення умов для розвитку інноваційної економіки, наукомістких сфер діяльності, що забезпечують економічний прогрес та світові лідерські позиції на ринках.

Крім того, швидкі темпи росту модернізації економіки приводять до зростання вимог якості товарів та послуг, до їх різноманітності, відповідно, економічне зростання країни залежить від її здатності адаптуватися до технологічних зрушень, а зростання виробництва – від інновацій. Інноваційне підприємництво як форма прояву інноваційної моделі економіки України має стати вирішальним фактором у структурній розбудові сучасної національної економіки. На сьогодні основні акценти модернізації економіки переміщуються на завдання прискореного інноваційного розвитку, тобто переходу до стратегії економіки знань.

Тобто інноваційний потенціал здатний забезпечити структурну модернізацію національної економіки та високий рівень економічного розвитку країни.

Враховуючи вкрай низьку конкурентоспроможність вітчизняних товарів і послуг, саме модернізація та техніко-технологічне оновлення здатні якісно оновити та повністю відновити втрачений потенціал. При цьому, в економічному структуруванні економіки має бути нова інноваційна політика, в основі якої закладений інтелектуальний потенціал.

Відповідно, вимагається комплекс заходів щодо збалансованого розвитку національної інноваційної системи, підтримки інноваційної активності підприємств на всіх стадіях інноваційного процесу, стимулювання попиту на результати наукових досліджень і розробок та створення сприятливих умов для виробництва інноваційної продукції з високим рівнем доданої вартості.

На нашу думку, можливістю структурної перебудови економіки України є інноваційний стрибок прискореного економічного розвитку на основі ефективного використання ресурсів та посилення інноваційної активності національної економіки як невід’ємної складової зміцнення конкурентоспроможності країни (рис. 1.6).

На рисунку наведено систематизацію умов для забезпечення прискореного інноваційного розвитку економіки, що передбачає комплекс заходів для інноваційного стрибка: стимулювання наукової діяльності; створення інноваційних осередків; створення інноваційної інфраструктури; створення сприятливих умов ведення бізнесу; стимулювання інноваційного підприємництва, що у сукупності сформує національну мережу інноваційних полюсів зростання, забезпечать структурну модернізацію та конкурентоспроможність економіки.

Зауважимо, що для інноваційного стрибка Україні необхідно ідентифікувати пріоритети і визначити технології, які можуть бути виведені на внутрішній і зовнішні ринки, а також створити відповідні інституційні передумови. Звідси, актуалізується подальший розвиток транскордонного співробітництва і залучення України до світових виробничих ланцюгів, що стане основою для її входження до інтеграційних процесів ЄС, які передбачають співпрацю в усіх галузях і сферах функціонування суспільства.

В основі «інноваційного стрибка» знаходиться інноваційно-орієнтована економіка, яка здатна конкурувати з економіками провідних країн світу.

Головний акцент таких структурних змін зосереджується на технологічній, промисловій модернізації інфраструктури, де реіндустріалізація відбувається шляхом активної інноваційної політики через створення національної мережі

інноваційних полюсів зростання інноваційного підприємництва: технопарків, бізнес-інкубаторів, стартап-центрів, смарт-спеціалізації. На рисунку представлено результат інноваційних полюсів зростання як складових структурної модернізації економіки (Додаток Б).

Рис. 1.6. Інноваційний стрибок економіки
(розроблено автором)

Насамперед, структурна модернізація та інновації в промисловості призведуть до підвищення рівня конкурентоспроможності продукції, і як наслідок, до нарощення експортного потенціалу.

В той же час, для підсилення інноваційного розвитку економіки, необхідне спрямування на наповнення національного ринку інноваційною продукцією українського виробництва та зменшенням імпорту товарів.

На нашу думку, основними проблемами, що заважають інноваційному розвитку, є недостатня ефективність стратегічного управління економікою країни, низька якість нормативно-правового забезпечення, несприятливе економічне середовище, невисока ефективність і екологічність виробництв, незначний рівень конкуренції на внутрішньому ринку.

Відповідно, ключовим аспектом переходу економіки України на інноваційний шлях розвитку є формування в країні ефективної інноваційної системи. Для її створення, зокрема, необхідно підвищити попит на інновації.

Для розвитку інноваційного підприємництва в Україні, постає необхідність створення мережі інноваційних підприємств, здатних активізувати структурні зрушення в економіці, що сприятимуть подоланню галузевого монополізму,

формуванню конкуренції, впровадженню досягнень науково-технічного прогресу, підвищенню експортних можливостей країни.

Таким чином, інноваційне підприємництво розглядається як найважливіший інструмент структурних зрушень економічної системи. Саме підтримка інноваційної підприємницької діяльності та розвиток підприємств є основою структурних трансформаційних змін. На нашу думку, перспективним напрямом дослідження модернізації економіки має стати цілеспрямований перехід до інноваційної моделі економіки та практика підтримки інноваційної діяльності в провідних країнах світу та розроблення на їх основі пропозицій і рекомендацій щодо підвищення ефективності інноваційного підприємництва в Україні.

1.3. Світовий досвід розвитку інноваційного підприємництва та його ролі у структурній модернізації економіки

Досліджуючи розвиток інноваційного підприємництва як складової структурної модернізації економіки, вважаємо за доцільне проаналізувати світовий досвід здійснення інноваційних процесів провідних країн світу. Саме інноваційний розвиток дозволяє створити значні конкурентні переваги і дозволяє країні посісти гідне місце в світовій спільноті. Однак на сьогодні наша країна зменшує позиції у світовому господарстві, не є впевненим гравцем на світовому економічному ринку.

Наголошуючи на тому, що інноваційне підприємництво є пріоритетним важелем структурних зрушень у сучасній світовій економіці, це задає стратегічно орієнтовані зміни у структурах економічної діяльності, насамперед через запровадження у ринковий простір якісно нових технологій виробництва та бізнесу, які в свою чергу можуть краще задовольняти існуючі потреби і створювати можливості для появи нових потреб суспільства.

Для дослідження стану розвитку інноваційної системи провідних країн світу будемо використовувати міжнародні рейтинги глобальних індексів, що оцінюють технологічну, інноваційну конкурентоспроможність та інноваційний потенціал країн, представлено у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5

Світові індекси інноваційності найуспішніших країн-лідерів

<i>Країни-лідери</i>	<i>Індекси інноваційного розвитку</i>
Швейцарія, Швеція, США	Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index),
Німеччина, Корея, Сінгапур	Індекс інноваційного розвитку агентства Bloomberg (Bloomberg Innovation Index),
Сінгапур, США, Гонконг	Глобальний індекс конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index)

Сформовано на основі джерел [53,54,55]

Власне у сфері інноваційної політики, як повідомляє Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) найбільш значним дослідженням, вважається оприлюднення щорічного звіту Global Innovation Index, де результати представлені у вигляді аналізованих таблиць, графіків та карт по кожній країні. За Глобальним індексом інновацій (Global Innovation Index) найбільш інноваційними країнами є: Швейцарія, Швеція, США [45]. Насамперед розглядатимемо досвід цих країн, які є найбільш успішними (рис. 1.7).

Щодо України, то вона посіла 47-ме місце та є другою посеред країн із доходом нижче середнього [46]. Звідси, робимо висновок, що для виведення країни на кращі позиції розвитку інноваційності, необхідно враховувати особливості та фактори успіху зазначених вище країн світу.

У Швейцарії більше половини підприємств працюють за високим рівнем спеціалізації, що дає змогу випускати якісно інноваційну продукцію та успішно конкурувати на світових ринках за рахунок розвинутої інфраструктури, висококваліфікованих працівників.

Зауважимо, «у 2019 році на науку витрачалась сума, більша за 3% ВВП (20 мільярдів \$), тобто освіта та професійний розвиток суспільства є важливою нішою Швейцарії для економічного розвитку країни» [47]. Усі витрати на НДДКР на сьогодні становлять приблизно 16 млрд. швейцарських франків ці витрати покриває приватний сектор країни, щодо фундаментальних досліджень їх фінансування здійснюється з державного сектору.

У сфері інновацій та підприємницької активності дана країна є найрозвинутіша, адже саме високий рівень інвестицій, дав змогу створити ефективну систему підтримки нових підприємств та підприємництва. Для розвитку нових компаній та підприємництва у Швейцарії надає підтримку Комісія з технологій та інновацій (СТІ), яка виступає як індустріальне агентство сприяння інноваційного розвитку. Даний аспект для України є актуальним, оскільки підтримка відповідним інноваційним проектам з досліджень та розробок, новоствореним інноваційним компаніям є на низькому рівні.

Характерними особливостями інноваційних процесів у Швеції є: створення та підтримка підприємницьких структур та інноваційних бізнес-утворень, збільшення внеску держави у розвиток інноваційної діяльності та стимулювання розвитку інноваційного підприємництва серед населення. Усі інноваційні програми здійснюються не лише в дослідницьких лабораторіях університетів, а й у приватних лабораторіях великих виробничих компаніях. Також інноваційні програми фінансуються за рахунок державних та приватних коштів.

Наука та бізнес в країні тісно співпрацюють, при цьому наукові установи конкурують між собою за одержання фінансування бізнесом результатів їх розробок. Відтак, бізнес бере активну участь у розвитку інноваційної діяльності через «промислові дослідницькі інститути». «Дослідницький сектор у приватних компаніях, в основному, зосереджений у 20 найкрупніших виробничих компаніях, що контролюють 2/3 виробничого потенціалу Швеції» [48, с. 411]. Для нашої держави, вважаємо за необхідне переймати досвід шведських колег українським університетам та дослідницьким установам. Власне, саме

інноваційний бізнес у всьому світі можна вважати ключовим для добробуту країни в цілому та її сталого економічного розвитку.

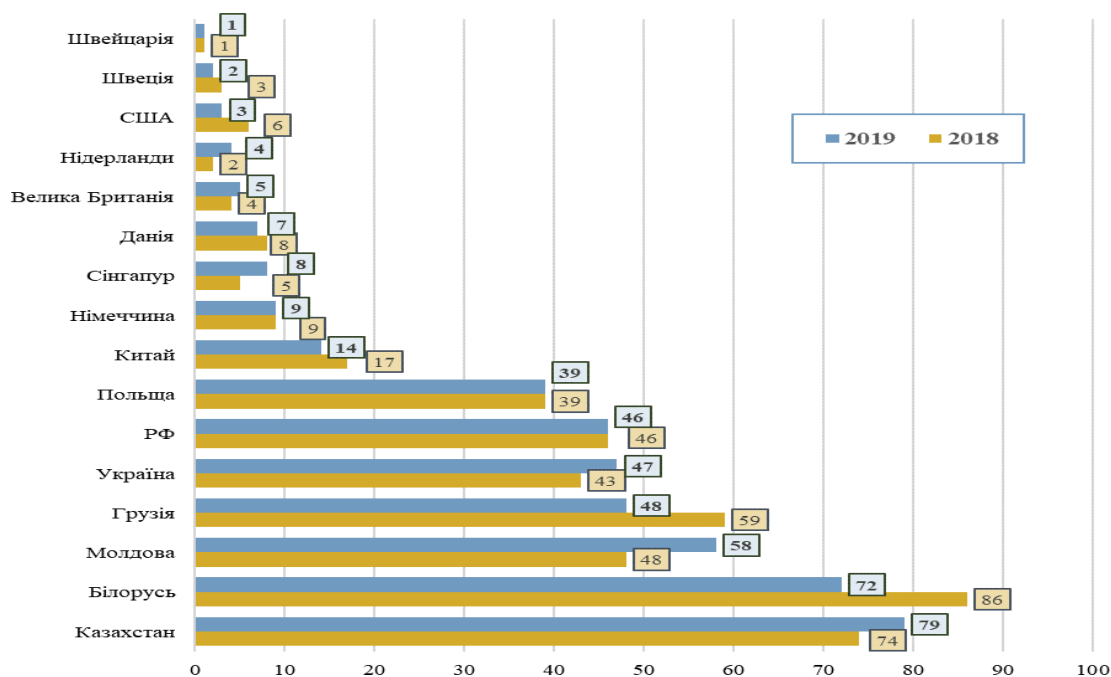

Рис. 1.7. Рейтинг ГП по провідних країнах світу
(сформовано автором на основі джерел [53; 54])

Результативний інноваційний бізнес продукує підвищення конкурентоспроможності компаній, також створення нових робочих місць, збільшення доданої вартості вироблених товарів із використанням новітніх ідей, технологій.

Відповідно світові держави, розуміючи усю важливість підтримки інноваційних підприємств, окрім широкого фінансування, створюють безліч інших можливостей для інноваційних стартап компаній.

Особливістю умов інноваційної політики в США є децентралізоване регулювання інноваційної діяльності, де держава підтримує науку, дослідні організації, венчурний бізнес та підприємства. Слід зазначити, що головною умовою інноваційної діяльності США є «підприємницька автономія, що дозволяє самостійно користуватися фінансовими, матеріальними ресурсами, вихід на ринок, розпоряджатися прибутком від успішної реалізації проекту» [49, с.101].

Крім того, перебудова економічної системи США на нову інноваційну економіку здійснювалась під впливом еволюції ринкових механізмів та досить активної державної політики.

Зауважимо, що в Україні планується започаткування нового проекту з розвитку інноваційного підприємництва «Глобальні інновації через науку і технології» (Global Innovation through Science and Technology, GIST), за підтримки американського фонду США-Україна, з забезпеченням інноваторів відповідними тренінгами, надання менторської підтримки та додаткових ресурсів, необхідних для виведення на ринок результатів лабораторних досліджень [50].

В подальшому дослідженні розглянемо трійку країн-лідерів (Німеччина, Південна Корея, Сінгапур) за Індексом інноваційного розвитку агентства Bloomberg. Даний індекс інноваційного розвитку показує, наскільки країни прихильні до нових досягнень в різних сферах науки та їх практичного застосування в життя громадян.

Вагомою є роль Німеччини в інноваційному розвитку. Власне, перевищення темпів інноваційного розвитку над загальним економічним зростанням є характерним для Німеччини. В країні зосереджена увага навколо визначних наукових центрів для формування професійних кадрів, та розвитку програмно-цільового механізму для фінансування стратегічно важливих інноваційних проектів та створення сприятливого клімату та інституційних умов для розвитку підприємництва в економіці.

Доволі потужна фінансова підтримка у Німеччині надається університетам на конкурсній основі, що дає змогу реалізувати наукові дослідження та нарощувати кадровий потенціал. Нашій державі потрібно переймати такий досвід, який дозволяє створити конкурентоспроможну українську системи вищої освіти, що буде реагувати на актуальні виклики сучасного науково-технічного та соціально-економічного життя суспільства.

Щодо Кореї, інноваційна система держави з моменту закінчення війни здійснила послідовну трансформацію своєї економіки. А саме: інвестиції в науку та інновації дозволили побудувати унікальну національну інноваційну систему (НІС), яка стала основним внутрішнім фактором стабільного економічного зростання країни. Враховуючи зовнішні фактори впливу на становлення корейської інноваційної системи, то тут можна виділити: стратегію розвитку, спрямовану на зовнішні зв'язки; промислову політику, орієнтовану на підтримку великих компаній та заходи уряду країни щодо розвитку людського капіталу.

За Індексом інноваційного розвитку агентства Bloomberg, Корея зайняла 2 місце за показниками «витрати на науково-дослідну роботу» та «виробництво з доданою вартістю» [51]. Досвідом для України може стати розбудова національної інноваційної системи (НІС) в умовах модернізації економіки, для цього необхідно обрати правильну стратегію інноваційного розвитку, що поєднає технологічну трансформацію та формування внутрішнього інноваційного середовища. Це дасть змогу нашій державі зробити стрибок в науково-технологічному напрямку.

На рисунку 1.8 представлений рейтинг країн з Глобальним індексом конкурентоспроможності.

На сьогоднішній день унікальністю держави Сінгапур є «розумний» підхід до управління ресурсами, даними та національна стратегія штучного інтелекту. Саме штучний інтелект є трансформаційною технологією.

Дана країна хоче трансформувати головні сектори промисловості і виробництва, що дасть змогу перевіряти ефективність усіх розробок і наукових рішень. Такий досвід є корисним для України, яка нині знаходиться на початковому етапі смарт-спеціалізації підприємств в умовах структурної модернізації економіки. Вважаємо, що адаптація штучного інтелекту і великих даних змінить в цілому економіку країни, адже будуть трансформовані

виробничі, робочі процеси та навички працівників, які стануть затребувані серед фахівців різних галузей в майбутньому.

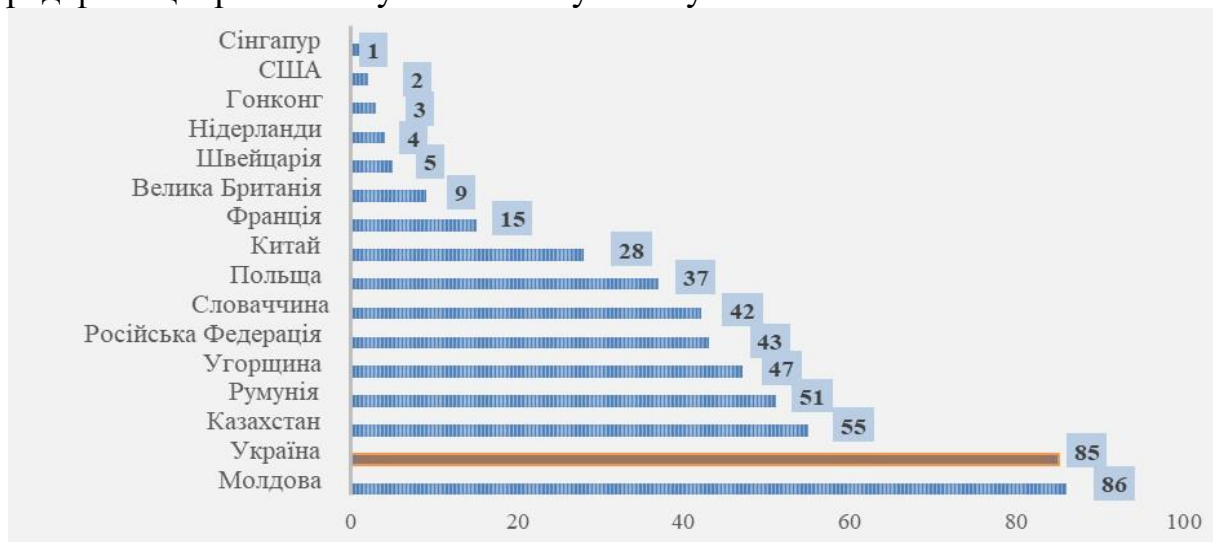

Рис. 1.8. Рейтинг країн за Глобальним індексом конкурентоспроможності (сформовано автором на основі джерел [55])

У Китаї основним напрямком розвитку є науково-технічний прогрес. Щодо сфери національного інноваційного середовища країни основним напрямком є розвиток індустріальних зон, венчурних підприємств, кластерів, бізнес-інкубаторів. «В країні функціонує 54 індустріальні парки, які формують близько 10% ВВП та дають 37% товарного експорту і забезпечують 4 млн. робочих місць» [52]. Зазначимо, що партнерство України з Китаєм, буде сприяти зміцненню позиції на світових ринках та зростанню конкурентоспроможності національної економіки країни загалом.

У зв'язку з вищевикладеним, світовий досвід економічно успішних країн показує, що для динамічного розвитку економіки потрібне впровадження інновацій у всі сфери, особлива увага приділяється інноваціям у підприємництві.

На основі проведеного аналізу зарубіжного досвіду з виокремленням особливостей в зазначених країнах, вважаємо за доцільне згрупувати різноманіття політик підтримки інноваційного підприємництва у визначені типи (Додаток В).

Представлений нами модернізаційний тип інноваційної підприємницької політики є актуальним для нашої держави, адже створення нового інноваційного середовища, буде сприяти конкурентоспроможності країни на світових ринках.

Варто зазначити, що в Україні значно зменшився науково-технічний потенціал, а статистичні дані показують низький рівень інноваційності нашої економіки.

На сьогодні у країні відсутні масштабні фінансові можливості підтримки інноваційної діяльності. З погляду на це, потрібно розвивати галузі та такі види виробництв, які не потребують значних капіталовкладень. До прикладу беремо успіхи південно-азійських країн, так званих «азіатських тигрів» і робимо висновок, що для економічного зростання в сучасних умовах Україні необхідно швидко адаптовуватись до технологічних зрушень.

Також, необхідно запозичувати досвід європейських країн щодо принципу впровадження інновацій у підприємства різних галузевих сфер для покращення виробництва та реалізації інноваційного продукту. В теперішній час в Україні промислові підприємства враховуючи виробничу та інноваційну діяльність є на низькому рівні. Проблемою цього є досить низький рівень командної роботи інноваційно активних підприємств з сектором науки, низький рівень адаптації ланцюгів доданої вартості та недостатнє використання підприємствами цифрових технологій.

У табл. 1.6 представимо 5 потужних підприємств України, які потрапили до рейтингу «Інноваційні компанії»: «МХП», «Кернел», «Нібулон», «Астарта», «ІМК» (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

ТОП 5 інноваційних компаній України

Назва компанії	Характеристика
«МХП»	Дана компанія відзначена інноваціями з використанням біогазу
«Кернел»	Дана компанія інтегрує внутрішні та зовнішні ІТ-сервіси компанії для глобальної автоматизації процесів виробництва
«Нібулон»	Дана компанія будує повнокомплектні судна – єдине підприємство в Україні
«Астарта»	Дана компанія впровадила портал з управління агробізнесом
«ІМК»	Дана компанія впровадила GPS-трекери на транспорт і супутникових агрохімічних карт до автоматизованого обліку земельного банку і безпілотних с/г комплексів.

Сформовано на основі джерела: [56]

Разом з тим, технологічна відсталість України від провідних країн світу все поглиблюється. Нагальною потребою є системні зміни, а саме державне регулювання (методів, принципів) розвитку економіки, освіти та формуванні нової інноваційної моделі технологічного розвитку. До проблем інноваційного розвитку економіки можемо віднести: низьку динаміку інноваційного розвитку, споживання інноваційної продукції, використання механізму державно-приватного партнерства та відсутність державної підтримки галузей з високою додатковою вартістю, та стратегії інноваційних перетворень;

На нашу думку ефективним інструментом конкурентної економіки є продукування інноваційних продуктів для технологічної модернізації виробничих підприємств, тобто взаємний зв'язок між розробками науковців та отриманням ефекту від їх використання у модернізації технологій виробництва.

Структурна модернізація економіки провідних країн світу є комплексним процесом, що охоплює усі сфери суспільного життя та галузей економіки. В країнах Європейського Союзу після глибокої кризи запроваджувалась структурна модернізація, здебільшого – це модернізація інноваційної, промислової політики.

При розгляді світового досвіду розвитку інноваційного підприємництва провідних країн ЄС, вважаємо за необхідне розглянути інструменти інноваційної політики (табл. 1.7). Інструменти інноваційної політики систематизовано на основі концепції національної інноваційної системи, виокремимо такі групи інструментів: нормативно-правового характеру, кадрового забезпечення, фінансові інструменти та інструменти інфраструктурного характеру.

Представимо порівняльну характеристику інструментів інноваційної політики в країнах ЄС та Україні.

Таблиця 1.7

Порівняльна характеристику інструментів інноваційної політики в країнах ЄС та Україні

ЄС	Україна
<i>Інструменти нормативно-правового характеру</i>	
Нормативні та стратегічні документи у сфері інноваційної політики: наднаціонального, національного та регіональних рівнів.	– централізоване формування інноваційної політики. Не врахований регіональний рівень. – стратегічний підхід до формування інноваційної політики відсутній.
Сприятливе інституційне середовище для здійснення інноваційної діяльності	Несприятливе інституційне середовище для здійснення інноваційної діяльності
<i>Інструменти кадрового забезпечення</i>	
Освіта є невід’ємним компонентом інноваційної політики	Освітня та інноваційна політика на етапі неузгодженості
Високий статус інноваторів та вчених (науковців)	Конкурентною перевагою України є наукові кадри (держава входить до групи країн із високим рівнем людського розвитку)
Наявність кадрів для підготовки усіх стадій інноваційного процесу	Дефіцит кадрів для управління, маркетингу, фінансування у сфері інновацій
Формування інноваційної культури	Не знаходить практичної реалізації
<i>Фінансові інструменти</i>	
Державне стимулювання здійснюється відповідно до стратегічних пріоритетів	Державне фінансування є обмеженим, фінансуються низько-технологічні виробництва та відсутні чіткі критерії інноваційності
Збільшення державних витрат на науку та інновації	Скорочення державних витрат на науку та інновації
Податкові стимули	Обмеженість податкових стимулів
<i>Інструменти інфраструктурного характеру</i>	
Технологічні бізнес-інкубатори	Не мають технологічної спеціалізації
Технопарки	Не набули значного поширення через скасування пільг
Наукові парки	
Стартап-компанії	Потребують розвитку

*Розроблено автором

Згідно таблиці 1.7 можемо сказати, що усі елементи національної інноваційної системи, повинні бути пов’язані між собою комплексно державною політикою для ефективного розвитку інноваційного

підприємництва. Для нашої держави, створення сприятливих умов інноваційної політики вимагає використання таких інструментів: пільгове кредитування, створення особливих податкових умов, дотації, митні пільги та амортизаційні норми.

Таким чином, щоб Україна, яка володіє вигідним географічним розташуванням, багатством родючих надр, землі, людського капіталу, посіла гідне місце на світовому ринку, необхідно мобілізувати зусилля, щоб увійти до рейтингу розвинених країн світу.

Іншими словами, необхідно здійснити інноваційний стрибок, що забезпечить структурну модернізацію економіки та її стале зростання.

Підсумовуючи вищевикладене, визначаємо, що для України важливим є врахування проаналізованого досвіду провідних країн світу, який демонструє алгоритм структурної модернізації економіки на інноваційних засадах, досягнення конкурентоспроможності та, як результат - високий рівень економічного розвитку.

ДІАГНОСТИКА ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ СТРУКТУРНИХ ЗМІН

2.1. Методичні підходи до аналізу інноваційного підприємництва як складової структурної модернізації економіки

Забезпечення інноваційного прориву в усіх сферах життєдіяльності економіки країни вимагає якісних структурних трансформацій галузевої структури, яка неможлива без здійснення виваженого аналізу та оцінки швидкості, інтенсивності та ефективності модернізаційних змін за основними соціально-економічними показниками. Проведений огляд літератури щодо аналізу структурної модернізації економіки регіону показав відсутність єдиного комплексного методичного підходу до оцінки ефективності її здійснення. Водночас, недостатньо розробленими є підходи щодо оцінки збалансованості процесів забезпечення інноваційного підприємництва та процесів структурної модернізації економіки країни, що вимагає подальших поглиблених досліджень у цьому напрямі.

Питаннями оцінки розвитку інноваційного підприємництва займалися такі науковці як Т. Гринько [57], В. Денисюк [60], С. Єфімова [57], Л. Ковальська [59], В. Кучинський [61], Н. Рудь [58], інші. Проблеми оцінки структурних трансформацій економіки країни розкрито у працях А. Прокопюка [62], І. Усика [63], А. Ходжаяна [64], С. Щеглюк [65] та інших.

Огляд окремих існуючих методичних підходів щодо оцінки розвитку інноваційного підприємництва та структурної модернізації економіки країни наведено у таблиці 2.1.

Проведені дослідження існуючих методик оцінки розвитку інноваційного підприємництва та структурної модернізації економіки країни показали наявність наступних «вузьких місць» у їх практичному використанні:

- апробація окремих із методичних підходів на мікрорівні (підприємства) та мезорівні (регіон), нівелюючи галузевий аспект в розрізі видів економічної діяльності країни;
- недостатня вибірка показників для оцінки інноваційного підприємництва та структурної модернізації економіки країни;
- неможливість оцінити ефективність здійснення трансформаційних змін у країні;
- неможливість оцінити інноваційне підприємництво в розрізі видів економічної діяльності;
- окремі із методичних підходів не передбачають розрахунок інтегрального індексу, який дозволяє співставити види економічної діяльності та згрупувати їх за рівнем розвитку інноваційного підприємництва та ефективністю здійснення трансформаційних змін;

Таблиця 2.1.

Огляд окремих існуючих методичних підходів щодо оцінки розвитку інноваційного підприємництва та структурної модернізації економіки країни

Автор (автори)	Сутність методичного підходу	Система показників	Позитиви методичного підходу	Негативи («вузькі місця») методичного підходу
<i>Методичні підходи до оцінки розвитку інноваційного підприємництва</i>				
Єфімова С., Гринько Т. [57]	Методика спрямована на оцінку інноваційного потенціалу підприємств країни	Розрахунок індексу інноваційної інтенсивності за чисельністю персоналу, зайнятого дослідженнями і розробками	Можливість оцінки інтенсивності впровадження інновацій	Недостатня вибірка показників для оцінки інноваційного підприємництва
Рудь Н. [58]	Методика спрямована на оцінку інноваційного процесу у регіоні	Розрахунок показників, що характеризують складові інноваційного процесу	Надає можливість оцінити складові елементи інноваційного процесу	Неможливість оцінити інноваційне підприємництво в розрізі видів економічної діяльності
Ковальська Л. [59]	Методика спрямована на оцінку розвитку інноваційного підприємництва регіону	Розрахунок інтегрального показника розвитку інноваційного підприємництва як середнє арифметичне показників, що характеризують стадії розвитку інноваційного підприємництва, форми інтеграції науки та виробництва, підприємницький дохід	Достатня кількість показників для оцінки інноваційного підприємництва регіону	Неможливість оцінити інноваційне підприємництво в розрізі видів економічної діяльності
Денисюк В. [60]	Методика спрямована на оцінку питомої ваги регіону за напрямками інноваційної діяльності	Показники, що характеризують фінансування та реалізацію інноваційної продукції	Дозволяє оцінити питому вагу показника у загальній вибірці показників	Неможливість оцінити інноваційне підприємництво в розрізі видів економічної діяльності
Кучинський В. [61]	Методика спрямована на визначення інноваційного потенціалу суб'єкта господарювання	Показники, що характеризують виробничо-технологічний, кадровий, фінансовий, науково-технічний, споживчий, організаційно-управлінський потенціали	Дозволяє оцінити важливість кожного елементу у розвитку інноваційного потенціалу суб'єкта господарювання	Неможливість оцінити інноваційне підприємництво в розрізі видів економічної діяльності; застосування експертної оцінки, що є суб'єктивним методом

<i>Методичні підходи до оцінки структурної модернізації економіки країни</i>				
Прокопюк А. [62, 67]	Методика «спрямована на виявлення особливостей та закономірностей структурних зрушень в економіці регіонів, їх відповідності тенденціям структурної трансформації економік європейських держав, а також оцінювання потенціалу підвищення конкурентоспроможності вітчизняних регіонів у світогосподарській системі»	Показники виробництва, інвестування та зайнятості	Дозволяє оцінити ефективність структурних трансформацій економіки країни	Недостатня вибірка показників для оцінки структурних трансформацій
Усик І. [63]	Методика спрямована на розрахунок індексу Бертельсмана, що дозволяє досліджувати трансформацію економік, які є нестійкими і мінливими	Показники, що характеризують ефективність функціонування інститутів, соціальної інфраструктури, цінності і масової підтримки	Дозволяє оцінити ефективність структурних трансформацій економіки країни	Неможливість здійснити оцінку трансформацій галузевої структури економіки країни
	Методика спрямована на дослідження ринкових перетворень ринку праці країни	Показники, що характеризують зайнятість населення та його структуру	Врахування галузевого аспекту	Недостатня вибірка показників для оцінки структурних трансформацій
	оцінку структурної трансформації економіки за видами економічної діяльності, який заснований на індексному методі. Головна задача індексного аналізу полягає у визначенні ступеня впливу факторних змін значення усередненого показника і змін структури явища	Розрахунок інтегрального коефіцієнту К. Гатєва; індексу структурних зрушень А. Салаї; критерію В. М. Рябцева (чисельність зайнятого населення за видами діяльності)	Врахування галузевого аспекту; дозволяє кількісно оцінити вплив факторів на структурні зміни	Неможливість оцінити ефективність здійснення структурних змін у динаміці
Ходжаян А. [64]	Методика спрямована на «розгляд структурних зрушень як результат процесу структурних трансформацій, що	Показники, що характеризують частку і темпи зростання доданої вартості промисловості у загальному обсязі ВДВ, %; частку і темпи	Достатня кількість показників для оцінки структурних трансформацій,	Неможливість оцінити ефективність здійснення трансформаційних змін

	виявляються у формуванні пропорцій та відношень між складовими елементами економічної системи на різних її рівнях та етапах розвитку».	зростання доданої вартості сільського господарства у загальному обсязі ВДВ; частку і темпи зростання доданої вартості сфери послуг у загальному обсязі ВДВ; частку і темпи зростання добувної та переробної промисловості у ВВП; частку і темпи зростання промисловості, сільського господарства, сфери послуг у ВВП; частку і темпи зростання високотехнологічних галузей у ВВП; частку і темпи зростання галузей сервісного сектора, що формують V і VI технологічні уклади; частку і темпи зростання галузей первинного сектора та галузей по первинній обробці сировини, що формують I і III технологічні уклади; частку і темпи зростання виробництва товарів і нематеріальних послуг у валовому випуску і ВВП; частка і темпи зростання зайнятих у промисловості у загальній чисельності зайнятих; - частка і темпи зростання зайнятих у сільському господарстві у загальній чисельності зайнятих; частка і темпи зростання зайнятих у сфері послуг у загальній чисельності зайнятих	застосування галузевого підходу	
Щеглюк С. [65]	Методика спрямована на оцінці секторальної та просторової структури економіки міста	Показники, що характеризують валовий випуск виробництва продукції товарів і послуг, зайнятість населення за видами економічної діяльності	Застосування галузевого підходу	Недостатня вибірка показників

Узагальнено автором на основі [57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65]

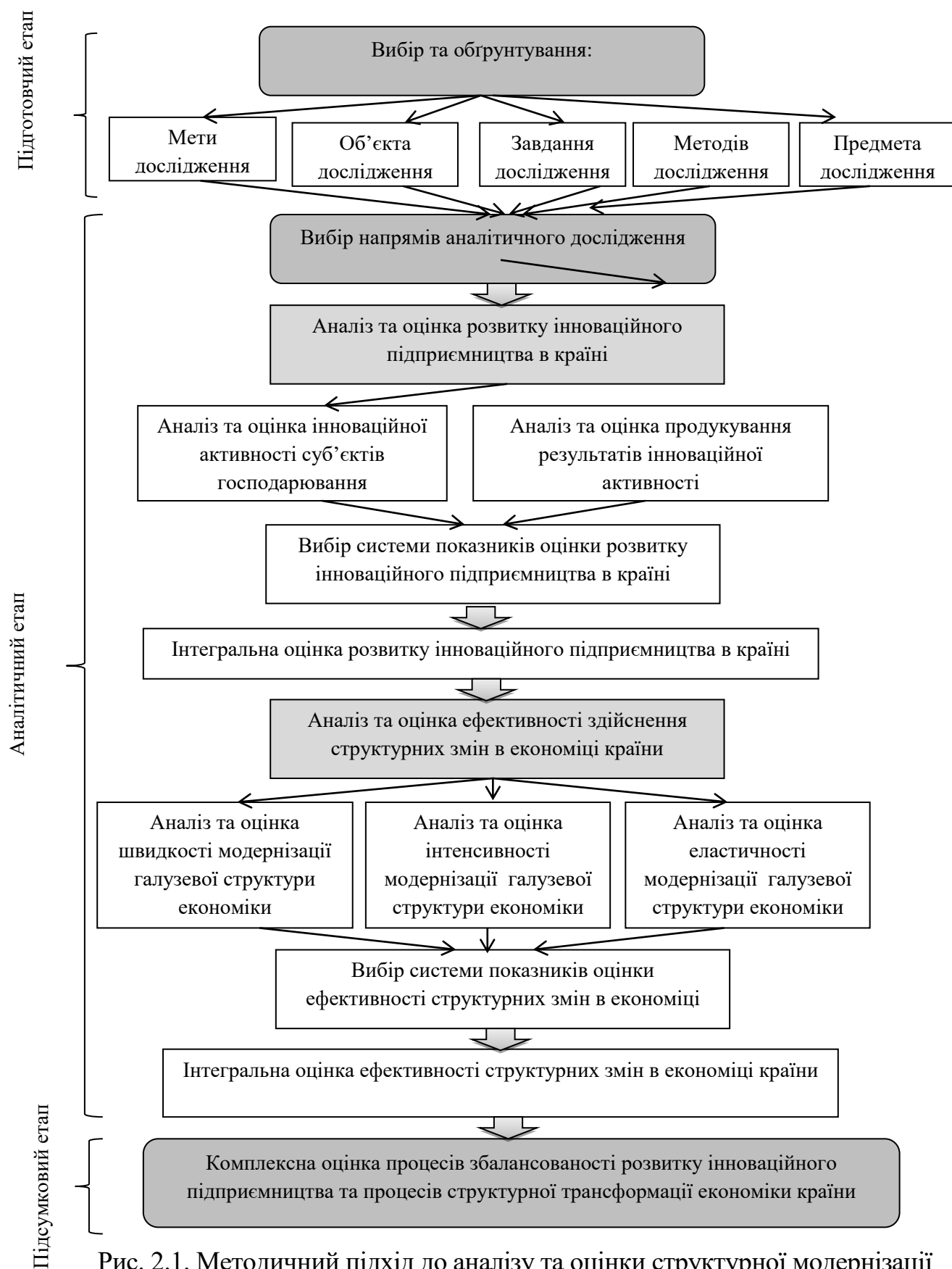

Рис. 2.1. Методичний підхід до аналізу та оцінки структурної модернізації економіки країни (розроблено автором)

- у деяких методичних підходах застосовується експертний метод оцінки, який не у повній мірі відображатиме реальність отриманих результатів

дослідження;

- неможливість оцінити збалансованість процесів забезпечення інноваційного підприємництва та процесів структурної модернізації економіки країни.

Зважаючи на вище окреслені позитивні сторони та деякі «вузькі місця», розробимо авторський методичний підхід до аналізу та оцінки структурної модернізації економіки країни (рис.2.1). Запропонований методичний підхід містить три блоки дослідження: підготовчий, аналітичний та підсумковий.

В межах підготовчого етапу обираються мета, об'єкт, завдання та методи аналітичного дослідження. Метою аналітичного дослідження є проведення об'єктивної та комплексної оцінки структурної модернізації економіки України на предмет виявлення ефективності її здійснення за видами економічної діяльності. Об'єктом дослідження є види економічної діяльності України.

Завданнями дослідження є:

- вибір напрямів аналізу та оцінки ефективності здійснення структурних змін економіки країни;
- вибір системи показників оцінки ефективності здійснення структурних змін економіки країни;
- аналіз та оцінка розвитку інноваційного підприємництва за видами економічної діяльності;
- розрахунок інтегрального індексу, що характеризує рівень інноваційного підприємництва за видами економічної діяльності;
- аналіз та оцінка структурної модернізації економіки країни;
- розрахунок інтегрального індексу ефективності здійснення структурних змін економіки країни;
- оцінка рівня збалансованості розвитку інноваційного підприємництва та процесів структурної трансформації економіки країни.

В процесі аналітичного дослідження структурної модернізації економіки країни пропонується використовувати наступні методи:

- метод економічного аналізу (використовується при здійсненні аналітичних досліджень процесів здійснення структурної трансформації економіки країни);
- метод коефіцієнтів та стандартизації показників (використовується при розрахунку часткових стандартизованих значень показників, що характеризують рівень розвитку інноваційного підприємництва, ефективність здійснення структурних змін економіки країни);
- індексний метод (використовується при розрахунку інтегрального індексу рівня розвитку інноваційного підприємництва, ефективності здійснення структурних змін економіки країни);
- метод групування (використовується при групуванні видів економічної діяльності за рівне розвитку інноваційного підприємства, швидкості, інтенсивності та ефективності модернізаційних змін в економіці країни);
- метод візуалізації (використовується при наочному схематичному відображенні динаміки показників, що характеризують розвиток інноваційного підприємства, ефективність здійснення структурних змін економіки країни).

Предметом дослідження виступає рівень збалансованості розвитку інноваційного підприємництва та процесів структурної трансформації економіки країни.

Аналітичний етап дослідження включає вибір напрямів дослідження, якими пропонується обрати наступні:

- аналіз та оцінка розвитку інноваційного підприємництва в країні;
- аналіз та оцінка ефективності здійснення структурних змін економіки країни.

Для кожного із них обирається власна траєкторія аналітичного дослідження за сферами та системою показників. Аналіз та оцінка інноваційного підприємництва передбачає:

1. Аналіз та оцінку інноваційної активності суб'єктів господарювання.
2. Аналіз та оцінку продукування результатів інноваційної активності.

Система показників оцінки інноваційного підприємництва за видами економічної діяльності наведена у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Система показників оцінки інноваційного підприємництва за видами економічної діяльності

Група показників	Показники
Оцінка інноваційної активності суб'єктів господарювання	Кількість підприємств, кількість інноваційно активних підприємств, кількість підприємств з продуктивними інноваціями, кількість підприємств з технологічними інноваціями, кількість підприємств з процесовими інноваціями, кількість підприємств з нетехнологічними (маркетинговими та/або організаційними) інноваціями, обсяг фінансування внутрішніх НДР, обсяг фінансування зовнішніх НДР, обсяг витрат на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, обсяг витрат на придбання інших зовнішніх знань, частка підприємств, що самостійно впроваджували інноваційну продукцію, частка інноваційно активних підприємств, залучених до інноваційного співробітництва
Оцінка продукування результатів інноваційної активності	Кількість підприємств, що впроваджували інновації в сфері виробництва товарів, кількість підприємств, що впроваджували інновації в сфері надання послуг, кількість підприємств, що впроваджували інновації в сфері продукування процесів, заявки на винаходи, патенти на винаходи, заявки на корисні моделі, патенти на корисні моделі, обсяг інноваційної продукції

Сформовано автором

Аналітичні дослідження оцінки ефективності здійснення структурних змін в економіці країни здійснимо у трьох напрямках:

1. Оцінка рівня швидкості модернізації галузевої структури економіки країни за основними соціально-економічними показниками.

2. Оцінка рівня інтенсивності модернізації галузевої структури економіки країни за основними соціально-економічними показниками.

3. Оцінка рівня еластичності модернізації галузевої структури економіки країни за основними соціально-економічними показниками.

В якості основних соціально-економічних показників оцінки ефективності здійснення структурних змін в економіці країни запропоновано обрати наступні: обсяги валової доданої вартості, обсяги капітальних інвестицій, кількість суб'єктів господарювання, кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання, обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання, вартість нових основних засобів, що надійшли за рік, зайнятість населення, середньомісячна номінальна заробітна плата.

Рівень швидкості модернізації галузевої структури економіки країни пропонуємо розраховувати за наступною формулою:

$$V = Y_z - Y_b, \quad (2.1)$$

Де V – рівень швидкості модернізації галузевої структури економіки країни;

Y_z – питома вага виду економічної діяльності у загальному обсязі за соціально-економічними показниками у звітному періоді;

Y_b – питома вага виду економічної діяльності у загальному обсязі за соціально-економічними показниками у базовому періоді.

За умови $V > 0$, спостерігається достатній рівень швидкості модернізації галузевої структури економіки країни; за умови $V < 0$, характерний недостатній рівень модернізації галузевої структури економіки країни; за умови $V = 0$, спостерігається нейтральний рівень модернізації галузевої структури економіки країни.

Рівень інтенсифікації модернізації галузевої структури економіки країни пропонуємо розраховувати за наступною формулою:

$$\Delta I = Y_z / Y_b \times 100, \quad (2.2)$$

Де ΔI – рівень інтенсифікації модернізації галузевої структури економіки країни;

Y_z – питома вага виду економічної діяльності у загальному обсязі за соціально-економічними показниками у звітному періоді;

Y_b – питома вага виду економічної діяльності у загальному обсязі за соціально-економічними показниками у базовому періоді.

За умови $\Delta V > 100$, спостерігається високий рівень інтенсифікації модернізації галузевої структури економіки країни; за умови $V < 100$, характерний низький рівень інтенсифікації галузевої структури економіки країни; за умови $\Delta V = 100$, спостерігається нейтральний рівень інтенсифікації галузевої структури економіки країни.

Важливим в процесі оцінки модернізації економіки країни постає питання визначення рівня еластичності здійснених структурних змін між основними соціально-економічними показниками. Пропонується обрати три основних показники для визначення коефіцієнту еластичності: валову додану вартість, рівень зайнятості населення та обсяг капітальних інвестицій. При збільшенні обсягів капіталовкладень (інвестицій) у той чи інший вид економічної діяльності повинне спостерігатися зростання рівня зайнятості населення у даній галузі, та відповідно пропорційне зростання показника валової доданої вартості. Тобто має спостерігатись пропорційність швидкості змін валової доданої вартості, зайнятості населення та обсягів капітальних інвестицій. Коефіцієнти еластичності розрахуємо за наступними формулами:

$$K_{ел1} = \Delta ВДВ / \Delta КІ; \quad (2.3)$$

де $\Delta ВДВ$ – швидкість зміни валової доданої вартості;
 $\Delta КІ$ – швидкість зміни капітальних інвестицій;

$$K_{ел2} = \Delta З / \Delta КІ; \quad (2.4)$$

де $\Delta ВДВ$ – швидкість зміни зайнятості населення;
 $\Delta КІ$ – швидкість зміни капітальних інвестицій;

$$K_{ел3} = \Delta ВДВ / \Delta З; \quad (2.5)$$

де $\Delta ВДВ$ – швидкість зміни валової доданої вартості;
 $\Delta КІ$ – швидкість зміни зайнятості населення;

За умови $K_{ел1}, K_{ел2}, K_{ел3} < 1$, спостерігається нееластичність трансформаційних змін, тобто низький рівень ефективності структурної модернізації економіки країни; за умови $K_{ел1}, K_{ел2}, K_{ел3} > 1$, характерна еластичність структурних змін, що вказує на ефективність проведених модернізаційних змін [62; 67].

В межах даного аналітичного блоку передбачена інтегральна оцінка розвитку інноваційного підприємництва та ефективності здійснення структурних змін економіки країни.

Із великої кількості методів стандартизації, які використовуються у сучасній практиці та науці, найбільш прийнятною є стандартизація на основі відношення фактичних показників, що характеризують рівень розвитку інноваційного підприємництва конкретного виду економічної діяльності до їх еталонного значення [68; 69]:

$$X_{ij}^I = \frac{X_{ij}}{X_{m+1j}} \quad (2.6)$$

$$\text{або } X_{ij}^I = \frac{X_{m+1j}}{X_{ij}}, \quad (2.7)$$

де $(i=1, 2, \dots, m), (j=1, 2, \dots, n), X_{m+1j}$

j -й – показник еталонного виду економічної діяльності (еталонний – це вид економічної діяльності з найкращим значенням показника з досліджуваної сукупності). При цьому формула 2.6 використовується, коли еталоном є максимальне значення, а формула 2.7 – мінімальне. Згідно обраної системи показників, що характеризують інноваційну активність суб'єктів господарювання, усі значення виступають як стимулятори.

Інтегральний індекс розвитку інноваційного підприємництва пропонується визначати як середнє арифметичне значення сукупності усіх показників, що характеризують інноваційну активність суб'єктів господарювання та продукування результатів інноваційної активності за певний часовий період по видах економічної діяльності:

$$I_{\mu} = 1/n(\sum_{i=1}^n X_a + \sum_{i=1}^n X_p) \quad (2.8)$$

де I_{μ} - інтегральний індекс інноваційного підприємництва;

X_a – показники, що характеризують інноваційну активність суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності;

X_p – показники, що характеризують продукування результатів інноваційної активності суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності.

Розрахунок інтегрального індексу дозволить згрупувати види економічної діяльності за рівнем розвитку інноваційного підприємництва на види діяльності із низьким та високим рівнем інноваційної активності; види діяльності із низьким та високим рівнем продукування результатів інноваційної активності, та відповідно до цього – обрати напрями забезпечення розвитку інноваційного підприємництва на перспективу.

Інтегральний індекс швидкості та інтенсивності модернізації галузевої структури економіки країни запропоновано розраховувати як середнє арифметичне значення сукупності усіх показників, що характеризують трансформаційні зміни за весь проміжок часу (аналізований період) по видах економічної діяльності:

$$M = 1/n \sum_{i=1}^n V; 1/n \sum_{i=1}^n I \quad (2.9)$$

де M - інтегральний індекс швидкості та інтенсивності модернізації галузевої структури економіки країни;

V – показники, що характеризують швидкість модернізації галузевої структури економіки країни;

I – показники, що характеризують інтенсивність модернізації галузевої структури економіки країни.

Комплексна оцінка процесів збалансованості розвитку інноваційного підприємництва та процесів структурної трансформації економіки країни передбачає співставлення рівнів інноваційного підприємництва за видами економічної діяльності та рівнів ефективності структурних змін в економіці країни за видами економічної діяльності. За умови неспівпадання цих рівнів спостерігається розбалансованість процесів розвитку інноваційного підприємництва та процесів структурної трансформації економіки країни, що потребує розробки відповідної стратегії забезпечення ефективних змін по всіх напрямках життєдіяльності економіки країни.

2.2. Аналіз та оцінка розвитку інноваційного підприємництва в Україні

Трансформація галузевої структури економіки країни вимагає визначення пріоритетності фінансування тих видів економічної діяльності, які у найближчій перспективі здатні забезпечити інноваційний прорив, сформувати новий технологічний уклад економіки, успішно комерціалізувати власні прикладні розробки тощо. Важливим у даному напрямі є аналіз та оцінка інноваційного підприємництва кожного виду діяльності на предмет визначення його потенційних можливостей до впровадження інновацій, забезпечення інноваційної активності, виявлення «вузьких місць» щодо комерціалізації та отримання позитивних результатів здійснення інноваційної діяльності.

Виходячи із запропонованого вище методичного підходу, аналіз та оцінку інноваційного підприємництва здійснимо у двох напрямках:

3. Аналіз та оцінка інноваційної активності суб'єктів господарювання.
4. Аналіз та оцінка продукування результатів інноваційної активності.

Проаналізуємо наведену систему показників. Інноваційна активність підприємств за видами економічної діяльності наведена у таблиці 2.3. Результати таблиці засвідчують позитивну динаміку збільшення як загальної кількості підприємств, такі і кількості інноваційно активних підприємств практично по усіх видах економічної діяльності. Так, у 2016-2018 роках кількість підприємств збільшилося майже на 60,4% і становило 8173 од, порівняно із 2014-2016 роками, де приріст становив 24,8%, що в кількісному еквіваленті становило 5095 од.

Якщо розглядати вказані показники в розрізі видів економічної діяльності, то найбільший приріст підприємств у 2016-2018 роках спостерігається в сфері рекламної діяльності і дослідженні кон'юнктури – 92,5%, при цьому у сфері наукових досліджень та розробок відбулось зменшення кількості підприємств на 3,4%. У 2014-2016 роках найвищі показники приросту підприємств спостерігаються в сфері інформації та телекомунікації – 51,6%, поряд з цим одразу два види діяльності характеризуються тенденцією до зменшення, зокрема у сфері постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, де кількість підприємств зменшилась на 5,7%, а у сфері водопостачання, каналізації, поводження з відходами - на 6%.

Таблиця 2.3.

Інноваційна активність підприємств за видами економічної діяльності

	Кількість підприємств			У тому числі				
				інноваційно активних підприємств				
	2012-2014	2014-2016	2016-2018	2012-2014	2014-2016	Приріст, %	2016-2018	Приріст, %
ВСЬОГО	27992	27726	29129	4084	5095	24,8	8173	60,4
Промисловість	13529	12815	13762	2492	2598	4,3	4060	56,3
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	413	472	488	49	67	36,7	107	59,7
Переробна промисловість	11401	10582	11391	2221	2322	4,5	3626	56,2
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	564	642	715	105	99	-5,7	143	44,4
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	1151	1119	1168	117	110	-6,0	184	67,3
Інші види економічної діяльності	14463	14911	15367	1592	2497	56,8	4113	64,7
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	7592	6737	7216	850	1164	36,9	2174	86,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	3646	3466	3655	267	336	25,8	568	69,0
Інформація та телекомунікації	1757	1972	1963	287	435	51,6	619	42,3
Фінансова та страхова діяльність	-	696	580	-	151	-	222	47,0
Діяльність у сферах архітектури та інжинірингу; технічні випробування та дослідження	1468	1208	1195	188	213	13,3	262	23,0
Наукові дослідження та розробки	-	364	305	-	118	-	114	-3,4
Рекламна діяльність і дослідження кон'юнктури	-	468	453	-	80	-	154	92,5

*сформовано на основі [70]

В структурі видів економічної діяльності України кількість інноваційно активних підприємств також є неоднозначною. Так, у 2016-2018 роках практично 44 % або 3626 од. інноваційно активних підприємств були зосереджені у переробній промисловості. Такий показник спостерігається протягом усього досліджуваного періоду й пояснюється необхідністю постійного вдосконалення виробничих процесів на підприємствах, підтримки конкурентоспроможності продукції на ринку України та світу, а також

необхідністю оптимізації витрат в умовах невизначеності. Достатньо висока частка інноваційно активних підприємств, зокрема більше 25% або 2174 од., у 2016-2018 роках здійснювали свою діяльність в оптовій торгівлі. Така ситуація зумовлена, на наш погляд, широким розвитком ріелту в напрямку онлайн продажів, необхідністю застосування інноваційних рішень для цієї сфери, як вимоги збоку споживачів. Найменший показник кількості інноваційно активних підприємств у 2016-2018 роках спостерігається у сфері «Добувна промисловість і розроблення кар'єрів», зокрема, 107 од. або 1%, і протягом досліджуваного періоду така динаміка залишається сталою. На наш погляд, це обумовлено значними витратами на здійснення модернізації об'єктів даної сфери, а також відсутністю виваженої державної політики.

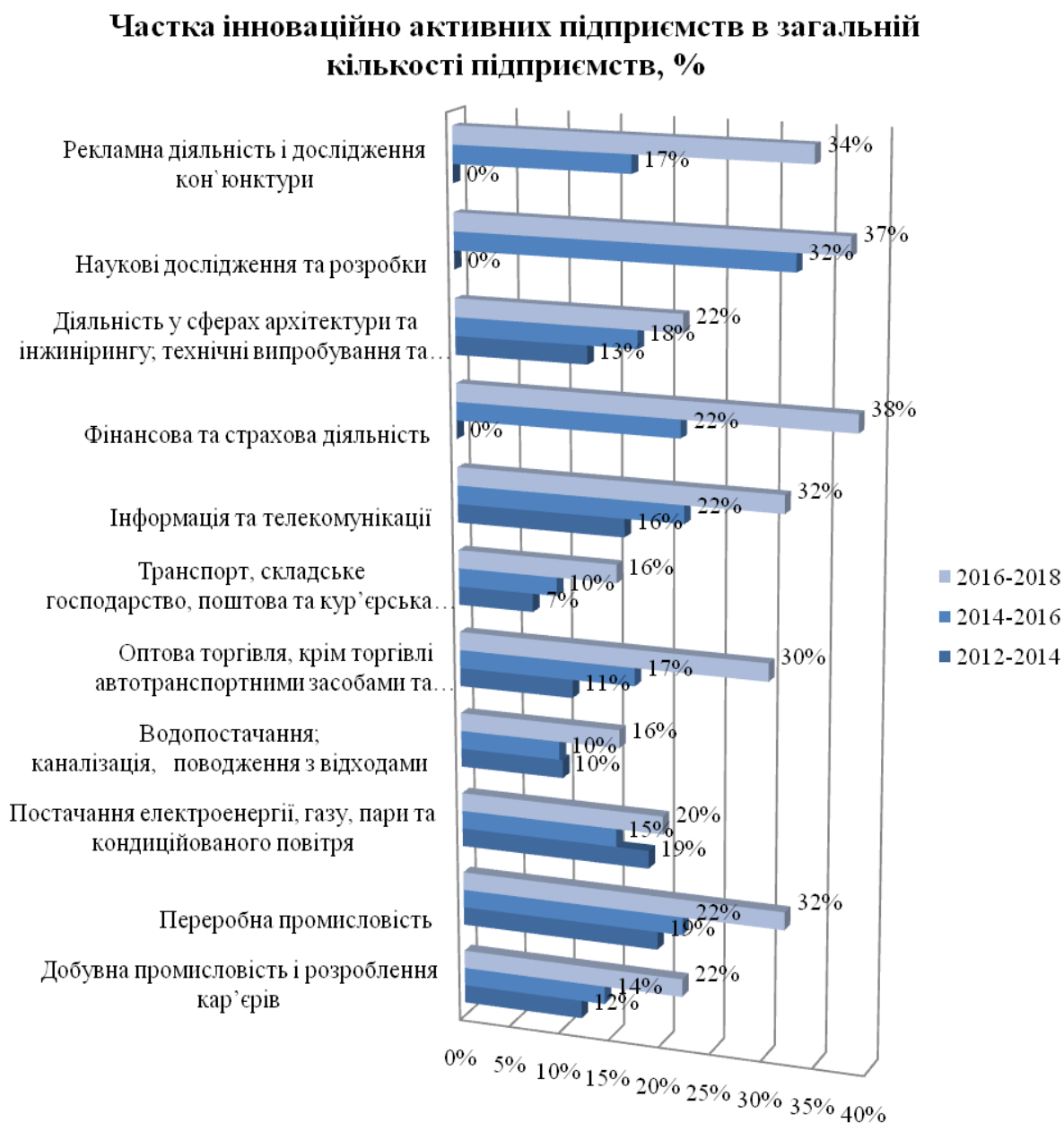

Рис. 2.2. Частка інноваційно активних підприємств в загальній кількості підприємств, за видами економічної діяльності, %
(побудовано автором за даними [70; 71; 72])

Варто зазначити, що в загальній кількості інноваційно активних підприємств частки підприємств промисловості та інших видів економічної діяльності є практично рівними. Проте, якщо проаналізувати тенденції з 2012 року, то чітко прослідковується закономірність збільшення частки інноваційно активних підприємств інших видів економічної діяльності в загальній кількості інноваційно активних підприємств, зокрема з 39% (1592 од) до 50,3% (4113 од). У промисловості даний показник, відповідно, зменшується з 61% (2492 од.) до 49,7% (4060 од.). Якщо розглядати частку інноваційно активних підприємств в загальній структурі підприємств у розрізі галузей в динаміці спостерігаємо достатньо неоднозначну тенденцію (рис. 2.2).

Так, у галузі фінансів та страхування, сфері наукових досліджень та розробок, рекламній діяльності і дослідженнях, підприємства є найбільш інноваційно активними, де їх частка становить відповідно: 38%, 37%, і 34%. Поруч з цим, такі види діяльності як транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, а також водопостачання, каналізація, поводження з відходами є менш забезпечені інноваційно активними підприємствами, де їх частка становить 16%. Для того, щоб зрозуміти причини вказаної вище тенденції розглянемо динаміку інноваційно активних підприємств за кількістю працівників, які безпосередньо беруть участь у створенні інноваційного продукту (таблиця 2.4)

Таблиця 2.4.

Динаміка числа інноваційно активних підприємств за кількістю працівників

Середня кількість працівників	Промисловість			Інші види економічної діяльності			Промисловість приріст, %		Інші види економічної діяльності, приріст, %	
	2012-2014	2014-2016	2016-2018	2012-2014	2014-2016	2016-2018	2014-2016	2016-2018	2014-2016	2016-2018
Всього	2492	2598	4060	1592	2497	4113	4,3	56,3	56,8	64,7
від 10 до 49 осіб	1185	1237	2128	1182	1783	2969	4,4	72,0	50,8	66,5
від 50 до 249 осіб	769	842	1266	304	565	874	9,5	50,4	85,9	54,7
250 осіб і більше	538	519	666	106	149	270	-3,5	28,3	40,6	81,2

**сформовано на основі [70]*

Так, найбільший приріст інноваційно активних підприємств у 2016-2018 роках, зокрема 81,2 %, спостерігається за напрямком «Інші види економічної діяльності», зокрема, на підприємствах, які налічують від 250 осіб й більше осіб. Водночас, кардинально протилежна ситуація, щодо таких груп підприємств спостерігається у промисловості. У 2014-2016 роках, порівняно з 2012-2014 кількість інноваційно активних підприємств зменшилася на 3,5% й у наступні роки мала найменші показники зростання. Така ситуація, на наш погляд, зумовлена подіями на сході України 2014 року, які спричинили розірвання економічних відносин із Російською Федерацією, згорання великої

кількості спільних промислових проєктів тощо. Впродовж 2012-2018 років спостерігається стабільна динаміка збільшення кількості великих, середніх та малих інноваційно активних підприємств за згаданим напрямком.

У загальній структурі інноваційно активних підприємств частка малих, середніх та великих підприємств дещо відрізняється (рис. 2.3). Так, найбільше інноваційно активних малих підприємств зосереджено як у промисловості – 26%, так і у інших видах економічної діяльності – 36,3 %. Поруч із цим, частка великих підприємств у структурі інноваційно активних є найменшою, як у промисловості – 8,1%, так і у інших видах економічної діяльності – 3,3%.

Частка малих, середніх та великих підприємств у загальній кількості інноваційно активних підприємств у 2016-2018 роках

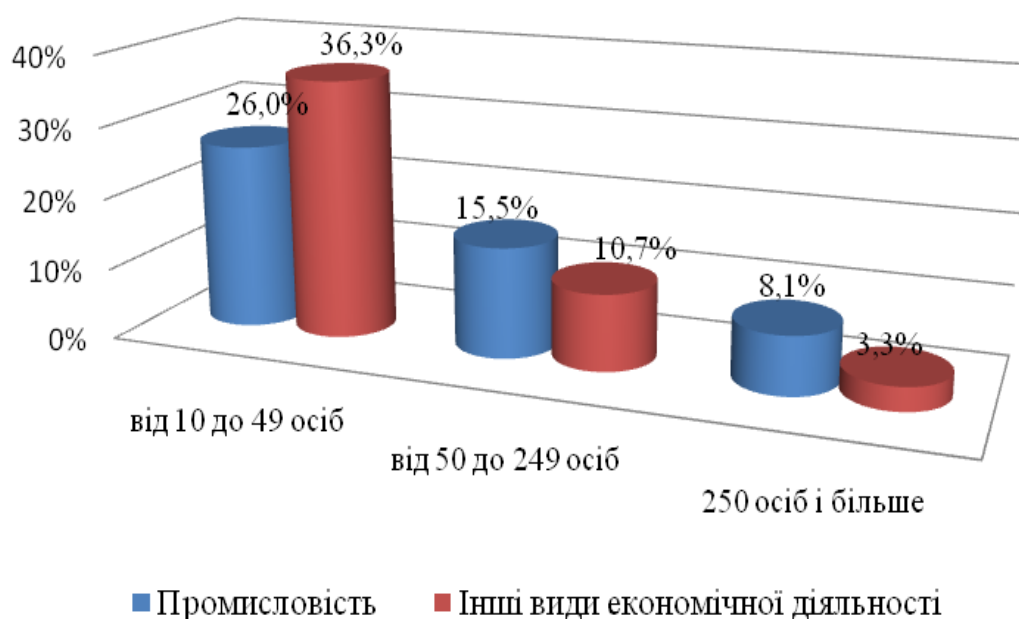

Рис. 2.3. Частка малих, середніх та великих підприємств у загальній кількості інноваційно активних підприємств у 2016/2018 роках (побудовано автором за даними [70; 71; 72])

Така ситуація, на наш погляд, є закономірною, адже малі підприємства є більш гнучкими й застосування інноваційних підходів до розвитку для таких організацій є менш ризиковим та витратним, аніж для великих підприємств.

Проведемо більш деталізовано аналіз інноваційної активності підприємств за видами економічної діяльності з позиції впровадження технологічних, продуктових, процесових та нетехнологічних інновацій (табл.2.5).

Як бачимо, лідерами по кількості підприємств із різними видами інновацій є переробна промисловість та оптова торгівля, які активно впроваджують технологічні, продуктові, процесові та нетехнологічні інновації.

Таблиця 2.5.

Інноваційна активність підприємств за видами економічної діяльності, од.

Види економічної діяльності	підприємства з технологічними (продуктовими та/або процесовими) інноваціями			підприємства з продуктовими інноваціями			підприємства з процесовими інноваціями			підприємства тільки з нетехнологічними (маркетинговими та/або організаційними) інноваціями		
	2012-2014	2014-2016	2016-2018	2012-2014	2014-2016	2016-2018	2012-2014	2014-2016	2016-2018	2012-2014	2014-2016	2016-2018
ВСЬОГО	2663	3278	2937	446	347	765	1003	1601	1038	1421	1817	5236
Промисловість	1888	1859	1985	360	235	547	646	787	652	604	739	2075
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	38	42	37	2	2	4	27	29	19	11	25	70
Переробна промисловість	1674	1649	1789	350	226	523	490	626	511	547	673	1837
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	88	81	64	3	6	7	63	64	51	17	18	79
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	88	87	95	5	1	13	66	68	71	29	23	89
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	775	597	332	86	44	79	357	407	146	817	567	1842
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	308	208	144	38	5	20	154	152	87	542	128	424
Інформація та телекомунікації	160	258	196	6	27	52	101	103	63	107	177	423
Фінансова та страхова діяльність	186	86	67	28	10	8	49	42	37	101	65	155
Діяльність у сферах архітектури та інжинірингу; технічні випробування та дослідження	121	134	90	14	11	28	53	71	21	67	79	172
Наукові дослідження та розробки	...	103	87	...	13	21	...	19	19	...	15	27
Рекламна діяльність і дослідження кон'юнктури	...	33	36	...	2	10	...	20	13	...	47	118

Сформовано на основі [70; 71; 72]

Саме ці види діяльності є найбільш інноваційно активними та формують основу інноваційного потенціалу країни в цілому. Знову ж таки, добувна промисловість, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, водопостачання; каналізація, поводження з відходами мають досить низькі значення по забезпеченню інноваційної активності.

Ще одним важливим показником інноваційної активності підприємств є частка витрат на інновації за напрямками інноваційної діяльності. В даному випадку доцільно розглядати не лише суму коштів, але й напрям інноваційної діяльності, на який було спрямовано ці фінансові ресурси. Динаміка частки витрат на інновації підприємств за напрямками інноваційної діяльності та видами економічної діяльності у % до загального обсягу витрат підприємств відповідного виду економічної діяльності представлена в таблиці 2.6.

У розрізі напрямків інноваційної діяльності у 2018 році найбільшу частку коштів - 52,2 % було спрямовано на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. Даний напрямок у структурі витрат інноваційно активних підприємств є найбільшим протягом усього досліджуваного періоду, проте зменшився з 77,6% у 2014 році до 52,2% у 2018 році. Найменша частка витрат була спрямована на придбання інших зовнішніх знань – 1,1 %.

Подібна тенденція спостерігається щодо інноваційно активних підприємств усіх видів економічної діяльності, проте, у сфері інформації та телекомунікації, а також діяльності у сферах архітектури та інжинірингу; технічних випробувань та досліджень прослідковується значна частка витрат на здійснення зовнішніх НДР. Зазначимо, що впровадження інновацій є достатньо затратним та тривалим процесом, який вимагає значних інвестицій та супроводжується виникненням системи ризиків.

У зв'язку із цим, достатньо часто учасники ринкових відносин часто не наважуються на введення в дію інноваційних рішень, схилившись до використання перевірених часом технік та технологій.

Кількість підприємств, що впроваджували організаційні та/або маркетингові інновації за видами економічної діяльності та частка кількості підприємств, що самостійно впроваджували окремі напрямки інноваційної діяльності наведено у Додатку Г. Результати Додатку Г показують, що лідерами щодо впровадження організаційних чи маркетингових інновацій є такі види діяльності як переробна промисловість та оптова торгівля. Підприємства решта видів діяльності впроваджували значно менше такого типу інновацій. Водночас, у переробній промисловості (76,5% у 2016-2018 роках), оптовій торгівлі (61,7% у 2016-2018 роках), сфері наукових досліджень та розробок (82,8% у 2016-2018 роках) спостерігається найбільша частка підприємств, які самостійно впроваджували інновації.

У таблиці 2.7 наведено комплексну оцінку інноваційної активності суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності. Схематичне відображення інтегрального індексу інноваційної активності суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності наведено на рисунку 2.4.

Таблиця 2.6.

Частка витрат на інновації підприємств за напрямками інноваційної діяльності за видами економічної діяльності у % до загального обсягу витрат підприємств за видами економічної діяльності

	Внутрішні НДР			Зовнішні НДР			Придбання машин, обладнання та програмного забезпечення			Придбання інших зовнішніх знань			Інша інноваційна діяльність		
	2014	2016	2018	2014	2016	2018	2014	2016	2018	2014	2016	2018	2014	2016	2018
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Усього	8,6	15,0	31,4	4,2	9,1	8,6	77,6	69,9	52,2	3,9	1,1	1,1	5,7	4,9	6,7
Промисловість	13,5	9,0	21,1	6,8	1,8	3,8	68,5	84,4	67,6	1,1	0,3	0,7	10,1	4,5	6,8
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	3,4	13,4	31,9	5,3	2,3	4,9	45,5	82,5	57,1	–	–	2,2	45,8	1,8	3,8
Переробна промисловість	14,5	7,5	21,0	7,2	1,8	3,9	69,5	85,8	68,5	1,0	0,3	0,6	7,8	4,6	6,1
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2,8	62,7	4,3	0,5	1,5	0,2	62,7	30,4	66,5	5,4	2,7	0,1	28,6	2,7	28,9
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	-	1,5	11,5	0,4	5,0	1,7	99,3	87,1	83,8	-	0,1	–	0,3	6,3	2,9
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	0,2	3,1	15,9	0,3	6,4	3,9	98,3	52,4	60,6	0,6	0,9	4,0	0,6	37,2	15,7

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	16,4	34,4	37,9	0,2	27,2	8,9	81,3	28,9	48,6	0,7	6,5	3,0	1,4	3,0	1,6
Інформація та телекомунікації	1,7	4,9	6,5	1,8	40,2	0,8	77,0	51,9	70,3	17,6	1,0	6,7	1,9	2,0	15,6
Фінансова та страхова діяльність		7,3	2,9		1,3	1,8		81,9	43,6		2,5	–		7,0	51,7
Діяльність у сферах архітектури та інжинірингу; технічні випробування та дослідження	42,1	11,9	40,7	40,0	69,4	27,4	16,2	12,3	23,7	0,8	1,7	6,8	0,9	4,7	1,4
Наукові дослідження і розробки		89,2	70,7		2,3	26,2		4,8	2,0		0,1	–		3,6	1,0
Рекламна діяльність і дослідження кон'юнктури ринку	–	0,2	3,3	–	–	–	–	47,8	9,1	–	32,8	4,5	–	19,2	83,1

Сформовано на основі [70]

Таким чином, можемо зробити висновок про значну диференціацію видів економічної діяльності за рівнем їх інноваційної активності. Отож, спостерігаються види економічної діяльності-лідери та види економічної діяльності-аутсайдери за рівнем інноваційної активності, що дозволяє їх згрупувати, та у подальшому забезпечити індивідуалізацію підходів до вибору напрямів підвищення їх інноваційної активності (табл.2.8).

Лідерами щодо забезпечення інноваційної активності є такі види діяльності як переробна промисловість; оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів;

Саме в цих видах діяльності зосереджена найбільша кількість інноваційно активних підприємств, тих, що самостійно впроваджували інновації, високий рівень фінансування внутрішніх та зовнішніх науково-дослідних робіт тощо.

Таблиця 2.7.

Комплексна оцінка інноваційної активності суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності за період 2012-2018 років

	2012-2014	2014-2016	2016-2018	Середньозважене за період
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	6,13	10,51	11,37	9,34
Переробна промисловість	34,41	39,77	39,11	37,76
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	8,99	11,02	9,15	9,72
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	11,36	10,46	12,53	11,45
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	25,83	18,58	20,21	21,54
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	18,11	12,94	14,37	15,14
Інформація та телекомунікації	12,63	14,61	13,28	13,51
Фінансова та страхова діяльність	2,51	11,06	6,76	6,78
Діяльність у сферах архітектури та інжинірингу; технічні випробування та дослідження	7,97	11,87	12,65	10,83
Наукові дослідження та розробки	4,00	11,14	12,04	9,06
Рекламна діяльність і дослідження кон'юнктури	0,00	8,84	2,76	3,87

Розраховано автором

Примітки:

 - високий рівень інноваційної активності суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності;

 низький рівень інноваційної активності суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності.

Рис. 2.4. Схематичне відображення інтегрального індексу інноваційної активності суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності за період 2012-2018 років (побудоване автором)

Таблиця 2.8.

Групування видів економічної діяльності за рівнем інноваційної активності за період 2012-2018 років

Значення індексу І _і	Рівень розвитку	Види економічної діяльності
20,83 < І _і < 37,76	Високий	<u>Лідери</u> : переробна промисловість; оптова та роздрібна торгівля;
3,87 < І _і < 37,82	Низький	<u>Аутсайтери</u> : сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; добувна промисловість і розроблення кар'єрів; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, водопостачання; каналізація, поводження з відходами; будівництво, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; наукові дослідження та розробки; освіта професійна, наукова та технічна діяльність, інші види діяльності;

Згруповано автором

Водночас, є ті види діяльності (сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; добувна промисловість і розроблення кар'єрів; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, водопостачання; каналізація, поводження з відходами; будівництво, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; професійна, наукова та технічна діяльність; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; освіта наукові дослідження та розробки; освіта, інші види

діяльності), які потребують активізації забезпечення інноваційної активності, створення передумов до формування інноваційного потенціалу, збільшення обсягів фінансування на фундаментальні та прикладні розробки.

Проведемо аналіз та оцінку продукування результатів інноваційної активності. Кількість підприємств, що впроваджували інновації в сфері нових товарів, послуг процесів за видами економічної діяльності наведено у таблиці 2.9.

Як бачимо, нових товарів найбільше було випущено на підприємствах переробної промисловості, що становить 54,2% від усієї сукупності видів діяльності, добувній промисловості, що складає 35,1% від усієї сукупності підприємств по видах економічної діяльності; сфері наукових досліджень та розробок, що становить 44,8% від загальної кількості підприємств. Натомість найменша частка припадає на підприємства, що здійснюють діяльність у сфері фінансової та страхової роботи (1,5%), рекламної діяльності (5,6%), транспортно-складському господарстві (3,5%).

Таблиця 2.9.

Частка кількості підприємств, що впроваджували інновації (в сфері нових товарів, послуг, процесів), за видами економічної діяльності, %

	товари		послуги		процеси	
	2014-2016	2016-2018	2014-2016	2016-2018	2014-2016	2016-2018
ВСЬОГО	27,7	40,1	10,3	13,6	48,3	45,3
Промисловість	40,6	50,0	5,4	8,1	50,4	46,5
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	14,3	35,1	4,8	0,0	38,1	40,5
Переробна промисловість	44,9	54,2	5,4	7,9	52,6	47,7
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	3,7	6,3	3,7	7,8	30,9	31,3
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	5,7	5,3	6,9	14,7	33,3	36,8
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	11,6	31,6	5,4	10,8	43,6	40,4
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	3,4	3,5	14,4	16,0	49,0	35,4
Інформація та телекомунікації	8,9	9,7	34,5	42,9	49,2	45,4
Фінансова та страхова діяльність	1,2	1,5	24,4	26,9	34,9	43,3
Діяльність у сферах архітектури та інжинірингу; технічні випробування та дослідження	7,5	16,7	23,1	35,6	42,5	41,1
Наукові дослідження та розробки	42,7	44,8	23,3	35,6	50,5	58,6
Рекламна діяльність і дослідження кон'юнктури	3,0	5,6	33,3	41,7	54,5	41,7

Сформовано на основі [70]

Інноваційні види послуг найбільше було надано підприємствами інформаційної та телекомунікаційної сфери (42,9%); діяльності у сферах

архітектури та інжинірингу; технічних випробувань та досліджень, а також у сфері наукових досліджень, що складає 35,6% відповідно для кожного виду діяльності. Натомість, найменш інноваційними в сфері надання нових послуг були підприємства промисловості (добувна промисловість, переробна промисловість, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря). Активне продукування нових процесів спостерігається у сфері наукових досліджень та розробок (58,6%), а також у промисловості у цілому (46,5%). Водночас, слід зауважити, що за кількістю підприємств, які продукували нові технологічні процеси, не спостерігається значної диференціації по видах економічної діяльності.

Вихідні дані для оцінки заявок та патентів на винаходи і корисні моделі наведено у Додатку Д. За результатами даних, наведених у Додатку Д спостерігаємо значну кількість заявок на винаходи у переробній промисловості, професійній, науковій та технічній діяльності, сфері наукових досліджень та розробок, а також освіти, де у 2017 році було подано 753 заявки на винаходи. На жаль, у таких сферах як постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; транспортно-складському господарстві протягом аналізованого періоду не було подано жодної заявки на винаходи, що знижує результативність інноваційної активності підприємств, які функціонують у даних видах економічної діяльності. Що стосується поданих патентів на винаходи, то знову ж таки їх найбільше спостерігалось у освіті (452 од.), професійній, науковій-технічній діяльності (228 од.) та у сфері наукових досліджень та розробок (212 од.). По таких видах діяльності, як постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, транспортно-складське господарство не спостерігалось жодного поданого патенту на винаходи.

Найбільша кількість патентів та заявок на корисні моделі була подана на підприємствах, що здійснюють діяльність у сфері освіти (3817 заявок на корисні моделі та 4014 патенти на корисні моделі); наукових досліджень та розробок (1504 заявок на корисні моделі та 1621 патенти на корисні моделі) та у професійній науково-технічній діяльності (1560 заявок на корисні моделі та 1671 патенти на корисні моделі). Проте, слід зауважити, що спостерігається негативна динаміка показників, які характеризують рівень продукування результатів інноваційної активності. Практично по усіх видах економічної діяльності зменшується кількість поданих заявок і патентів на винаходи та корисні моделі, що не сприяє розвитку інноваційного підприємництва країни у цілому.

Комплексна оцінка продукування результатів інноваційної активності за видами економічної діяльності представлена у таблиці 2.10. Схематичне відображення інтегрального індексу продукування результатів інноваційної активності за видами економічної діяльності відображено на рисунку 2.5.

Таблиця 2.10.

Комплексна оцінка продукування результатів інноваційної активності за видами економічної діяльності за період 2012-2018 років

	2016	2017	2018	Середньозважене за період
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	0,12	0,09	0,10	0,10
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	0,14	0,17	0,14	0,15
Переробна промисловість	3,20	3,12	3,00	3,11
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	0,02	0,01	0,00	0,01
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0,02	0,02	0,04	0,03
Будівництво	0,03	0,12	0,10	0,08
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	0,56	0,47	0,47	0,50
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0,01	0,03	0,07	0,04
Професійна, наукова та технічна діяльність	20,59	23,40	22,35	22,11
Наукові дослідження та розробки	19,36	22,41	21,10	20,96
Освіта	52,57	47,17	49,74	49,83
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1,79	1,82	1,51	1,71
Інші види діяльності	1,58	1,18	1,39	1,38

Розраховано автором

Примітки:

 - високий рівень продукування результатів інноваційної активності за видами економічної діяльності;

 - низький рівень продукування результатів інноваційної активності за видами економічної діяльності.

Отож, як бачимо види економічної діяльності значно різняться за рівнем продукування результатів інноваційної активності. Найвище значення інтегрального індексу спостерігається у освіті. Натомість, проведені розрахунки показали, що найнижче значення індексу характерне для підприємств в сфері постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, а також водопостачання.

Групування видів економічної діяльності за рівнем продукування результатів інноваційної активності наведено у таблиці 2.11.

Рис. 2.5. Схематичне відображення інтегрального індексу продукування результатів інноваційної активності за видами економічної діяльності за період 2012-2018 років (побудовано автором)

Лідерами щодо продукування результатів інноваційної активності є такий вид діяльності як освіта. Цей вид діяльності є каталізатором інноваційного росту країни, генераторами інновацій та забезпечує інноваційний прорив у внутрішньому та зовнішньому середовищах.

Таблиця 2.11.

Групування видів економічної діяльності за рівнем продукування результатів інноваційної активності за період 2012-2018 років

Значення індексу I_j	Рівень розвитку	Види економічної діяльності
$20,96 < I_j < 49,83$	Високий	<u>Лідери</u> : освіта; професійна, наукова та технічна діяльність; наукові дослідження та розробки
$0,001 < I_j < 20,95$	Низький	<u>Аутсайтери</u> : сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; добувна промисловість і розроблення кар'єрів; переробна промисловість; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, водопостачання; каналізація, поводження з відходами; будівництво; оптова та роздрібна торгівля; професійна, наукова та технічна діяльність; наукові дослідження та розробки; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; інші види діяльності

Згруповано автором

Проте, спостерігаються види економічної діяльності, які не є інноваційними і не формують вищий технологічний уклад економіки країни. Зокрема, згідно проведених аналітичних досліджень до них слід віднести наступні: сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; добувна промисловість і розроблення кар'єрів; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, водопостачання; каналізація, поводження з відходами; будівництво, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; переробна промисловість; професійна, наукова та технічна діяльність; наукові дослідження та розробки; інші види діяльності.

Комплексна оцінка інноваційного підприємництва за видами економічної діяльності наведена у таблиці 2.12. Схематичне відображення інтегрального

індексу інноваційного підприємництва за видами економічної діяльності за період 2012-2018 років представлено на рисунку 2.6.

Таблиця 2.12.

Комплексна оцінка інноваційного підприємництва за видами економічної діяльності за період 2012-2018 років

	Інтегральний індекс інноваційної активності	Інтегральний індекс продукування результатів інноваційної активності	Інтегральний індекс інноваційного підприємництва
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	0,3	0,1	0,2
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	9,34	0,15	4,74
Переробна промисловість	37,76	3,11	20,43
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	9,72	0,01	4,86
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	11,45	0,03	5,74
Будівництво	1,2	0,08	0,64
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	21,54	0,5	11,02
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	15,14	0,04	7,59
Професійна, наукова та технічна діяльність	10,83	22,11	16,47
Наукові дослідження та розробки	9,06	20,96	15,01
Освіта	5,3	49,83	27,56
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1,6	1,71	1,65
Інші види діяльності	3,87	1,38	2,62

Розраховано автором

Примітки:

 - високий рівень інноваційного підприємництва за видами економічної діяльності;

 - низький рівень інноваційного підприємництва за видами економічної діяльності.

Проведені розрахунки показали, що найгірша ситуація щодо розвитку інноваційного підприємництва характерна для сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства; охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності. В протипагу цьому, переробна промисловість; сфера наукових досліджень та розробок, а також освіта мають досить високий рівень розвитку інноваційного підприємництва.

Рис. 2.6. Схематичне відображення інтегрального індексу інноваційного підприємництва за видами економічної діяльності за період 2012-2018 років (побудовано автором)

Групування видів економічної діяльності за рівнем інноваційного підприємництва наведено у таблиці 2.13.

Таким чином, результати таблиці 2.13 показують, що лідерами по розвитку інноваційного підприємництва є такі види діяльності як добувна промисловість і розроблення кар'єрів; професійна, наукова та технічна діяльність; наукові дослідження та розробки; освіта. З іншої сторони, аутсайдерами по розвитку інноваційного підприємництва є сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; переробна промисловість; оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність;

Таблиця 2.13.

Групування видів економічної діяльності за рівнем інноваційного підприємництва за період 2012-2018 років

Значення індексу I_j	Рівень розвитку	Види економічної діяльності
$14,0 < I_j < 27,56$	Високий	<u>Лідери</u> : переробна промисловість; професійна, наукова та технічна діяльність; наукові дослідження та розробки; освіта
$0,2 < I_j < 13,99$	Низький	<u>Аутсайдери</u> : сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; добувна промисловість і розроблення кар'єрів; оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, водопостачання; каналізація, поводження з відходами; будівництво, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; інші види діяльності

Згруповано автором

постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, водопостачання; каналізація, поводження з відходами; будівництво, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; інші види діяльності.

Здійснимо SWOT-аналіз розвитку інноваційного підприємництва в Україні (табл.2.14). Отож, бачимо, що сильними сторонами здійснення інноваційного підприємництва в країні є: значний науковий потенціал, історично накопичений до теперішнього періоду; наявність висококваліфікованої та дешевої робочої сили; значна кількість заявок та патентів на винаходи і корисні моделі; достатня кількість інноваційно активних підприємств за видами економічної діяльності; інноваційна модернізація окремих видів економічної діяльності. Водночас, слабкими сторонами є: недостатній рівень фінансування науково-дослідних робіт; низький рівень комерціалізації науково-прикладних досліджень; низький рівень розвитку інноваційної інфраструктури; низький технологічний уклад економіки; низький рівень інвестування високотехнологічних видів діяльності; неефективна державна політика в сфері розвитку інноваційного підприємництва; відсутність координаційного зв'язку в ланцюгу «органи влади-наука-бізнес»; низький рівень інноваційної свідомості у суспільства.

Таблиця 2.14.

SWOT-аналіз розвитку інноваційного підприємництва в Україні

Сильні сторони розвитку інноваційного підприємництва	Слабкі сторони розвитку інноваційного підприємництва
1. Значний науковий потенціал, історично накопичений до теперішнього періоду. 2. Наявність висококваліфікованої та дешевої робочої сили. 3. Значна кількість заявок та патентів на винаходи і корисні моделі. 4. Достатня кількість інноваційно активних підприємств за видами економічної діяльності. 5. Інноваційна модернізація окремих видів економічної діяльності	1. Недостатній рівень фінансування науково-дослідних робіт 2. Низький рівень комерціалізації науково-прикладних досліджень 3. Низький рівень розвитку інноваційної інфраструктури 4. Низький технологічний уклад економіки 5. Низький рівень інвестування високотехнологічних видів діяльності. 6. Неефективна державна політика в сфері розвитку інноваційного підприємництва. 7. Відсутність координаційного зв'язку в ланцюгу «органи влади-наука-бізнес» 8. Низький рівень інноваційної свідомості у суспільства
Можливості зовнішнього середовища	Загрози зовнішнього середовища
1. Розробка та подання проєктних грантових заявок на фінансування науково-дослідних робіт за кошти державного бюджету чи ЄС. 2. Активізація розвитку підприємницького середовища в сфері інноваційної продукції. 3. Імплементация економіки країни у міжнародний простір. 4. Створення системи стимулювання щодо розвитку інноваційного підприємництва.	1. Продовження пандемії COVID 19 2. Міграція робочої сили із високим інтелектуальним потенціалом. 3. Зниження частки витрат на дослідження від ВВП. 4. Уповільнення темпів економічного зростання країни.

Складено автором

Проведемо порівняльну оцінку рівнів розвитку інноваційного підприємництва за видами економічної діяльності за період 2012-2018 років, результати якої представимо у таблиці 2.15.

За результатами проведеного групування простежується неоднозначна ситуація щодо наведених рівнів. Спостерігається група видів економічної діяльності, які мають низький рівень інноваційної активності, однак продукують високі результати інноваційної активності. Серед таких видів слід виділити професійну наукову та технічну діяльність, сферу наукових досліджень та розробок, а також освіту. Саме в цій сфері спостерігається найбільша кількість заявок та патентів на винаходи і корисні моделі, що створює передумови для їх подальшої комерціалізації. З іншої сторони, є види діяльності, у яких створені усі стартові умови для забезпечення високого рівня інноваційної активності та, водночас, мають невисокі показники результативності (переробна промисловість, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів). Це свідчить про низький рівень ефективності використання інноваційного потенціалу окремих видів діяльності та про необхідність прийняття обґрунтованих рішень щодо продукування результатів інноваційної активності.

У всіх решта видів економічної діяльності спостерігається збалансованість між рівнем інноваційної активності, рівнем результативності та рівнем розвитку інноваційного підприємництва. Матриця співвідношень «Рівень інноваційної активності – Рівень продукування результатів інноваційної активності» наведено у таблиці 2.16.

Слід відмітити, що внаслідок недостатнього рівня комерціалізації через брак фінансування, відсутність налагодженої системи зв'язків із зовнішніми стейкхолдерами та іншими причинами не в усіх видах діяльності забезпечується високий рівень розвитку інноваційного підприємництва.

Таблиця 2.15.

Оцінка рівнів розвитку інноваційного підприємництва за видами економічної діяльності

Види економічної діяльності	Інтегральний індекс інноваційної активності		Інтегральний індекс продукування результатів інноваційної активності		Інтегральний індекс інноваційного підприємництва	
	низький	високий	низький	високий	низький	високий
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	+		+		+	
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	+		+		+	
Переробна промисловість		+	+			+
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	+		+		+	
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	+		+		+	
Будівництво	+		+		+	

Продовження таблиці 2.15

1	2	3	4	5	6	7
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів		+	+		+	
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	+		+		+	
Професійна, наукова та технічна діяльність	+			+		+
Наукові дослідження та розробки	+			+		+
Освіта	+			+		+
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	+		+		+	
Інші види діяльності	+		+		+	

Розроблено автором

Таблиця 2.16.

Матриця співвідношень «Рівень інноваційної активності – Рівень продукування результатів інноваційної активності»

	Рівень інноваційної активності		
		низький	високий
Рівень продукування результатів інноваційної активності	низький	сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; добувна промисловість і розроблення кар'єрів; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; водопостачання; каналізація, поводження з відходами; будівництво; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; інші види діяльності	переробна промисловість; оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів
	високий		професійна, наукова та технічна діяльність; наукові дослідження та розробки; освіта
		низький	високий
Рівень розвитку інноваційного підприємництва			

Згруповано автором

Ще однією причиною такого стану є різна швидкість та інтенсивність модернізації галузевої структури, що вимагає більш детального аналітичного дослідження ефективності здійснення структурних змін в економіці країни.

2.3. Оцінка ефективності здійснення структурних змін в економіці країни

Структурна недосконалість економіки країни, розбалансованість економічних явищ та процесів, неефективність здійснення структурних трансформацій, наявність пандемії COVID 19 тощо призводять до зниження рівня соціально-економічного розвитку країни, низької інвестиційної привабливості окремих видів економічної діяльності, зростання рівня трудової міграції економічно активного населення, і як наслідок – неспроможності розвивати інноваційне підприємництво як інструменту забезпечення національної конкурентоспроможності економіки у глобальному економічному просторі. У зв'язку із цим, актуалізуються питання оцінки здійснення структурних змін в економіці країни на предмет виявлення їх ефективності. Аналітичні дослідження оцінки ефективності здійснення структурних змін в економіці країни здійснимо у трьох напрямках:

4. Оцінка рівня швидкості модернізації галузевої структури економіки країни за основними соціально-економічними показниками.

5. Оцінка рівня інтенсивності модернізації галузевої структури економіки країни за основними соціально-економічними показниками.

6. Оцінка рівня еластичності модернізації галузевої структури економіки країни за основними соціально-економічними показниками.

В якості основних соціально-економічних показників оцінки ефективності здійснення структурних змін в економіці країни запропоновано обрати наступні: обсяги валової доданої вартості, обсяги капітальних інвестицій, кількість суб'єктів господарювання, кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання, обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання, вартість нових основних засобів, що надійшли за рік, зайнятість населення, середньомісячна номінальна заробітна плата.

Оцінка рівня швидкості модернізації передбачає розрахунок питомої ваги видів економічної діяльності у загальному обсязі аналізованих показників. Вихідні дані та розрахунок частки видів економічної діяльності за основними соціально-економічними показниками наведено у Додатку Е та Додатку Ж.

Аналізуючи питома вагу видів економічної діяльності за соціально-економічними показниками слід відмітити наступну ситуацію:

- за обсягами ВДВ, найбільшу частку займали такі види як оптова та роздрібна торгівля (більш як 15%), переробна промисловість (більш як 13%), сільське, лісове та рибне господарство (близько 12%), решта види мали значно менші обсяги ВДВ у загальній структурі (рис.2.7);

- за обсягами капітальних інвестицій найбільша частка припадала на добувну промисловість, що становить 40% від загального обсягу інвестицій; близько 10% відсотків припадає на будівництво, сільське, лісове та рибне господарство (рис.2.8);

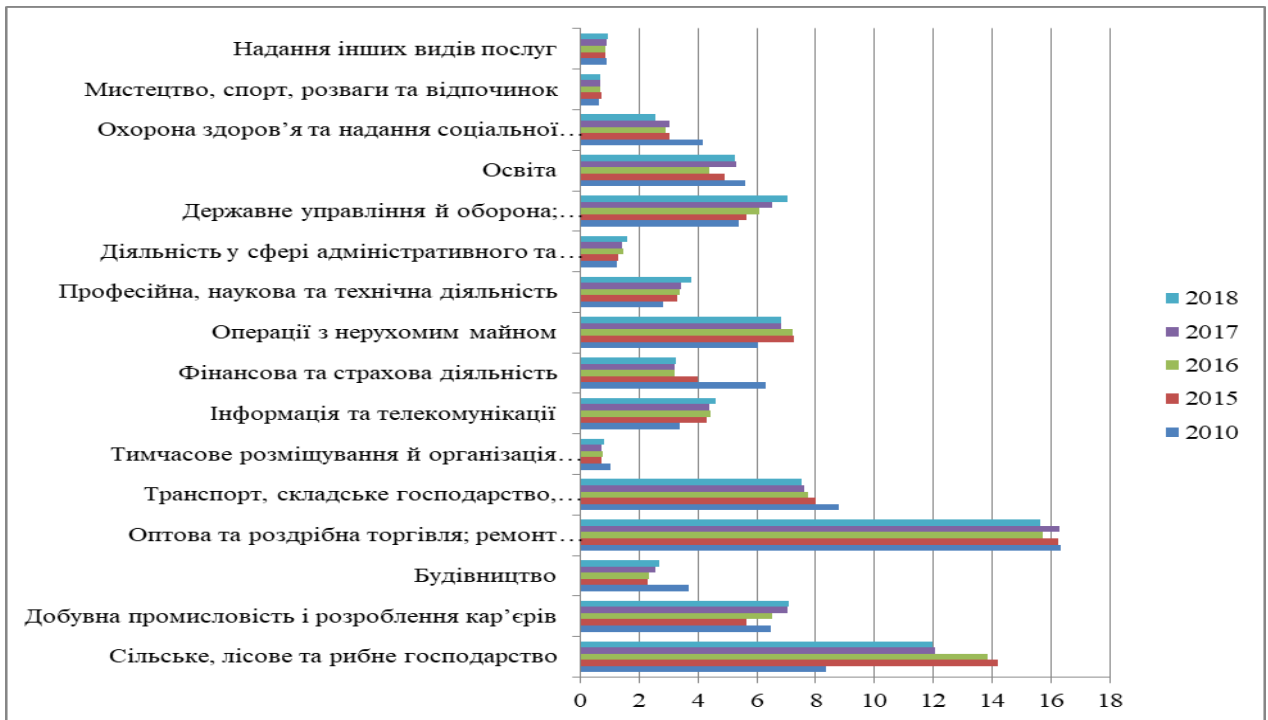

Рис. 2.7. Частка видів економічної діяльності за обсягами ВДВ (побудовано автором за даними [73])

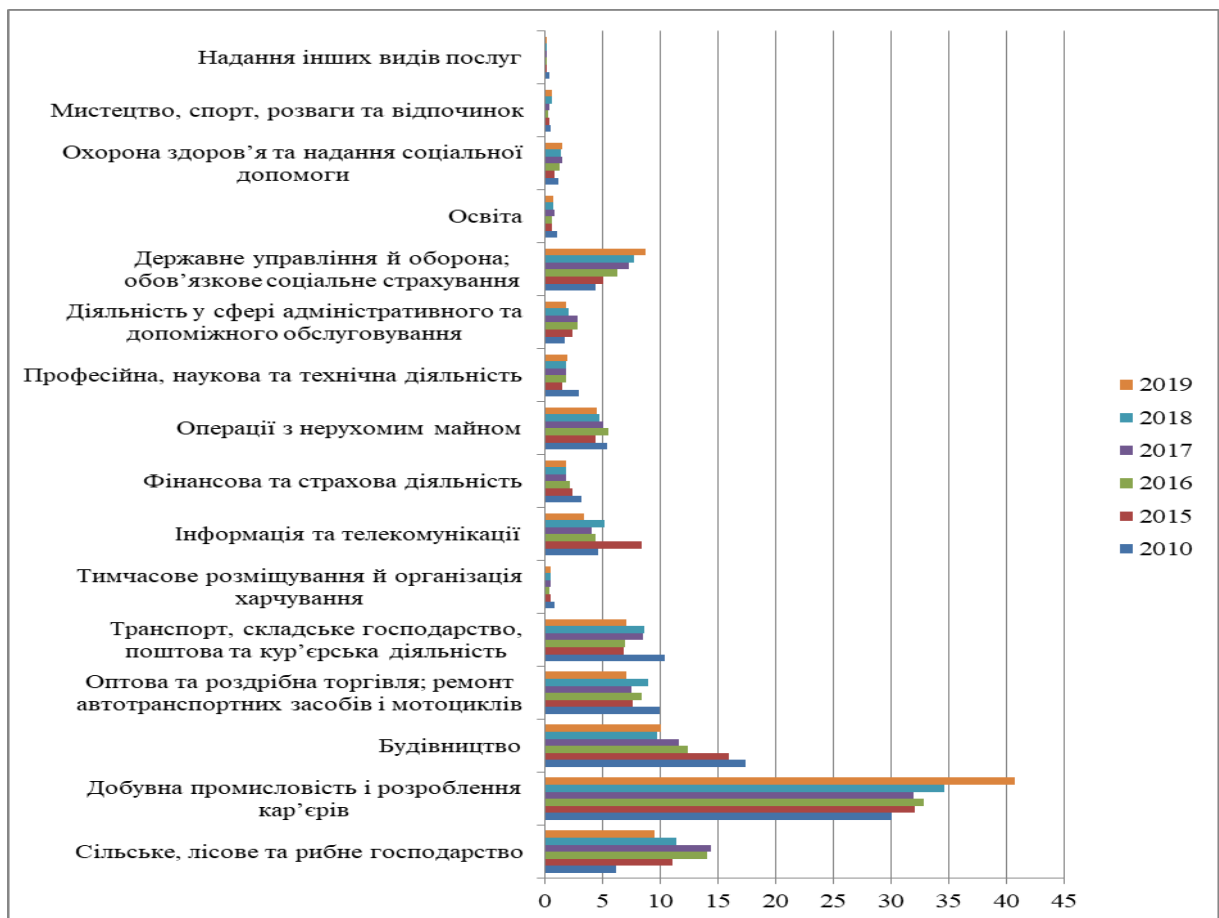

Рис. 2.8. Частка видів економічної діяльності за обсягами капітальних інвестицій (побудовано автором за даними [73])

- за кількістю суб'єктів господарювання, варто відмітити, що найбільше їх здійснює діяльність у оптовій та роздрібній торгівлі (близько 43% у 2019 році) та у сфері інформації та телекомунікацій (близько 11% у 2019 році). Натомість найменше суб'єктів господарювання було зареєстровано у таких видах як мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, освіта, фінансова та страхова діяльність, питома вага яких становила до 1% у загальній кількості суб'єктів господарювання (рис.2.9);

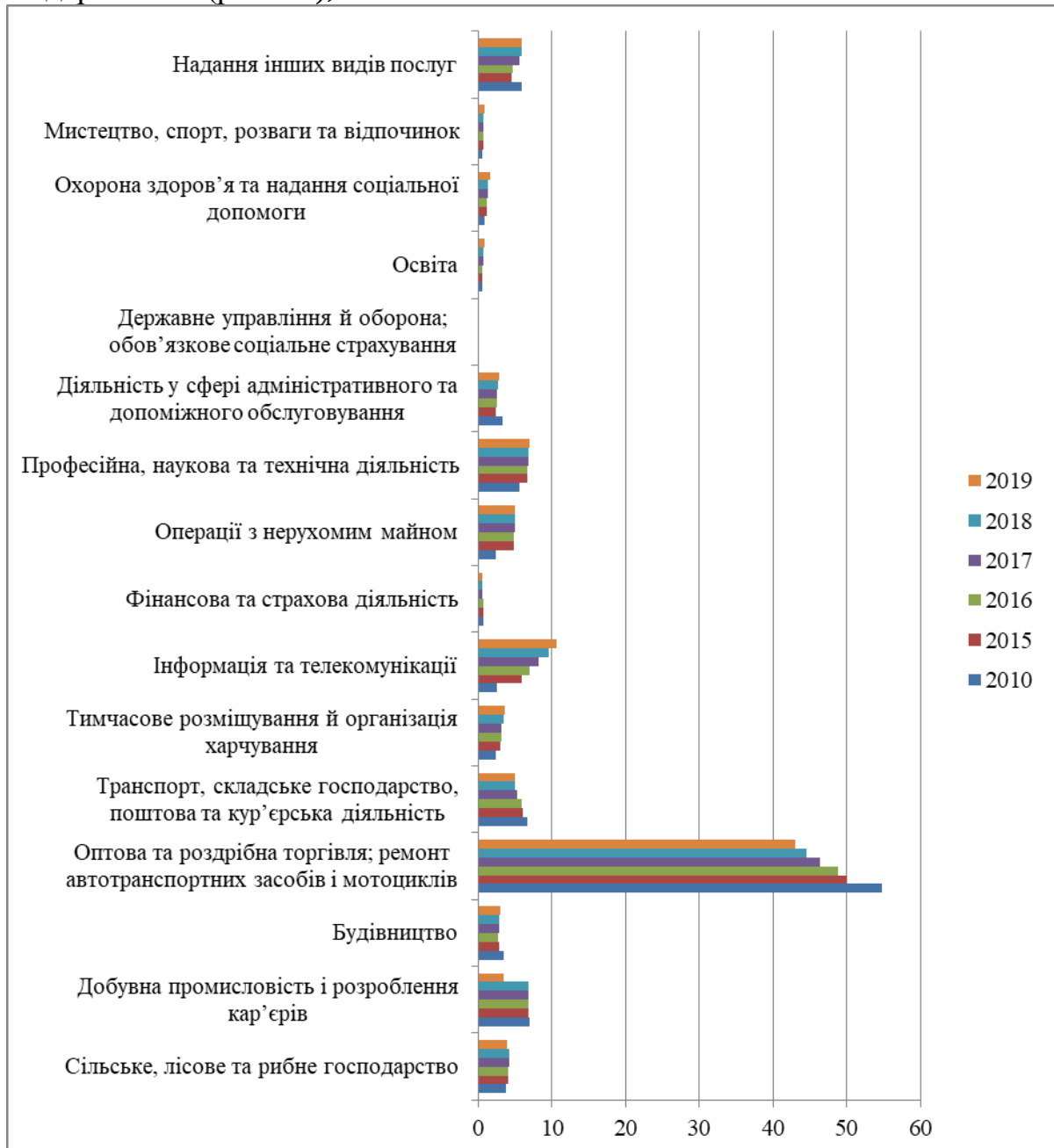

Рис. 2.9. Частка видів економічної діяльності за кількістю суб'єктів господарювання (побудовано автором за даними [73])

- за кількістю зайнятих працівників у суб'єктів господарювання основна питома вага припадала на такі види економічної діяльності як добувна промисловість (25%), оптова та роздрібна торгівля (26%), транспорт та складське господарство (10%) (рис.2.10);

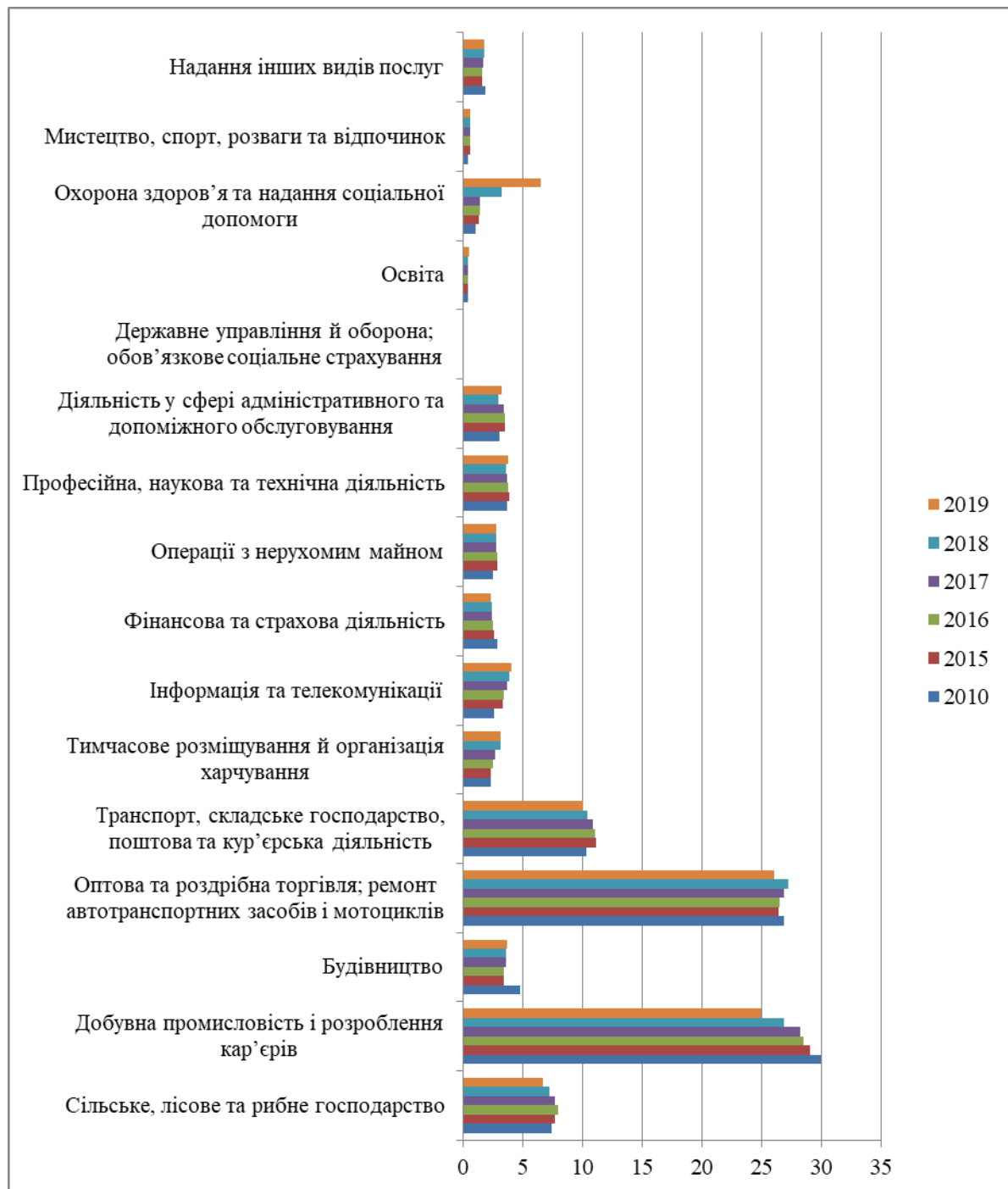

Рис. 2.10. Частка видів економічної діяльності за кількістю працівників у суб'єктів господарювання (побудовано автором за даними [73])

- за обсягом реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання лідерство утримують такі види діяльності як добувна промисловість (32%) та оптова і роздрібна торгівля (39%), решта види займають значно меншу питому вагу у загальному обсязі реалізованої продукції (рис.2.11);

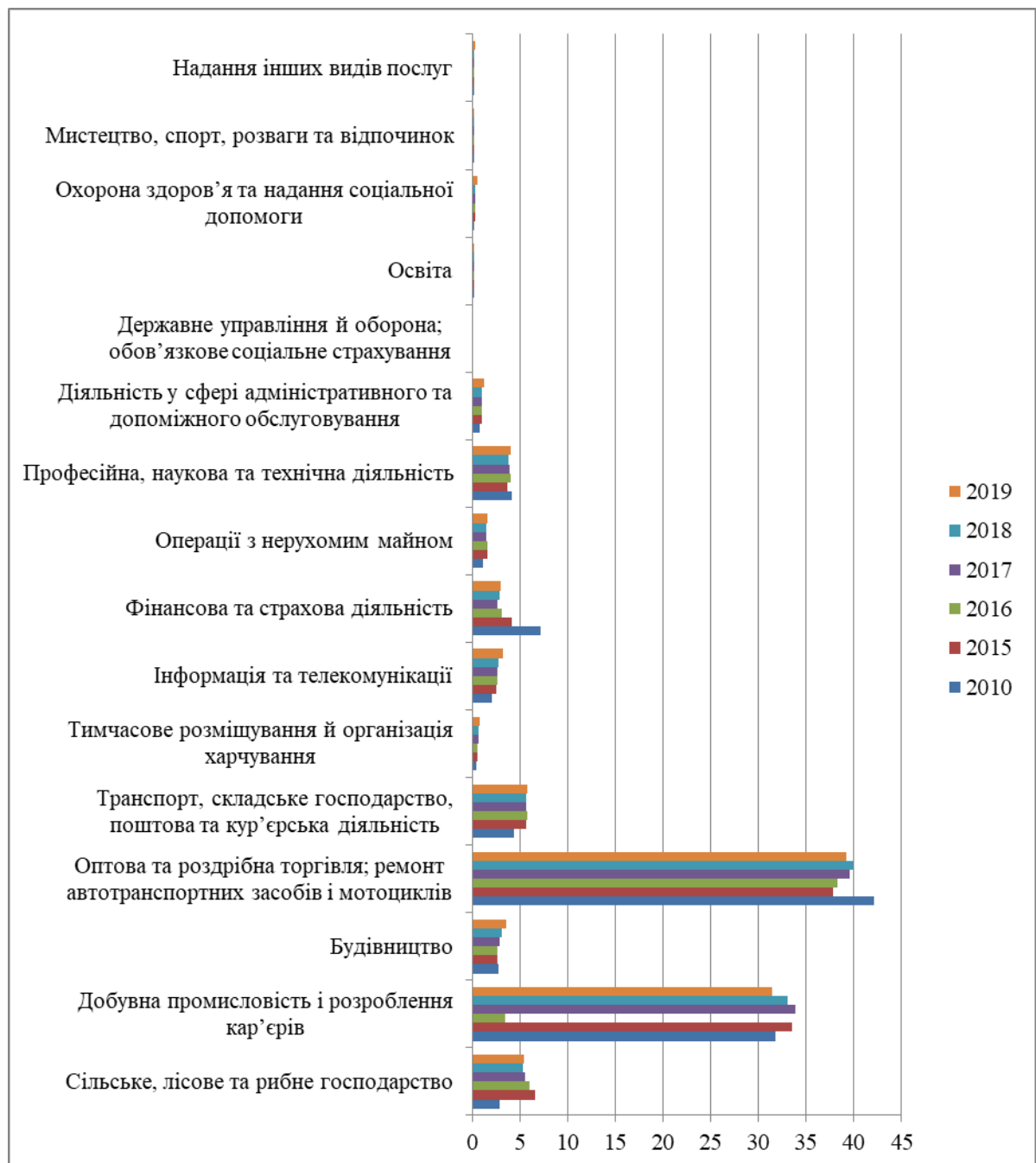

Рис. 2.11. Частка видів економічної діяльності за обсягом реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання (побудовано автором за даними [73])

- за вартістю нових основних засобів, що надійшли за рік найбільша частка припадала на добувну промисловість (45%), сільське, лісове та рибне господарство (12%), постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (17%), оптової та роздрібно торгівлі (9%) (рис.2.12);

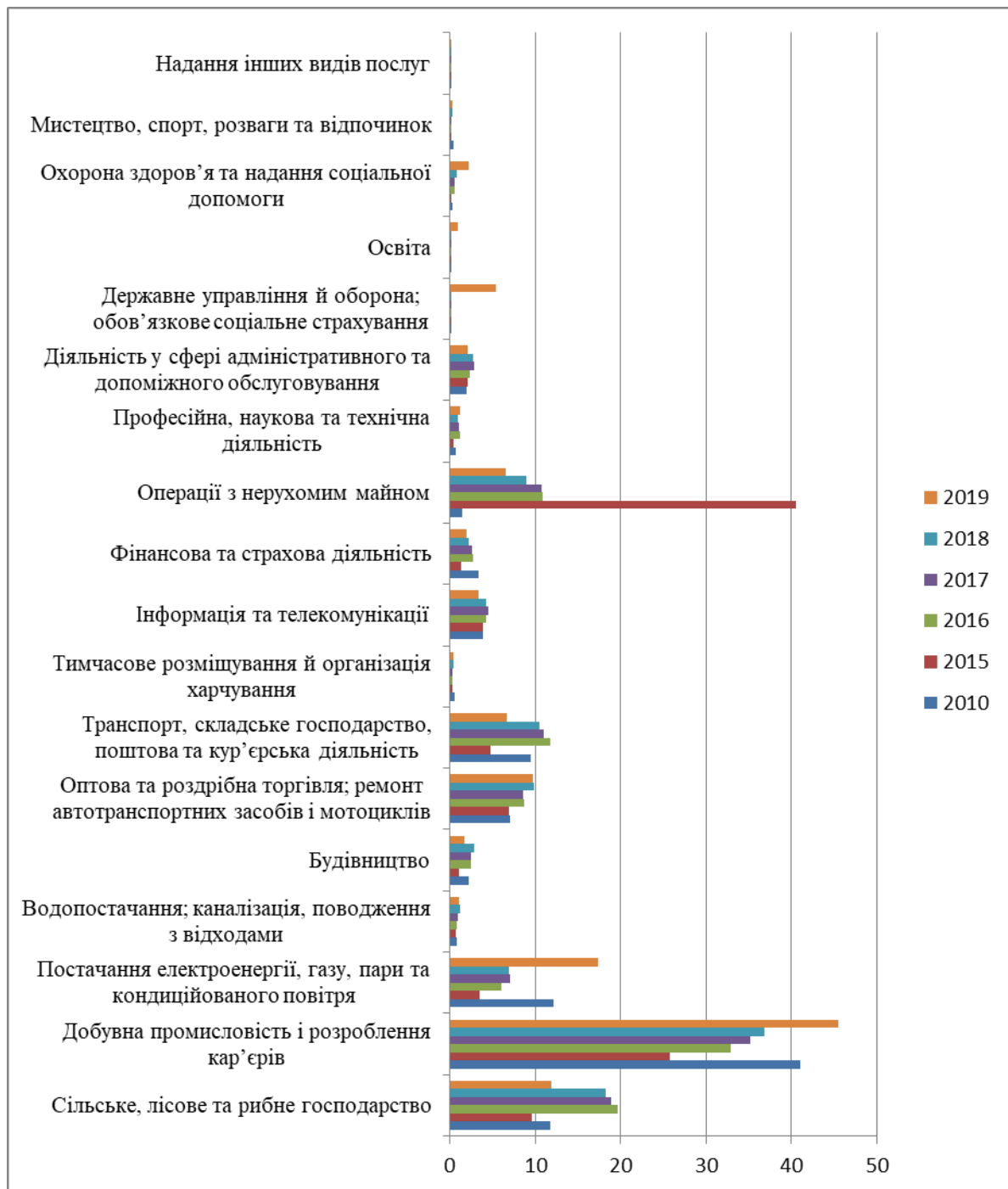

Рис. 2.12. Частка видів економічної діяльності за вартістю нових основних засобів, що надійшли за рік (побудовано автором за даними [73])

- за зайнятістю населення, такі види діяльності як добувна промисловість, сільське, лісове та рибне господарство, оптова та роздрібна торгівля мали найбільшу питому вагу у загальній кількості зайнятого населення за усіма видами діяльності, на які сумарно припадало 56% усіх зайнятих (рис.2.13);

Рис. 2.13. Частка видів економічної діяльності за зайнятістю населення (побудовано автором за даними [73])

- за середньомісячною заробітною платою, галузями-лідерами були такі види діяльності як сфера інформації та телекомунікації, фінансова та страхова діяльність, оптова та роздрібна торгівля; натомість галузями-аутсайдерами були тимчасове розміщування й організація харчування, освіта, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, сільське, лісове та рибне господарство (рис.2.14).

Рис. 2.14. Частка видів економічної діяльності за середньомісячною заробітною платою (побудовано автором за даними [73])

Проведений аналіз дозволяє зробити висновки, що найбільшу питому вагу за основними соціально-економічними показниками займали такі види діяльності як оптова та роздрібна торгівля, будівництво, добувна та переробна промисловість. Інші види діяльності мали значно меншу частку в структурі економічних та соціальних показників. Визначення питомої ваги видів економічної діяльності дозволяє оцінити швидкість модернізації галузевої структури економіки країни за основними соціально-економічними показниками (Додаток К). Комплексна оцінка рівня швидкості модернізації галузевої структури економіки країни за період 2015-2019 років наведено у таблиці 2.17 та на рисунку 2.15. Аналізуючи показники, слід відмітити неоднозначну ситуацію щодо швидкості модернізації у різні часові періоди за видами економічної діяльності. У 2019 році позитивні структурні зрушення відбулися у добувній промисловості (зростання на 1,46 в. п.), сфері інформації та телекомунікації (зростання на 0,67 в. п.), професійній та науково-технічній діяльності (зростання на 0,28 в. п.), а також у охороні здоров'я (зростання на 0,73 в. п.), що обумовлено зростанням кількості наданих медичних послуг у зв'язку із пандемією COVID 19.

Таблиця 2.17.

Комплексна оцінка рівня швидкості модернізації галузевої структури економіки країни за період 2015-2019 років

Види економічної діяльності	2015	2016	2017	2018	2019	Середньозважене за період
Сільське, лісове та рибне господарство	5,82	0,30	0,18	-0,53	-1,20	0,76
Промисловість	4,60	-5,03	3,05	0,32	1,46	0,73
Будівництво	2,04	-1,06	-0,44	4,15	0,09	0,80
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	8,61	-1,95	-0,68	-0,20	-1,00	0,80
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0,71	-1,13	-0,55	0,22	-0,69	-0,24
Тимчасове розміщення й організація харчування	-	-1,01	0,32	-0,44	-0,22	-0,23
Інформація та телекомунікації	8,39	-1,75	-1,67	-0,67	0,67	0,83
Фінансова та страхова діяльність	3,19	-5,03	-2,17	0,12	-0,04	-0,66
Операції з нерухомим майном	7,17	-4,58	-1,24	-0,38	-0,37	0,10
Професійна, наукова та технічна діяльність	-	-3,53	-1,83	-0,45	0,28	-0,92
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,82	-0,96	0,20	0,33	0,13	0,09
Освіта	0,09	-1,76	1,36	-0,40	-0,14	-0,14
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,48	-1,45	0,84	-0,13	0,73	0,08
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-	-2,56	-0,04	-0,85	-0,42	-0,65
Надання інших видів послуг	2,45	-1,36	0,52	0,03	-0,63	0,17

Примітки:

 - достатній рівень швидкості модернізації галузевої структури економіки країни;

 недостатній рівень модернізації галузевої структури економіки країни.

Водночас, спостерігається несприятлива ситуація здійснення структурних змін у сільському господарстві (починаючи із 2018 року), оптовій та роздрібній торгівлі (починаючи із 2016 року), транспортному та складському господарстві (у 2019 році зниження на 0,69 в. п.), операцій із нерухомим майном (у 2019 році зниження на 0,37 в. п.), освіті (у 2019 році зниження на 0,14 в. п.), у сфері мистецтва та розваг (зниження протягом усього аналізованого періоду). Найгірші показники щодо швидкості модернізаційних зрушень відбулися у промисловості, оптовій та роздрібній торгівлі, складському та транспортному господарстві, операцій із нерухомим майном та сфері розваг і відпочинку.

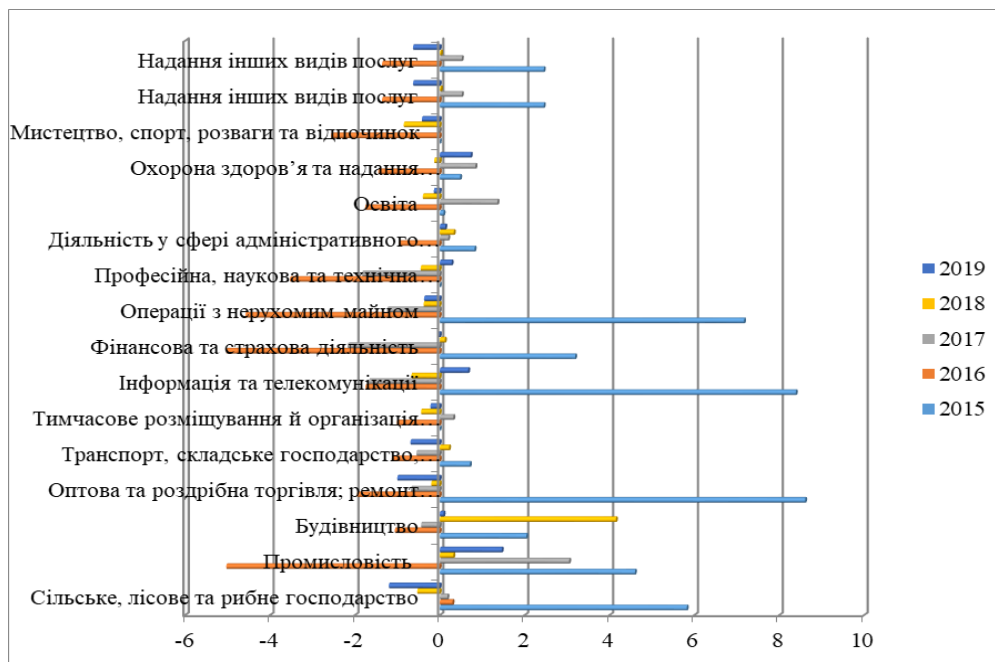

Рис. 2.15. Схематичне відображення динаміки швидкості модернізації галузевої структури економіки країни за період 2015-2019 років (побудовано автором)

Розрахунок середньозваженого показника швидкості модернізації галузевої структури економіки за період 2015-2019 років показав, що позитивні структурні зрушення спостерігались у сільському, лісовому та рибному господарстві, промисловості, будівництві, оптовій та роздрібній торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів, сфері інформації та телекомунікації, операцій з нерухомим майном, діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, охороні здоров'я та надання соціальної допомоги, наданні інших видів послуг. В таких сферах як транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, тимчасове розміщування й організація харчування, професійна, наукова та технічна діяльність, освіта та мистецтво, спорт, розваги та відпочинок відбулися негативні структурні зрушення, про що свідчить від'ємне значення показника швидкості модернізації економіки. Причинами такого стану є щорічне зниження частки даних видів економічної діяльності у структурі національної економіки внаслідок низької купівельної спроможності населення, низької інвестиційної привабливості окремих видів діяльності, зменшення кількості суб'єктів господарювання та зниженням їх підприємницької активності, несприятливою податковою політикою (особливо в сфері малого та середнього бізнесу), зниженням рівня зайнятості населення через відтік «розумних» кадрів за кордон, невисоким рівнем оплати праці, а також наслідками пандемії, яка суттєво вплинула на соціально-економічний розвиток економіки на макро-, мезо- та мікрорівнях.

Здійснюючи оцінку рівня інтенсивності модернізації галузевої структури економіки країни за основними соціально-економічними показниками, які наведено у Додатку Л, слід зауважити, що у більшості видів економічної діяльності спостерігається досить низький рівень інтенсивності структурних

змін. Ті види діяльності, у яких значення показника < 100 в. п. мають низький рівень інтенсивності структурних змін, і навпаки види діяльності, у яких значення показника > 100 в. п. спостерігається високий рівень інтенсивності модернізації галузевої структури. Комплексна оцінка рівня інтенсивності модернізації галузевої структури економіки країни за період 2015-2019 років наведена у таблиці 2.18. Схематичне відображення рівня інтенсивності модернізації галузевої структури економіки країни за період 2015-2019 років наведено на рисунку 2.16.

Таблиця 2.18.

Комплексна оцінка рівня інтенсивності модернізації галузевої структури економіки країни за період 2015-2019 років

Види економічної діяльності	2015	2016	2017	2018	2019	Середньозважене за період
Сільське, лісове та рибне господарство	141,27	101,31	98,15	95,63	79,68	86,01
Промисловість	95,55	79,90	212,18	100,72	85,40	95,63
Будівництво	82,16	102,07	101,37	102,39	202,81	98,47
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	99,56	89,87	98,64	103,74	83,44	79,21
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	91,43	104,66	99,49	98,36	80,34	79,05
Тимчасове розміщування й організація харчування	-	90,39	101,51	108,28	90,56	65,12
Інформація та телекомунікації	-	85,40	101,99	106,05	85,84	63,21
Фінансова та страхова діяльність	78,20	90,34	92,18	98,55	85,22	74,08
Операції з нерухомим майном	440,51	79,68	96,45	96,95	84,69	133,05
Професійна, наукова та технічна діяльність	-	111,00	96,33	100,64	91,93	66,65
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-	91,83	102,93	97,50	87,88	63,36
Освіта	85,58	100,69	134,95	93,98	317,88	122,18
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	98,34	112,10	107,96	121,01	131,68	95,18
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-	83,48	104,84	114,64	87,93	65,15
Надання інших видів послуг	82,74	99,88	115,44	103,60	92,95	82,44

Примітки:

 - високий рівень інтенсивності модернізації галузевої структури економіки країни;

 - низький рівень інтенсивності модернізації галузевої структури економіки країни.

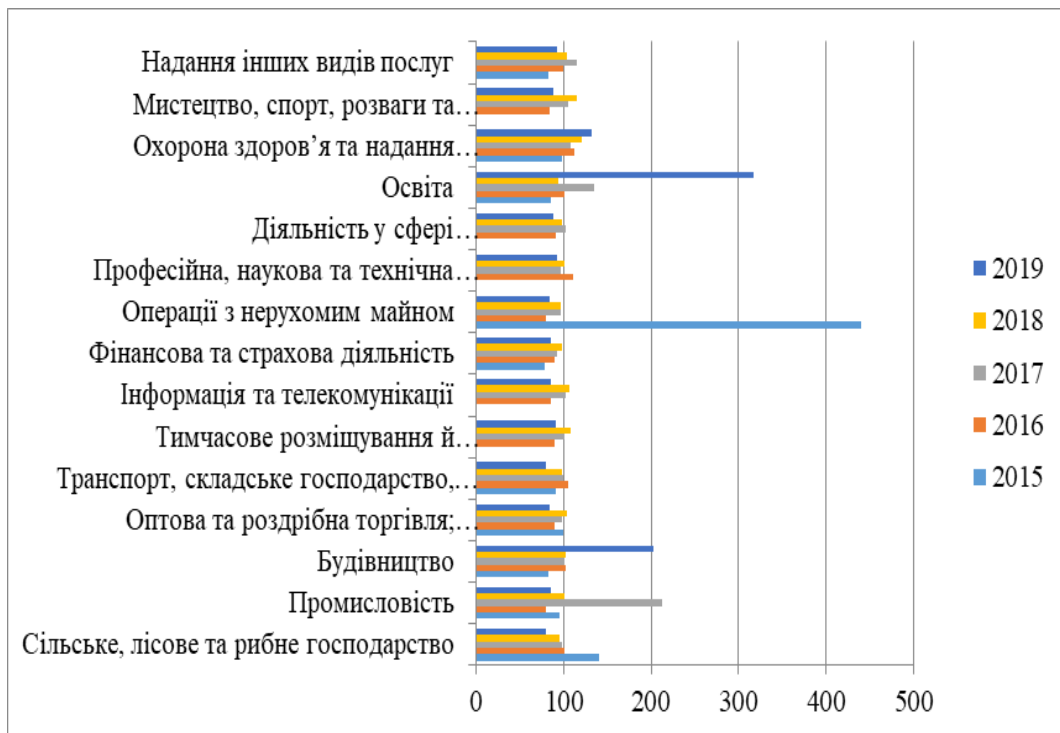

Рис. 2.16. Схематичне відображення рівня інтенсивності модернізації галузевої структури економіки країни за період 2015-2019 років (побудовано автором)

Результати таблиці 2.18 свідчать, що у 2019 році лише три види економічної діяльності мали високий рівень інтенсивності структурних змін, зокрема будівництво (202 в. п.), освіта (317 в. п.), охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (131 в. п.). Поруч із цим, слід відмітити, що у даних галузях спостерігається щорічне зростання рівня інтенсивності, що вказує на ефективність проведених структурних змін. Натомість, за аналізований період значно знизився рівень інтенсивності структурних змін у таких видах діяльності як сільське, лісове та рибне господарство із 141 в. п. у 2015 році до 79 в. п. у 2019 році; операцій із нерухомим майном із 440 в. п. у 2015 році до 84 в. п. у 2019 році; промисловості із 212 в. п. у 2017 році до 85 в. п. у 2019 році; транспортно-складському господарстві із 104 в. п. у 2016 році до 80 в. п. у 2019 році. Розрахунок середньозваженого показника за період 2015-2019 років показав, що лише такі сфери діяльності як освіта та операції із нерухомими майном мали високий рівень інтенсифікації галузевої структури економіки країни. Усі решта види економічної діяльності характеризуються низьким рівнем інтенсивності модернізації галузевої структури економіки країни. Така ситуація зумовлена погіршенням загальнооекономічної ситуації в країні, наслідками пандемії, відсутністю виваженої стратегії соціально-економічного розвитку країни, недосконалістю податкового законодавства, відсутністю стимулів до здійснення підприємницької діяльності, в т.ч. в сфері ведення інноваційного підприємництва в усіх видах економічної діяльності.

Групування видів економічної діяльності за рівнем швидкості та інтенсифікації процесів модернізації наведено у таблиці 2.19.

Таблиця 2.19.

Групування видів економічної діяльності за рівнем швидкості та інтенсифікації процесів модернізації

		Рівень інтенсифікації модернізації галузевої структури економіки країни	
		низький	високий
Рівень швидкості модернізації галузевої структури економіки країни	недостатній	тимчасове розміщування й організація харчування, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, фінансова та страхова діяльність, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	освіта
	достатній	сільське, лісове та рибне господарство, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, інформація та телекомунікації, промисловість, професійна, наукова та технічна діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, будівництво, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, надання інших видів послуг	операції з нерухомим майном

Згруповано автором

Зважаючи на результати проведеного групування, запропоновано виділити види економічної діяльності за рівнем швидкості модернізації галузевої структури економіки країни (достатній та недостатній рівень) та за рівнем інтенсифікації модернізації галузевої структури економіки країни (низький та високий рівень). Значна частина видів економічної діяльності країни належить до групи із недостатнім рівнем швидкості та низьким рівнем інтенсифікації модернізації галузевої структури економіки, зокрема такі як тимчасове розміщування й організація харчування, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, фінансова та страхова діяльність, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок. Лише операції із нерухомим майном віднесено до групи видів діяльності із достатнім рівнем швидкості та високим рівнем інтенсифікації модернізації галузевої структури економіки країни. В групу видів діяльності із недостатнім рівнем швидкості та високим рівнем інтенсифікації модернізації галузевої структури віднесено освіту. Види діяльності в сфері розвитку сільського, лісового та рибного господарства, оптова та роздрібна торгівля; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів, інформації та телекомунікації, промисловості, професійної, наукової та технічної діяльності, діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, будівництва, охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, наданні інших видів послуг за результатами проведеного аналізу віднесено до групи із достатнім рівнем швидкості та низьким рівнем інтенсифікації структурних змін. Результати проведеного групування вказують на наявність різних можливостей та передумов до здійснення модернізації

Таблиця 2.20.

Оцінка коефіцієнтів еластичності модернізації галузевої структури економіки країни за період 2015-2019 років

Види економічної діяльності	Коефіцієнти еластичності											
	2015			2016			2017			2018		
	К _{ел1} (ВДВ до КІ)	К _{ел2} (3 до КІ)	К _{ел3} (ВДВ до 3)	К _{ел1} (ВДВ до КІ)	К _{ел2} (3 до КІ)	К _{ел3} (ВДВ до 3)	К _{ел1} (ВДВ до КІ)	К _{ел2} (3 до КІ)	К _{ел3} (ВДВ до 3)	К _{ел1} (ВДВ до КІ)	К _{ел2} (3 до КІ)	К _{ел3} (ВДВ до 3)
Сільське, лісове та рибне господарство	1,18	0,42	2,80	-0,12	0,05	-2,47	-6,52	0,37	-17,60	0,03	-0,09	-0,40
Промисловість	-0,40	-0,68	0,58	1,28	-0,48	-2,67	-0,63	0,27	-2,36	0,03	-0,11	-0,25
Будівництво	0,97	0,52	1,85	-0,01	-0,01	0,80	-0,28	-0,04	7,00	-0,07	-0,04	1,75
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	0,05	1,03	0,05	-0,65	0,32	-2,00	-0,66	-0,27	2,50	-0,44	0,36	-1,23
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0,23	0,23	1,03	-1,71	0,00	-4,00	-0,11	0,00	-16,00	-0,32	0,00	1,00
Тимчасове розміщування й організація харчування	0,84	-	-	-0,60	-6,30	0,10	-0,50	- 10,00	0,05	-9,00	-2,00	4,50
Інформація та телекомунікації	0,24	0,43	0,55	-0,03	-0,01	3,67	0,12	-0,04	-3,00	0,21	0,02	11,00
Фінансова та страхова діяльність	3,08	0,21	14,44	3,45	0,45	7,60	0,03	0,15	0,20	0,25	-0,75	-0,33
Операції з нерухомим майном	-1,15	3,79	-0,30	-0,06	-0,05	1,17	0,87	0,02	40,00	-0,04	-0,08	0,50
Професійна, наукова та технічна діяльність	-0,34	-	-	0,24	0,18	1,33	-0,83	1,00	-0,83	3,56	1,11	3,20
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,07	2,53	0,03	0,46	0,13	3,60	-0,83	-0,50	1,67	-0,25	-0,03	10,00
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,34	-0,16	-2,18	0,40	0,04	9,00	0,39	0,08	4,67	1,45	-0,84	-1,72
Освіта	1,57	-1,67	-0,94	-8,33	-4,17	2,00	5,93	-0,33	-17,80	3,00	15,00	0,20
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3,23	0,83	3,90	-0,37	0,00	-	0,44	-0,24	-1,83	5,22	2,11	2,47
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-0,60	-	-	0,55	0,27	2,00	0,20	0,00	-	-0,04	-0,11	0,33
Надання інших видів послуг	0,19	6,85	0,03	1,00	-3,00	-0,33	1,00	0,20	5,00	-1,75	-1,00	1,75

Примітки:

- еластичність трансформаційних змін (високий рівень ефективності структурної модернізації економіки країни);
- нееластичність трансформаційних змін (низький рівень ефективності структурної модернізації економіки країни).

галузевої структури економіки країни, індивідуалізації структурних змін по видах економічної діяльності та про необхідність застосування диференційованого підходу щодо вибору траєкторії та стратегії структурної модернізації економіки країни в умовах формування інноваційного суспільства.

Схематичне відображення коефіцієнтів еластичності у 2018 році відображено на рисунку 2.17.

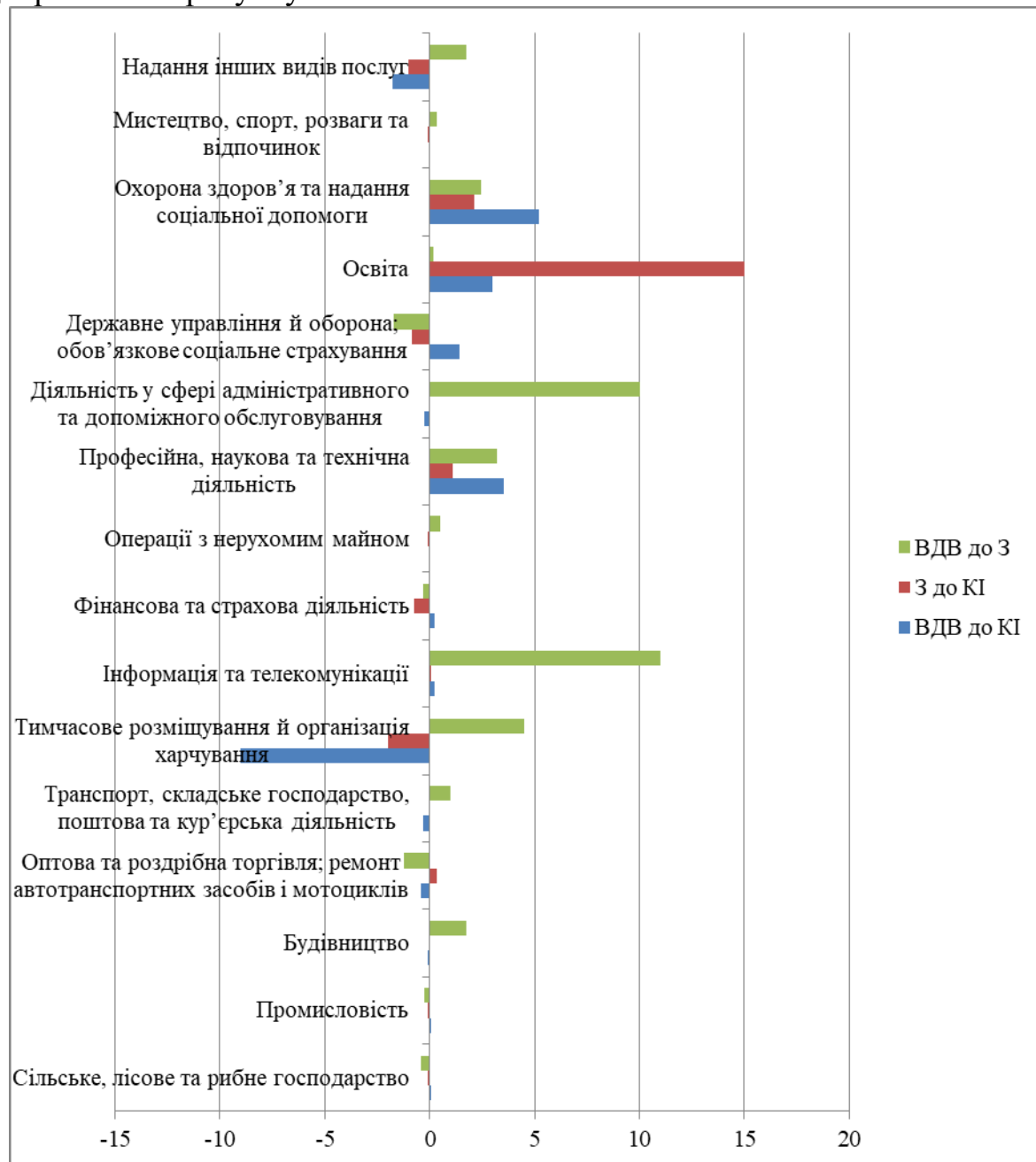

Рис. 2.17. Схематичне відображення коефіцієнтів еластичності у 2018 році (побудовано автором)

Важливим в процесі оцінки модернізації економіки країни постає питання визначення рівня еластичності здійснених структурних змін між основними соціально-економічними показниками. Пропонується обрати три основних показники для визначення коефіцієнту еластичності: валову додану вартість, рівень зайнятості населення та обсяг капітальних інвестицій. При збільшенні обсягів капіталовкладень (інвестицій) у той чи інший вид економічної

діяльності повинне спостерігатися зростання рівня зайнятості населення у даній галузі, та відповідно пропорційне зростання показника валової доданої вартості. Тобто має спостерігатись пропорційність швидкості змін валової доданої вартості, зайнятості населення та обсягів капітальних інвестицій. Оцінка коефіцієнтів еластичності модернізації галузевої структури економіки країни за період 2015-2019 років наведено у таблиці 2.20.

Результати таблиці показують, що у 2015 році найбільш ефективними були структурні зрушення по обсягах капітальних інвестицій по таких видах діяльності як сільське, лісове та рибне господарство (1,18 в. п.), фінансова та страхова діяльність (3,08 в. п.), освіта (1,57 в. п.) та охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (3,23 в. п.). Так, наприклад, зростання капітальних інвестицій на 1 в.п. у сільське господарство призвело до зростання темпів росту валової доданої вартості на 1,18 в. п.; зростання інвестицій у на 1 в. п. у фінансову та страхову діяльність, призвело до зростання валової доданої вартості у цій галузі на 3,08 в. п. і т.д. Натомість, інші види економічної діяльності супроводжувались неефективністю структурних змін, де додаткове зростання обсягів капітальних інвестицій не призвело до зростання валової доданої вартості та про низьку результативність використання інвестиційних ресурсів у даних галузях.

Водночас, за цей же період можемо спостерігати позитивний вплив росту капітальних інвестицій на рівень зайнятості у таких видах економічної діяльності як оптова та роздрібна торгівля (1,03 в. п.), операції з нерухомим майном (3,79 в. п.), діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (2,53 в. п.).

У 2019 році по всіх видах діяльності спостерігається неефективність проведених структурних змін щодо обсягів капітальних інвестицій, які не сприяли швидкості зміни валової доданої вартості чи зайнятості населення.

Зростання темпів росту зайнятості населення на 1 в. п. супроводжувалося ростом валової доданої вартості у сільському, лісовому та рибному господарстві (на 2,8 в. п. у 2015 році), будівництві (на 1,85 в. п. у 2015 році; на 7 в. п. у 2017 році та на 1,75 в. п. у 2018 році); транспортно-складському господарстві (на 1,03 у 2015 році); фінансовій та страховій діяльності (на 14,44 в. п. у 2015 році, на 7,60 в. п. у 2016 році); операції з нерухомим майном (на 1,17 в. п. в 2016 році; на 40,0 в. п. у 2017 році); Професійна, наукова та технічна діяльність (на 1,33 в. п. в 2016 році; на 3,2 в. п. у 2018 році); Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (на 3,6 в. п. у 2016 році; на 1,67 в. п. у 2017 та на 10 в. п. у 2018 році).

Групування видів економічної діяльності за ефективністю здійснення структурних змін (коефіцієнтом еластичності) в економіці країни наведено у таблиці 2.21.

Таблиця 2.21.

Групування видів економічної діяльності за ефективністю здійснення структурних змін (коефіцієнт еластичності) в економіці країни

		Ефективність структурних змін в економіці країни	
		Ефективні структурні зміни	Неефективні структурні зміни
Коефіцієнти еластичності	ВДВ до КІ	Професійна, наукова та технічна діяльність, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Сільське, лісове та рибне господарство, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, тимчасове розміщування й організація харчування, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, фінансова та страхова діяльність, операції з нерухомим майном, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, інформація та телекомунікації, промисловість, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, будівництво
	3 до КІ	Надання інших видів послуг, освіта	Сільське, лісове та рибне господарство, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, тимчасове розміщування й організація харчування, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, фінансова та страхова діяльність, операції з нерухомим майном, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, інформація та телекомунікації, промисловість, професійна, наукова та технічна діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, будівництво, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, освіта
	ВДВ до 3	Будівництво, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, тимчасове розміщування й організація харчування, інформація та телекомунікації, професійна, наукова та технічна діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, надання інших видів послуг	Сільське, лісове та рибне господарство, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, фінансова та страхова діяльність, операції з нерухомим майном, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, промисловість, освіта

Згруповано автором

Як підсумок, можна зробити висновок, що у більшості видів економічної діяльності спостерігається неефективність здійснення структурних змін, що свідчить при низьку залежність та низький рівень кореляції між показниками валової доданої вартості та капітальних інвестицій, валової доданої вартості та зайнятості населення, зайнятості населення та обсягом капітальних інвестицій. З іншої сторони, це вказує на розбалансованість структури економіки країни у цілому, не адаптованість суб'єктів господарювання, що функціонують у різних видах діяльності до викликів сучасності, неспроможності вести підприємницьку діяльність в мінливих умовах середовища та умовах формування інноваційного суспільства.

ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ СТРУКТУРНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

3.1. Стратегічні засади забезпечення структурної модернізації економіки країни

Посилення дезінтеграції економічних явищ та процесів, що відбуваються в країні, розбалансованість галузевої структури економіки актуалізують необхідність прийняття виважених управлінських дій щодо забезпечення структурної модернізації економіки країни в цілому в напрямі переходу на інноваційну модель розвитку. Цього можна досягти завдяки розробці відповідного механізму вибору стратегії забезпечення трансформаційних змін економіки країни. Водночас, слід використовувати диференційований підхід до вибору стратегії залежно від рівнів розвитку інноваційного підприємництва та ефективності здійснення структурної модернізації конкретних видів економічної діяльності. Під механізмом вибору та реалізації стратегії забезпечення трансформаційних змін економіки країни будемо розуміти сукупність методів, інструментів, принципів, системи забезпечення, що спрямовані на поетапний вибір та реалізацію стратегії модернізації економіки, результатом чого є отримання відповідних позитивних ефектів на мікро-, мезо- та макрорівнях.

На рисунку 3.1 наведено механізм формування та реалізації стратегії забезпечення трансформаційних змін економіки країни. Розроблений механізм пропонується розглядати як сукупність трьох блоків: 1 блок - формування стратегії забезпечення структурної модернізації економіки країни; 2 блок - реалізація стратегії забезпечення структурної модернізації економіки країни; 3 блок - очікувані результати від реалізації стратегії забезпечення структурної модернізації економіки країни.

В межах першого блоку (формування стратегії забезпечення структурної модернізації економіки країни) пропонується реалізувати такі етапи як: формування концепції стратегічного забезпечення структурної модернізації економіки країни; оцінка розвитку інноваційного підприємництва за видами економічної діяльності; оцінка ефективності здійснення структурних змін економіки країни; оцінка збалансованості рівнів інноваційного підприємництва та ефективності здійснення структурних змін економіки країни; визначення періоду реалізації стратегії забезпечення структурної модернізації економіки країни; визначення системи цілей забезпечення структурної модернізації економіки країни; вибір типу стратегії забезпечення структурної модернізації економіки країни.

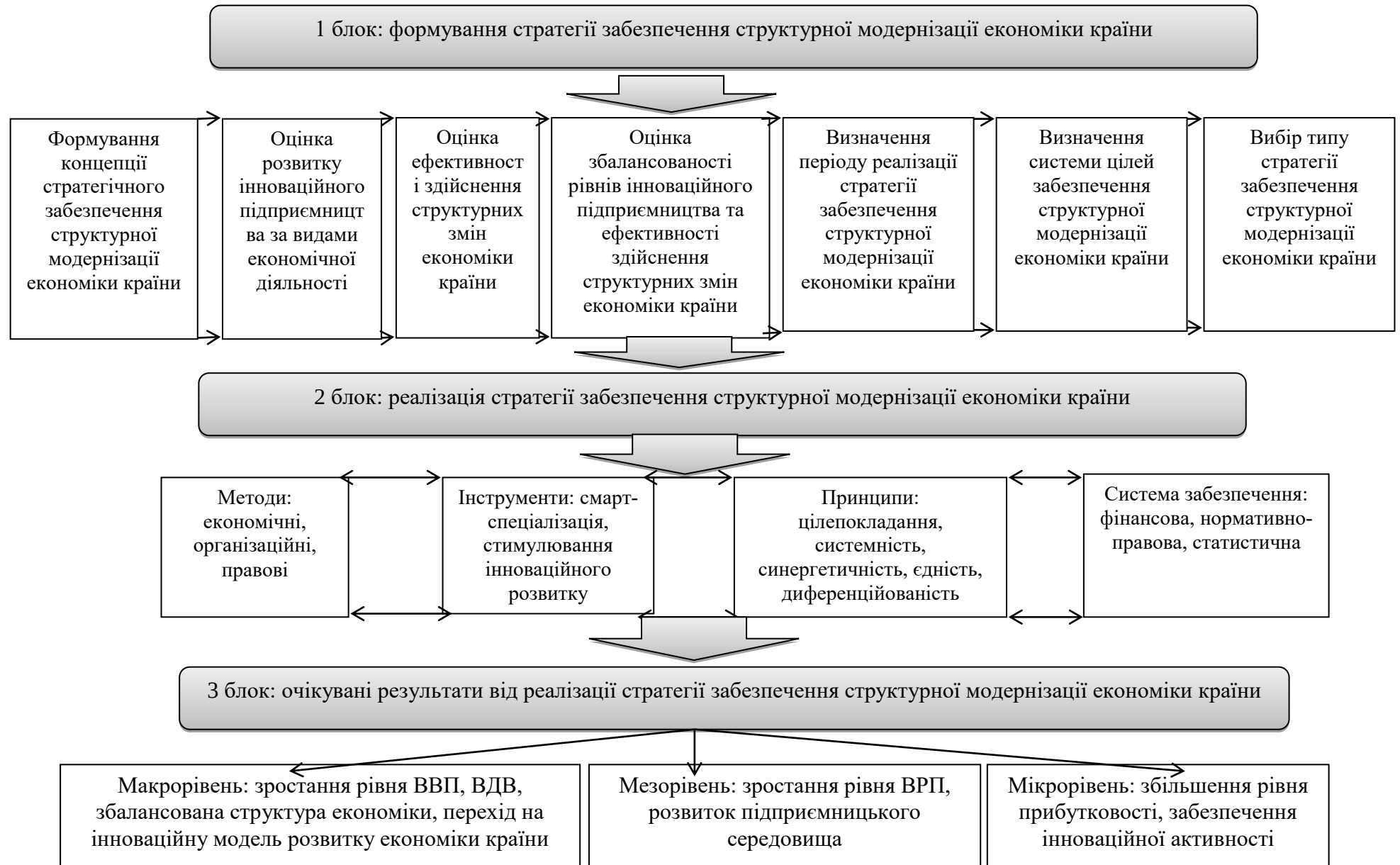

Рис. 3.1. Механізм формування та реалізації стратегії забезпечення трансформаційних змін економіки країни (розроблено автором)

Таблиця 3.1.

Групування видів економічної діяльності країни за критеріями

	Низький	Високий
	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; добувна промисловість і розроблення кар'єрів; оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, водопостачання; каналізація, поводження з відходами; будівництво, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; інші види діяльності	Переробна промисловість; професійна, наукова та технічна діяльність; наукові дослідження та розробки; освіта
<i>Критерій 1:</i> рівень розвитку інноваційного підприємництва	Ефективні	Неефективні
	Будівництво, інформація та телекомунікації, фінансова та страхова діяльність, операції з нерухомим майном, професійна, наукова та технічна діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, надання інших видів послуг	Сільське, лісове та рибне господарство, промисловість, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, тимчасове розміщування й організація харчування, освіта
<i>Критерій 2:</i> ефективність здійснення структурних змін	Збалансованість	Розбалансованість
	Будівництво, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; інші види діяльності	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; добувна промисловість і розроблення кар'єрів; оптова та роздрібна торгівля; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, водопостачання; каналізація, поводження з відходами
<i>Критерій 3:</i> збалансованість процесів розвитку інноваційного підприємництва та процесів структурної трансформації економіки країни	Збалансованість	Розбалансованість
	Будівництво, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; інші види діяльності	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; добувна промисловість і розроблення кар'єрів; оптова та роздрібна торгівля; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, водопостачання; каналізація, поводження з відходами

Згруповано автором

Концепція стратегічного забезпечення структурної модернізації економіки країни полягає у переході на неоіндустріальний тип розвитку із формуванням смарт спеціалізованих видів економічної діяльності. Це потребує детального аналізу та оцінки видів економічної діяльності за відповідними критеріями: оцінка розвитку інноваційного підприємництва, оцінка ефективності здійснення структурних змін та оцінка збалансованості рівнів інноваційного підприємництва та ефективності здійснення структурних змін економіки країни. Результати проведених аналітичних досліджень дозволили здійснити групування видів економічної діяльності країни за даними критеріями (табл.3.1).

Проведене групування свідчить, що не по всіх видах економічної діяльності спостерігається збалансованість між рівнем розвитку інноваційного підприємництва та ефективністю здійснення структурних змін та про відсутність кореляційного зв'язку між ними. Водночас, дослідження показує, що високий рівень інноваційного підприємництва окремих видів економічної діяльності не призводить до позитивних якісних та кількісних структурних змін, що відбиваються у показниках швидкості, інтенсивності та ефективності трансформаційних перетворень. Така розбалансованість є наслідком неефективної стратегії здійснення структурних змін в економіці країни в цілому, відсутністю смарт спеціалізованих видів економічної діяльності, стимулюючого інструментарію розвитку інноваційного підприємництва в умовах структурної перебудови.

Визначаючи період реалізації стратегії забезпечення структурної модернізації економіки країни, вважаємо за доцільне його сформулювати до п'яти років. Цей період охоплюватиме три фази реалізації:

- перша фаза (до одного року) реалізації стратегії передбачає збільшення рівня інноваційної активності суб'єктів господарювання, продукуючих показників результативності інноваційної активності, утримання міцних конкурентних позицій у інноваційному середовищі;

- друга фаза (до трьох років) спрямована на створення ефективної галузевої структури економіки країни; забезпечення позитивних тенденцій основних соціально-економічних показників по видах діяльності; інтенсифікації процесів модернізації галузевої структури економіки;

- третя фаза (до п'яти років) реалізації стратегії передбачає досягнення збалансованості між рівнем розвитку інноваційного підприємництва та ефективністю здійснення структурних змін, наявністю тісного кореляційного зв'язку між ростом інноваційної активності суб'єктів господарювання та ефективністю трансформаційних змін.

Наступним напрямом є визначення системи цілей забезпечення структурної модернізації економіки країни. Систему цілей структурної модернізації економіки можна представити у вигляді функції:

$$F = (f_1, f_2); f_1 = (f_{1.1}, f_{1.2}, f_{1.3}, f_{1.4}, f_{1.5}, f_{1.6}, f_{1.7}); f_2 = (f_{2.1}, f_{2.2}, f_{2.3}, f_{2.4}, f_{2.5}, f_{2.6})$$

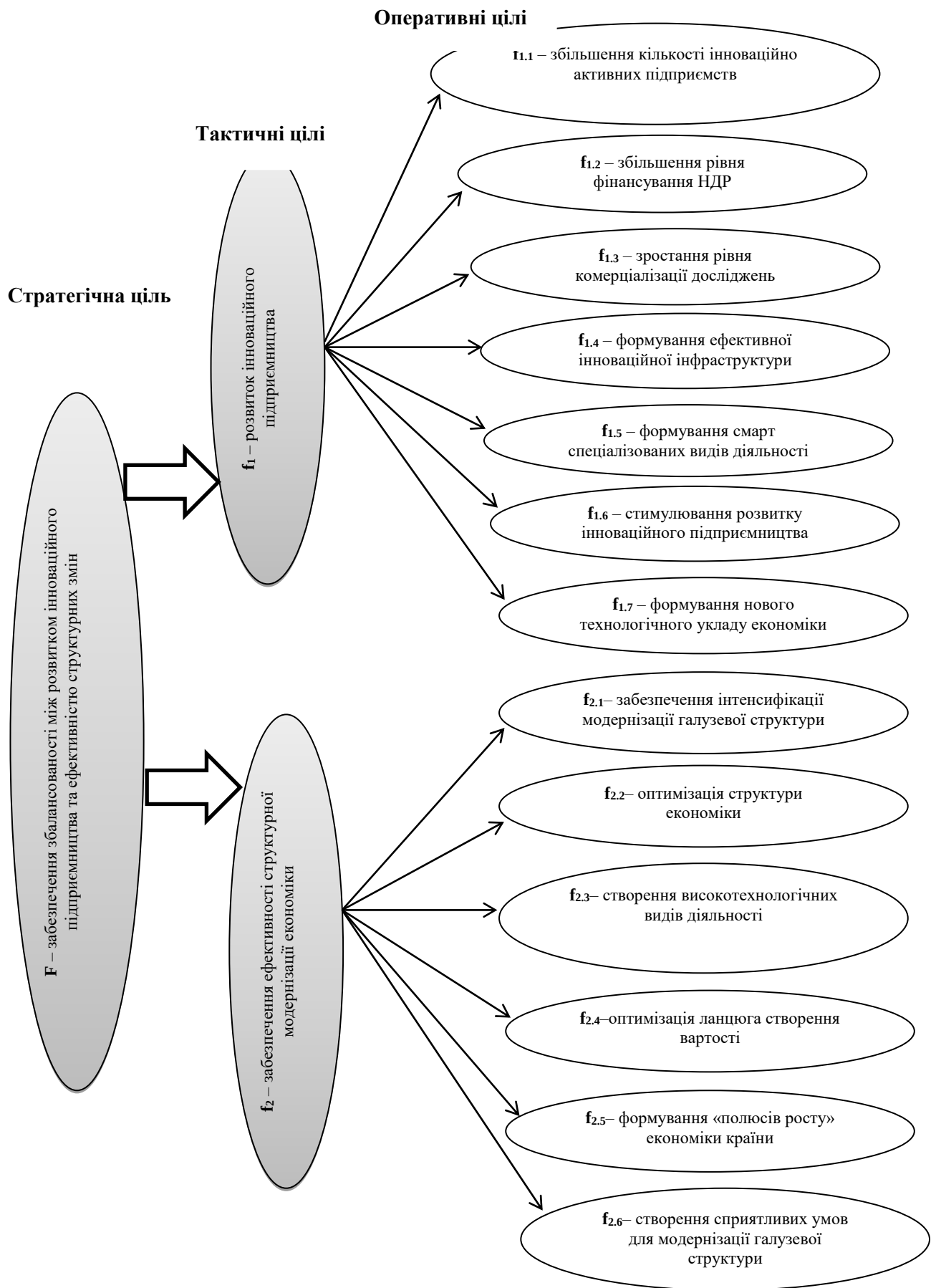

Рис.3.2. Архітектура цілей структурної модернізації економіки (розроблено автором)

Основною стратегічною ціллю є забезпечення збалансованості між розвитком інноваційного підприємництва та ефективністю структурних змін. Дана ціль досягається завдяки реалізації цілей тактичного та оперативного рівнів.

В якості тактичних цілей виступають наступні: розвиток інноваційного підприємництва та забезпечення ефективності структурної модернізації економіки.

Забезпечити розвиток інноваційного підприємництва можна завдяки реалізації таких оперативних цілей:

- збільшення кількості інноваційно активних підприємств;
- збільшення рівня фінансування НДР;
- зростання рівня комерціалізації досліджень;
- формування ефективної інноваційної інфраструктури;
- формування смарт спеціалізованих видів діяльності;
- стимулювання розвитку інноваційного підприємництва;
- формування нового технологічного укладу економіки.

Забезпечити ефективність структурної модернізації економіки пропонується за рахунок досягнення таких цілей:

- забезпечення інтенсифікації модернізації галузевої структури;
- оптимізації структури економіки;
- створення високотехнологічних видів діяльності;
- оптимізації ланцюга створення вартості;
- формування «полюсів росту» економіки країни;
- створення сприятливих умов для модернізації галузевої структури.

Вибору типу стратегії забезпечення структурної модернізації економіки повинне передувати визначення стратегічної позиції видів економічної діяльності за рівнем збалансованості розвитку інноваційного підприємництва та ефективності здійснення структурної модернізації економіки. Проведені аналітичні дослідження дозволили виділити чотири групи видів економічної діяльності щодо їх стратегічної позиції (рис.3.3).

Як бачимо, спостерігається чотири групи видів економічної діяльності.

Перша група характеризується низьким рівнем розвитку інноваційного підприємництва, ефективними структурними змінами економіки країни та розбалансованістю структури економіки. Друга група знаходиться в зоні, для якої характерні високий рівень розвитку інноваційного підприємництва, неефективні структурні зміни економіки країни та розбалансованістю структури економіки.

Третя група видів економічної діяльності вирізняється низьким рівнем розвитку інноваційного підприємництва, неефективними структурними змінами економіки країни та збалансованістю структури економіки.

Четверта група має високий рівень розвитку інноваційного підприємництва, ефективні структурні зміни економіки країни та збалансовану структуру економіки.

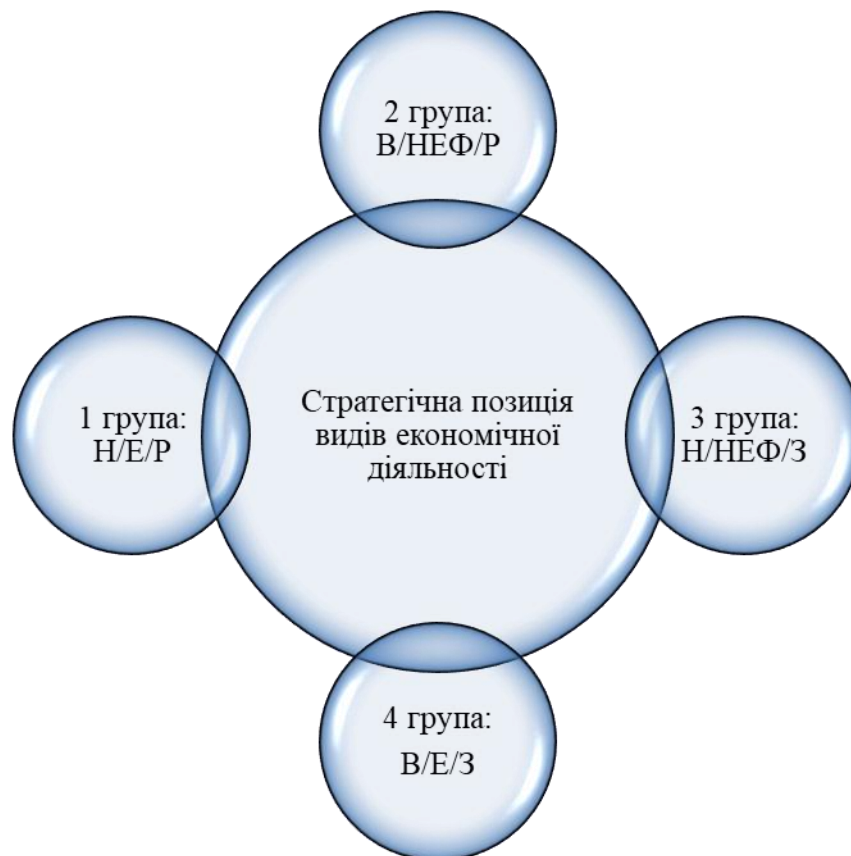

Рис. 3.3. Стратегічна позиція видів економічної діяльності за рівнем збалансованості розвитку інноваційного підприємництва та ефективності здійснення структурної модернізації економіки (розроблено автором)

*Умовні позначення:

Н – низький рівень розвитку інноваційного підприємництва;

В – високий рівень розвитку інноваційного підприємництва;

Е – ефективні структурні зміни економіки країни;

НЕФ – неефективні структурні зміни економіки країни;

З – збалансованість рівнів розвитку інноваційного підприємництва та ефективності здійснення структурної модернізації економіки;

Р – розбалансованість рівнів розвитку інноваційного підприємництва та ефективності здійснення структурної модернізації економіки

При виборі типу стратегії забезпечення структурної модернізації економіки країни пропонується використовувати диференційований підхід виходячи зі стратегічної позиції видів економічної діяльності (рис.3.4):

- перша група (низький рівень розвитку інноваційного підприємництва, ефективні структурні зміни економіки країни, розбалансованість структури економіки) – стратегія нарощення інноваційної активності;

- друга група (високий рівень розвитку інноваційного підприємництва, неефективні структурні зміни економіки країни, розбалансованість структури економіки) – стратегія забезпечення ефективності трансформації економіки країни;

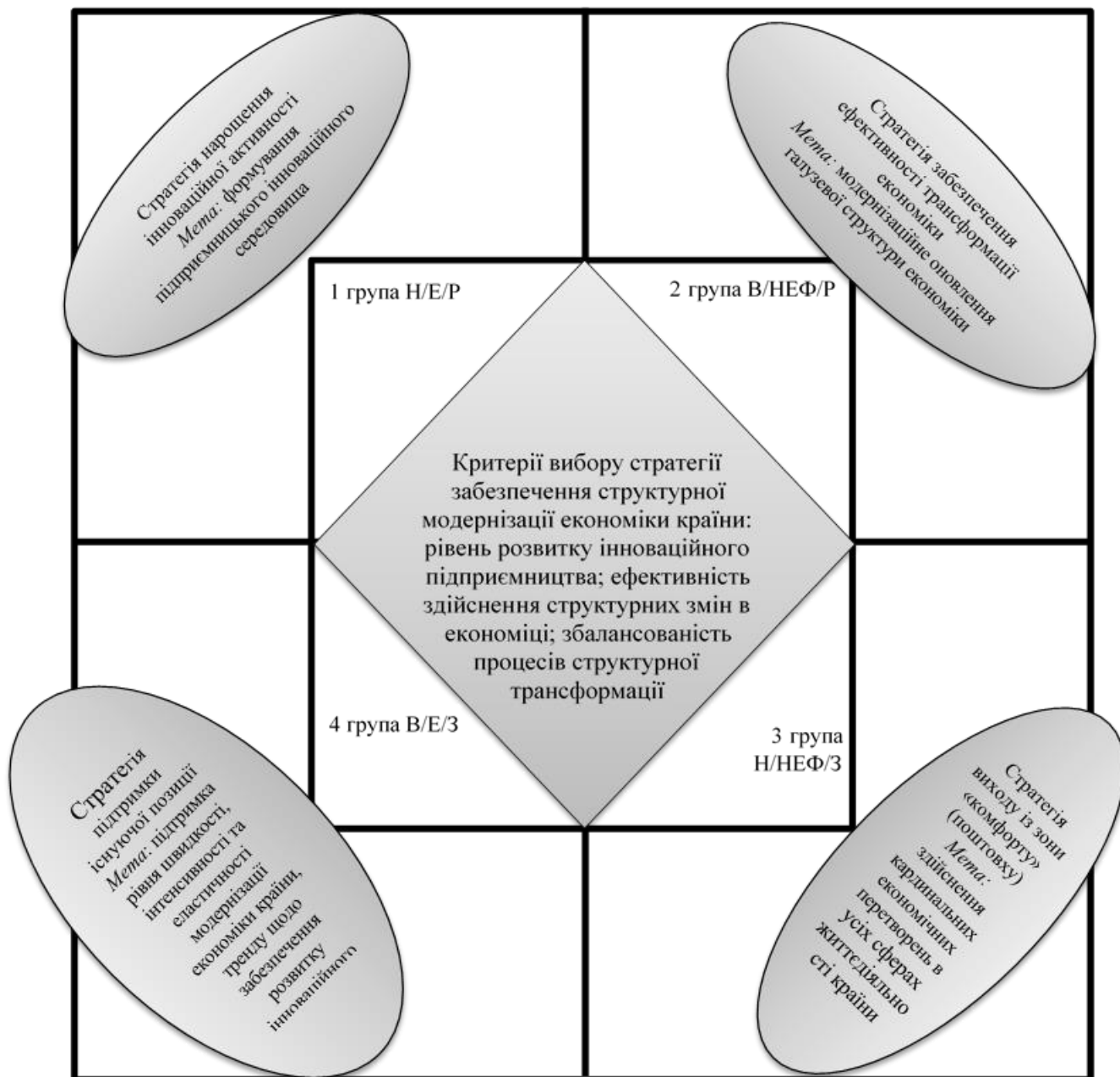

Рис. 3.4. Підхід до вибору стратегії забезпечення структурної модернізації економіки країни (розроблено автором)

- третя група (низький рівень розвитку інноваційного підприємництва, неефективні структурні зміни економіки країни, збалансованість структури економіки) – стратегія виходу із зони «комфорту» (поштовху);

- четверта група (високий рівень розвитку інноваційного підприємництва, ефективні структурні зміни економіки країни, збалансована структура економіки) – стратегія підтримки існуючої позиції.

Розроблені стратегії визначають траєкторію майбутнього розвитку кожного виду економічної діяльності, економіки країни в цілому, виходячи із особливостей якісних та кількісних змін у сфері інноваційного підприємництва, еластичності модернізації галузевої структури економіки країни, швидкості та інтенсивності здійснення структурних змін в усіх сферах життєдіяльності країни.

Стратегія нарощення інноваційної активності передбачає сукупність виважених системних заходів, спрямованих на формування підприємницького інноваційного середовища, здатного забезпечити розвиток інноваційного підприємництва в усіх сферах економіки країни. Досягненню даної стратегії сприятиме реалізація наступних заходів:

- формування інноваційної свідомості суспільства, здатної згенерувати інновації;
- збільшення рівня продукування фундаментальних та прикладних досліджень та зростання рівня комерціалізації прикладних розробок;
- створення інноваційних кластерів на базі високотехнологічних видів діяльності (виробництв);
- генерування продуктів штучного інтелекту із одночасною перекваліфікацією вивільненої робочої сили;
- стимулювання наукових кадрів до продукування інноваційної продукції;
- збільшення рівня фінансування науково-дослідних робіт, які мають практичне значення та здатні комерціалізуватися у готовий інноваційний продукт.

Стратегія забезпечення ефективності трансформації економіки країни передбачає сукупність виважених системних заходів, спрямованих на модернізаційне оновлення галузевої структури економіки країни, в результаті чого підвищиться рівень еластичності структуризації економіки. Запропонована стратегія повинна реалізовуватись через такі заходи як:

- підвищення ефективності спеціалізації економіки країни;
- перегляд спеціалізації економіки, впровадження смарт спеціалізованих видів економічної діяльності;
- збільшення рівня інвестування високотехнологічних видів діяльності;
- створення нових робочих місць через масштабування виробництва, зростання рівня зайнятості населення (відповідно зменшення рівня безробіття);
- збільшення рівня валової доданої вартості та валового внутрішнього продукту в цілому;
- формування потужних територіально-виробничих комплексів.

Результатом реалізації даних заходів стане формування конкурентоспроможної, фінансово достатньої та оптимізованої структури економіки країни.

Стратегія виходу із зони «комфорту» (поштовху) передбачає сукупність виважених системних заходів, спрямованих на здійснення кардинальних економічних перетворень в усіх сферах життєдіяльності країни. Види діяльності, що перебувають у даній групі характеризуються найгіршим становищем, що вимагає суттєвих та докорінних змін щодо виходу із зони «комфорту», завдяки надання додаткових потенційних можливостей як поштовху до подальшого розвитку. Реалізація запропонованої стратегії передбачає реалізацію таких заходів:

- перегляд пріоритетів розвитку суб'єктів господарювання, що функціонують в межах даного виду економічної діяльності;
- ліквідація нерентабельних та неконкурентоспроможних виробництв;

- пошук резервів (внутрішніх та зовнішніх) щодо створення інноваційного продукту;
- оновлення кадрового потенціалу, здатного згенерувати інноваційний продукт;
- забезпечення ефективності використання ресурсів (в першу чергу фінансових), що спрямовуються на формування інноваційної активності суб'єкта господарювання;
- «перезавантаження» свідомості, політики, принципів, методів тощо суб'єктів господарської діяльності.

Стратегія підтримки існуючої позиції передбачає сукупність вищезгаданих системних заходів, спрямованих на підтримку рівня швидкості, інтенсивності та еластичності модернізації економіки країни, тренду щодо забезпечення розвитку інноваційного підприємництва. Дана стратегія повинна реалізовуватись через такі заходи як:

- підтримка динаміки фінансування інноваційно активних підприємств, які продукують інноваційну продукцію;
- постійний моніторинг технологічного укладу економіки на предмет виявлення можливостей переходу на вищий технологічний уклад;
- періодичний моніторинг ланцюга створення вартості задля оптимізації окремих його елементів та формування валової доданої вартості;
- збільшення рівня інвестиційної привабливості тих видів діяльності, котрі здатні забезпечити інноваційний прорив та збільшити рівень валової доданої вартості;
- продовження адаптивної практики здійснення економічної діяльності в умовах пандемії COVID 19.

В межах другого блоку (реалізація стратегії забезпечення структурної модернізації економіки країни) пропонується реалізувати такі елементи як: методи, інструменти, принципи та система забезпечення реалізації відповідної стратегії.

Основними методами реалізації стратегії забезпечення структурної модернізації економіки країни є економічні (формування ефективної податкової політики, бюджетно-кредитної політики, цінової політики, регулювання мінімальної заробітної плати, купівельна спроможність населення, рівень доходів населення), організаційні (організаційна перебудова економіки країни, підтримка ініціатив, спрямованих на розвиток інноваційного підприємництва, делегування повноважень, відповідальність за прийняття управлінських рішень в сфері інноваційного підприємництва та процесів структурної модернізації), правові (формування сприятливого нормативно-правового поля щодо розвитку інноваційного підприємництва, забезпечення ефективності здійснення підприємницької діяльності, оптимізації структури економіки країни).

Серед інструментів реалізації стратегії забезпечення структурної модернізації економіки країни слід виділити основні із них, такі як смарт-спеціалізація та стимулювання інноваційного розвитку, деталізація змісту яких буде розглянута нижче.

Основними принципами реалізації відповідної стратегії є принцип цілепокладання (формування чітких цілей здійснення структурних змін залежно від ефективності модернізації та розвитку інноваційного підприємництва), принцип системності (усі види діяльності та ресурси повинні бути імplementовані у єдиний економічний простір країни), принцип синергетичності (всі елементи економічної системи повинні бути спрямовані на перехід економіки країни на інноваційну модель розвитку), принцип єдності (єдність процесів ресурсовикористання та їх відтворення; інноваційного розвитку та ефективності структурної модернізації), принцип диференційованості (використання індивідуалізованого підходу до вибору стратегії залежно від рівня розвитку інноваційного підприємництва, ефективності здійснення структурних змін економіки та збалансованості процесів забезпечення інноваційного підприємництва та ефективності модернізації).

Система забезпечення реалізації стратегії забезпечення структурної модернізації економіки країни передбачає відповідне фінансове (підтримка процесів розвитку інноваційного підприємництва та структурної модернізації за рахунок належного фінансування відповідних заходів), нормативно-правове (формування належного та стабільного нормативно-правового поля регулювання процесів розвитку інноваційного підприємництва та структурної модернізації економіки країни), статистичне (створення масиву інформаційних даних як основи для аналізу та оцінки розвитку інноваційного підприємництва та ефективності здійснення процесів модернізації економіки країни) та інше забезпечення.

В межах третього блоку (очікувані результати від реалізації стратегії забезпечення структурної модернізації економіки країни) за результатами реалізації стратегії оцінюються отримані ефекти на мікро-, мезо- та макрорівнях. На мікрорівні отриманими ефектами мають стати збільшення рівня прибутковості, забезпечення інноваційної активності суб'єкта господарської діяльності. Мезорівень характеризуватимуть такі отримані ефекти як зростання рівня ВРП, розвиток підприємницького інноваційного середовища регіону. Макрорівень отримає наступні ефекти: зростання рівня ВВП, ВДВ, збалансовану структуру економіки, перехід на інноваційну модель розвитку економіки країни.

Таким чином, розроблений механізм вибору та реалізації стратегії забезпечення трансформаційних змін економіки дозволить країні перейти на модель інноваційного розвитку, забезпечити інноваційний стрибок в окремих видах економічної діяльності та забезпечити збалансованість процесів розвитку інноваційного підприємництва та ефективності здійснення структурних змін у цілому.

3.2. Смарт-спеціалізація як інструмент структурної модернізації економіки

Вирівнювання галузевих диспропорцій в Україні вимагає сучасних підходів економічної політики з поєднанням інструментарію інноваційного, промислового та територіального розвитку. Відповідно для цього, Україною може бути адаптовано досвід ЄС з упровадження смарт-спеціалізації («розумної» спеціалізації). Це сприятиме виведенню промисловості з кризового стану, активізації інноваційного компоненту зростання, розвитку нових сфер.

Тому впровадження концепції смарт-спеціалізації, яка спрямована на впровадження нових методів управління та є практичним інструментом інноваційних змін стає інструментом і модернізації економіки.

Схематичне зображення концепції смарт-спеціалізації подано на рис. 3.5.

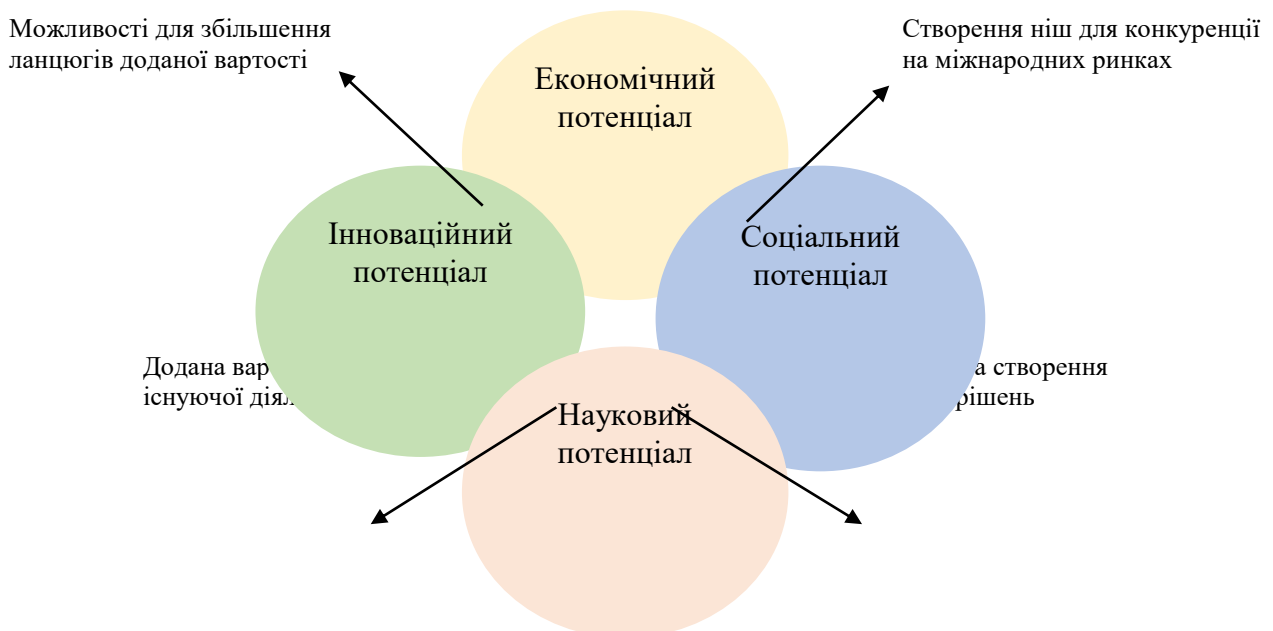

Рис. 3.5. – Концепція смарт-спеціалізації
(сформовано автором на основі джерела [82])

Дана концепція була розроблена відповідною групою аналітиків щодо впровадження досліджень та інновацій для смарт-спеціалізації в Європейському Союзі. Насамперед основними завданнями передбачалось більш ефективне використання Європейських структурних та інвестиційних фондів (ESIF) і таким чином сприяння досягненню цілей Європи 2020 року. Враховуючи практику ЄС основними, перевагами застосування смарт-спеціалізації є:

- сприяння економічному зростанню, ефективності місцевих громад;
- посилення локальних можливостей;
- прискорення інноваційної трансформації.

Дослідники Я. Бжуска та Я. Пика [78, с 366], досліджуючи витoki «смарт-спеціалізації» акцентують, що цей термін перекладається як «концепція розумної спеціалізації у сфері інноваційної політики». Тобто, здійснюється

«розумний» підхід до продукування інновацій у підприємстві, виборі сучасної матеріально-технічної бази та виходу інноваційної продукції.

І. Маркович [79, с. 56-57], поняття «розумної спеціалізації» описує, як можливість генерувати нові види діяльності. Також розумна спеціалізація передбачає чітке розуміння обмеженості ресурсів і можливостей їх ефективного застосування; інноваційний підхід до діяльності компаній; тісну взаємодію в межах кластера; відкритість і гнучкість до адаптивних змін і та інші. Тобто «розумна спеціалізація» заперечує ефективність просторово-нейтральних стратегій.

Розглядаючи європейський досвід таких країн, як Швеція, Данія, Нідерланди, Франція реалізація смарт-спеціалізації є важливою для України і може бути досить ефективним інструментом, що дозволить забезпечити трансформаційний ефект, який необхідний для модернізації економіки.

В українському законодавстві термін «смарт-спеціалізація» вперше з'явився в 2018 р. Відповідно до змін, внесених до «Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів», а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації Стратегії і виконання плану заходів, зокрема, на засадах смарт-спеціалізації [80].

Згідно вище сказаного, доцільно смарт-спеціалізацію вважати підходом стратегічного планування (рис 3.6).

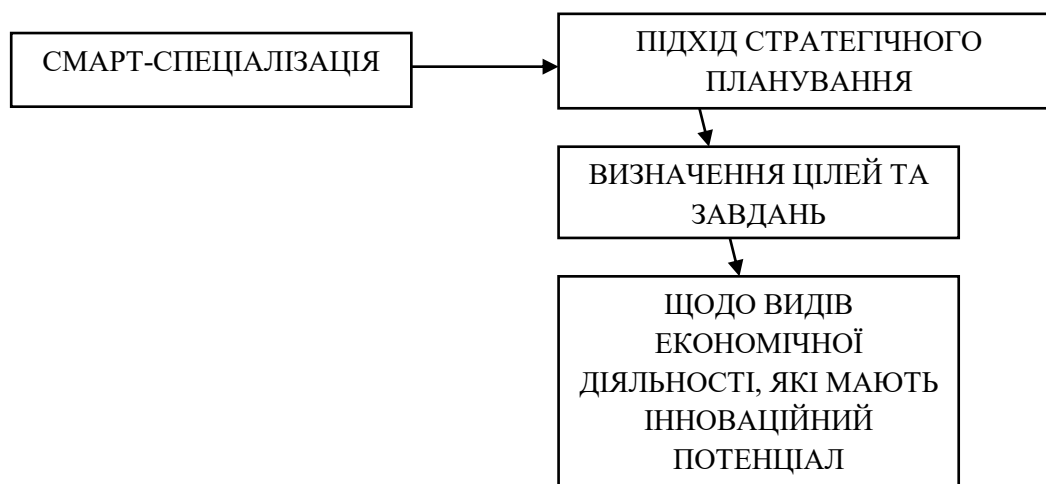

Рис. 3.6. – Смарт-спеціалізація як елемент стратегічного планування (сформовано автором)

На нашу думку, для України підхід до розумної спеціалізації передбачає об'єднання усіх технологічних, фінансових, інституційних елементів задля посилення певних особливостей місцевої підприємницької системи.

Сформулюємо основні принципи впровадження смарт-спеціалізації при стратегічному плануванні структурної модернізації (табл.3.2).

Дотриманням усіх принципів надає можливість впровадження смарт-спеціалізації при стратегічному плануванні структурної модернізації економіки

країни. Ці принципи передбачають поєднання галузевої, територіальної (просторової) та управлінської складових державної політики.

Європейська Комісія у 2010 році представила своє бачення майбутнього розвитку європейської економіки. У їхній стратегії «Європа 2020» було подолання структурних недоліків за рахунок розвитку наступних пріоритетів:

- ✓ розумний розвиток (базується на знаннях та інноваціях);
 - ✓ сталий розвиток (забезпечує ефективне використання ресурсів);
 - ✓ всеохоплюючий розвиток (забезпечує зниження рівня безробіття, територіальної та соціальної цілісності).
- Щодо вищезгаданої стратегії її частиною є ініціатива «Інноваційний Союз», що представляє комплексну інноваційну стратегію, що презентує концепцію смарт-спеціалізації.

Таблиця 3.2

Принципи впровадження смарт-спеціалізації при стратегічному плануванні структурної модернізації територіальних економічних систем

№ з/п	Назва принципів впровадження смарт-спеціалізації та реалізації стратегічного планування	Зміст принципу
1	Інноваційна спрямованість	Визначення напрямів і завдань стратегії з метою прийняття та впровадження нових технологічних рішень у певних видах економічної діяльності, враховуючи наявний інноваційний потенціал територій
2	Паритетність	Створення рівних можливостей для висловлення позицій всіх сторін і забезпечення максимального врахування їх інтересів під час розроблення та реалізації стратегії
3	Відкритість	Залучення зацікавлених представників, зокрема суб'єктів підприємництва, науково-дослідних установ, закладів вищої освіти та громадських об'єднань до процесу розроблення та реалізації стратегії
4	Координація	Взаємозв'язок та узгодженість довгострокових стратегій, планів і програм розвитку на державному, регіональному та місцевому рівні
5	Доповнюваність	Забезпечення взаємозв'язку науки, освіти, виробництва, фінансових ресурсів у розвитку інноваційної діяльності
6	Диверсифікація	Можливість створення нових видів економічної діяльності у визначених галузях економіки
7	Вузька спеціалізація	Обмеження переліку видів економічної діяльності, вибір яких обумовлений перспективними можливостями області та які провадитимуться на внутрішньому і зовнішньому ринку

Сформовано на основі [82]

Держави Європейського Союзу відповідно сприяють досягненню цілей даної ініціативи завдяки своїм науково-дослідним та інноваційним стратегіям смарт-спеціалізації. Базисом смарт-спеціалізації є поєднання знань з

пріоритетними видами економічної діяльності, для того, щоб держави були конкурентоспроможними у світовій економіці.

Звідси, можемо сказати, що смарт-спеціалізація це – унікальні ресурси і можливості наявної галузевої структури економіки регіону та знань [81]. Також стратегія смарт-спеціалізації є попередньою умовою для держав Європейського Союзу, щодо отримання структурних та інноваційних фондів на програмні періоди. Крім того, Європейська Комісія запустила Платформу смарт-спеціалізації (Платформа S3/S3P), для розробки, впровадження та моніторингу RIS3 [82].

Ця платформа базується на рекомендаціях та інструментах підтримки регіонів, при цьому дозволяє обмінюватись досвідом з експертами та персоналом комісій, та спільно досліджувати різні варіанти, якими смарт-спеціалізація може розроблятися, впроваджуватись та вдосконалюватись.

«Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України визначає смарт-спеціалізацію, як підхід, що передбачає обґрунтоване визначення суб'єктами регіонального розвитку у рамках стратегії, щодо стратегічних цілей і завдань з розвитку видів економічної діяльності, маючи інноваційний потенціал із врахуванням конкурентних переваг, що сприяє трансформації галузей економіки у більш ефективні» [83].

Зауважимо, що застосування концепції S3 поширюється також поза межами Європейського Союзу. Наших 5 областей України (Закарпатська, Івано-Франківська, Черкаська, Чернігівська та Харківська області) також вже представлені на даній платформі.

В регіональних стратегіях областей України, впровадження даного підходу є умовою реалізації положень Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, та економічної інтеграції із ринком Європейського Союзу. Усі країни чи регіони повинні надавати підтримку лише тій кількості чітко визначених пріоритетних секторів для інновацій, що базуються на знаннях, адже спеціалізація означає зосередження уваги на конкурентоспроможних потенціалах росту, які в свою чергу підтримуються величиною активності та підприємницьких ресурсів.

Щодо пріоритетів, їх визначення не має бути вибором переможців чи процесом «зверху вниз». Тобто, необхідний інклюзивний процес залучення зацікавлених сторін, що буде орієнтований на «підприємницьке відкриття». При цьому місцева влада проводить оцінку результатам і надає можливості зацікавленим сторонам реалізувати наявний потенціал.

Тут же, у стратегіях має охоплюватись широкий спектр інновацій, підтримуючи технологічні, соціальні й практичні інновації. Це дозволяє кожній країні чи регіону вибирати політику щодо своїх унікальних соціальних та економічних особливостей. Зазначимо, що розроблена стратегія повинна включати надійну систему моніторингу, оцінку результатів та механізм оновлення стратегічних завдань. Необхідна кількість пріоритетів смарт-спеціалізації все таки залежить від певної країни чи регіону.

Розробляючи стратегію смарт-спеціалізації потрібно визначити основний набір пріоритетів, що може бути змінений або модифікований, при появі нових

даних, чи у випадку коли, розробники стратегії вважатимуть це за доцільне. Це дає можливість зрозуміти, що пріоритети можуть бути різні.

Зауважимо, що у стратегіях смарт-спеціалізації організаційні, ринкові соціальні інновації, які базуються на практичному досвіді, відіграють таку ж важливу роль, як і технологічні інновації на базі наукових досліджень. Вважаємо, що це актуально для тих регіонів з порівняно низькою науковою та технологічною основою. Стратегія смарт-спеціалізації передбачає використання інновацій через нововведення у традиційних галузях, розробки чи бізнес-моделей, які впливають із знань та досвіду у цих сферах. Найчастіше пріоритетний вибір галузей спрямований на підтримку підприємницького середовища.

В подальшому дослідженні розглянемо сутність змісту понять «сфера спеціалізації» та «сфера смарт-спеціалізації».

Сфера спеціалізації – це інноваційна та науково-дослідна сфера, яка характеризується відмінними знаннями. Дану сферу можна визначити або за технологічністю, або за функціональністю продукту. Саме існування сфери спеціалізації є передумовою для здатності розробляти інноваційні продукти чи послуги для конкретних ринкових ніш.

Сфера смарт-спеціалізації – це можливість ефективного співставлення сфери знань із ринковими потенціалами. Але знання не обов'язково генерують економічну цінність, відображену у ВВП або загальній оцінці добробуту. Із іншого погляду, продукти невеликого вмісту знань, зазвичай, не можуть довго утримувати свої ніші. Тобто, сфери смарт-спеціалізації відповідно знаходяться в розрізі різних галузей, технологій чи знань.

Стосовно пріоритетів смарт-спеціалізації вони мають бути визначені на базі двох основних процесів:

- процес підприємницьких досліджень (ППД);
- об'єктивний аналіз поточної ситуації регіону/країни.

Процес підприємницьких досліджень використовує підприємницькі знання, та підприємницький підхід концентрації ринкових можливостей. Суть процесу полягає у єднанні різних суб'єктів, щоб спільно розробити сфери інтелектуальної спеціалізації та розробити відповідний комплекс політик для їх впровадження.

Наступний процес розглядається із точки зору завдань досліджень, інновацій, структури промисловості, досвіду та знань людського капіталу, попиту, враховуючи умови та середовища функціонування інноваційних систем.

Зазначимо, головною особливістю стратегії смарт-спеціалізації є її залежність від спільного керівництва. Тобто, ні одна установа, чи це місцева державна влада поодиночі не в змозі розробити таку стратегію. Ця стратегія полягає у партнерстві, необхідне залучення різних суб'єктів, сюди входять: суб'єкти підприємницької діяльності, бізнес-парки, університети, організації громадянського суспільства та національні, місцеві органи влади. Зауважимо, що участь підприємців особливо важлива для розробки стратегії смарт-спеціалізації та до процесу підприємницьких досліджень, тому що вони знають

краще, що саме може працювати у конкретному місці та з ким з-за кордону співпраця може бути корисною. Відповідно, аспекти управління стратегії смарт-спеціалізації необхідно постійно контролювати й оцінювати, і при потребі змінювати.

Згідно методології «Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, на засадах смарт-спеціалізації визначається не менш ніж одна стратегічна ціль місцевої стратегії, що передбачає розвиток пріоритетних видів економічної діяльності регіону, та підвищення рівня конкурентоспроможності регіону» [83]. Для визначення сфер смарт-спеціалізації здійснюється процес відкритого обговорення за участі усіх зацікавлених сторін. Смарт-спеціалізація має базуватись на чотирьох загальних принципах, відповідно до RIS3 [81]:

1. Вибір та критична маса – означає обмежена кількість пріоритетів, які визначаються із врахуванням регіональної спроможності і міжнародної співпраці.

2. Конкурентна перевага – означає узгодження інноваційного та науково-дослідного потенціалу із потребами бізнесу шляхом процесу підприємницької діяльності.

3. Взаємозв'язок та кластери – означає синхронізувати те, що є у регіоні із тим, що наявне у решта країни/світу.

4. Спільне управління – означає державно-приватне партнерство. Модель чотирьох спіралей «чотирикратна спіраль»: громадянська, держава, академічна сфера, виробництво (рис. 3.7) .

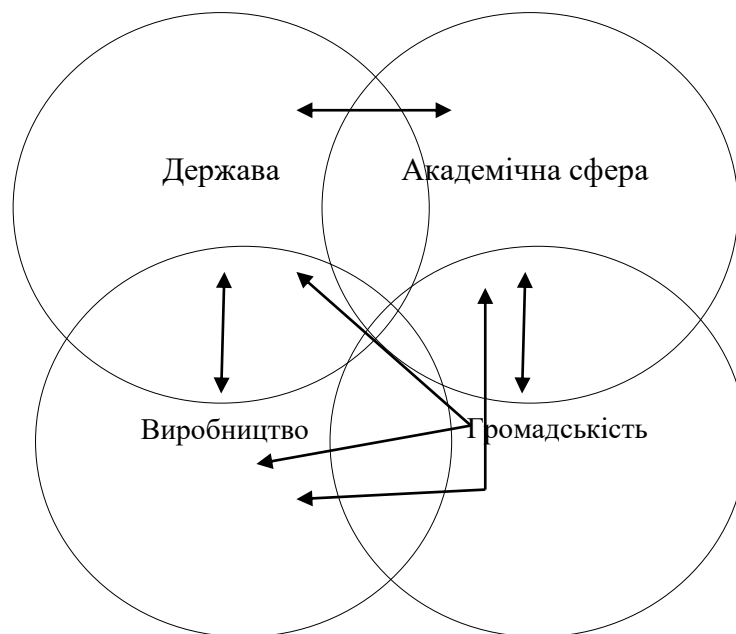

Рис. 3.7 Модель чотирьох спіралей
(сформовано на основі [81])

Згідно моделі чотирьох спіралей, критеріями, що використовуються для визначення галузей та сфер смарт-спеціалізації, є: доступність та наявність

ресурсів, включаючи ресурсний, фінансовий, виробничий, інноваційний, науковий та кадровий потенціал.

Представимо алгоритм розробки стратегії розвитку територіальних економічних систем із застосуванням підходу смарт-спеціалізації (рис. 3.8).

Ключові завдання S3 (смарт-спеціалізація) спрямовані на підвищення конкурентоспроможності регіонів/країн, також виведення їх на провідні позиції в окремих галузях, зміцнення на глобальному ринку, підвищення стійкості в умовах глобального конкурентного тиску через тісну інтеграцію в національні, міжнародні та глобальні ланцюжки доданої вартості. Разом з тим, для менш розвинутих регіонів смарт-спеціалізація забезпечує структурований перехід до більш інноваційних і більш конкурентоспроможних систем країни.

Впровадження підходів європейської методології S3 в процес стратегічного планування розвитку територій в Україні, відповідно забезпечить ідентифікацію пріоритетних сфер для інвестування, шляхом визначення конкурентних переваг, сильних сторін у певних галузях економіки. Таким чином, підвищиться ефективність використання власних та залучених фінансових ресурсів за рахунок їх зосередження на розвитку інновацій в потенційно перспективних видах економічної діяльності.

Сам процес планування бере початок з стратегічної платформи, яка визначає довгострокове планування, при цьому операційна частина стратегії складається з оперативних цілей та завдань, а термінова частина з плану реалізації.

В іншій послідовності відбувається реалізація регіональної стратегії, тобто починаючи з плану реалізації, який містить технічні завдання на проекти і програми, що входять до складу оперативних цілей і завдань, в результаті досягнення стратегічних цілей та бачення розвитку.

Виокремимо декілька ключових засад до розроблення стратегії:

- ✓ Клопітка та якісна праця (універсальний та практичний документ)
- ✓ Обов'язкова участь місцевих суб'єктів.
- ✓ Процес розроблення стратегії має бути максимально публічним та прозорим. Слід залучити місцевих науковців, громадських активістів, підприємців, представників бізнесу, органів місцевого самоврядування. Чим більша кількість економічних та соціальних груп має бути причетними до цього процесу.

Планування розвитку території включає розробку соціально-економічного аналізу, SWOT-аналізу, визначення і відбору конкурентних переваг, концепції розвитку і стратегічних цілей.

В подальшому необхідно оцінювати стратегії розвитку областей на предмет їх відношення до смарт та на предмет її відповідності стратегіям, та смарт напрямкам вищого рівня, для досягнення максимального ефекту [84,85] . На рисунку 3.9 представлений алгоритм оцінки стратегії території щодо смарт-спеціалізації.

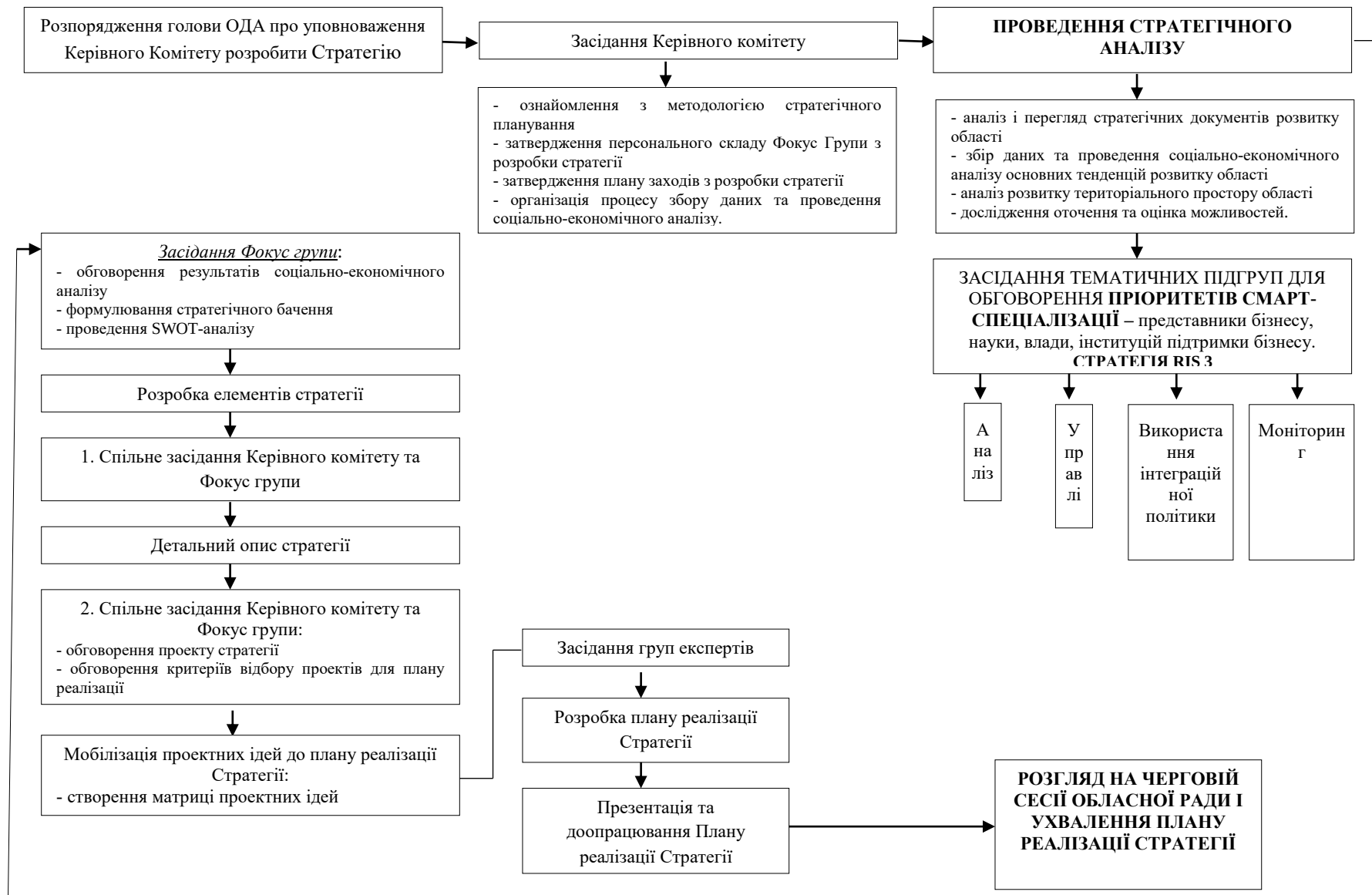

Рис. 3.8 – Алгоритм розробки стратегії розвитку територіальних економічних систем із застосуванням підходу смарт-спеціалізації (розроблено автором)

В результаті даного підходу спостерігаємо, що не важливо чи заявлена смарт-спеціалізація у стратегії чи ні, все одно необхідно здійснювати аналіз смарт напрямів.

На нашу думку, стратегія розвитку території на основі принципу смарт-спеціалізації є невід’ємною частиною європейського підходу до інновацій та прикладом того, як європейські регіони розробляють та впроваджують свою інноваційну політику та залучають зацікавлені сторони: владу, бізнес, та науку до спільного створення та реалізації унікальної інноваційної моделі розвитку країни/регіону.

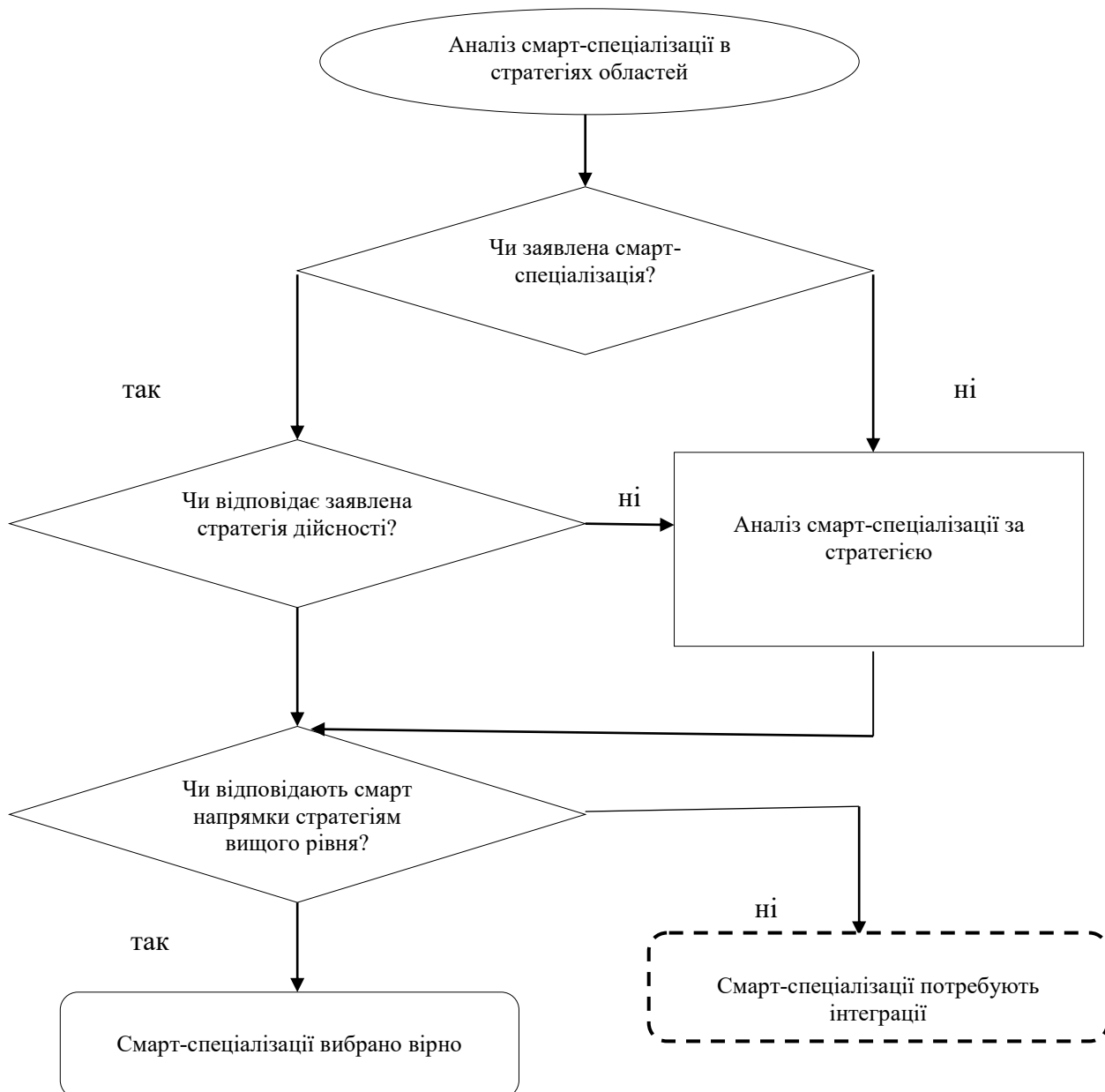

Рис. 3.9 Алгоритм оцінки стратегії територіальних економічних систем щодо смарт-спеціалізації (сформовано на основі джерел [84,85])

Вона дозволить впроваджувати інновації, використовувати сучасні наукові розробки та створювати нові конкурентні види діяльності. Це фактично новий

інструмент структурної модернізації економіки, який сприятиме підвищенню інноваційної активності і конкурентоспроможності країни.

Крім того, смарт-спеціалізація передбачає не лише стимулювання інновацій, а активізацію довгострокових змін в економіці на перспективу.

Формування такої політики дозволить країні зайняти гідне місце на глобальних ринках. На рис. 3.10 відображено візуальне бачення смарт-спеціалізації територіальних економічних систем, для чіткого та комплексного розуміння необхідності смарт-спеціалізації.

Основним етапом у розробці стратегії смарт-спеціалізації областей є аналіз основних тенденцій розвитку області.

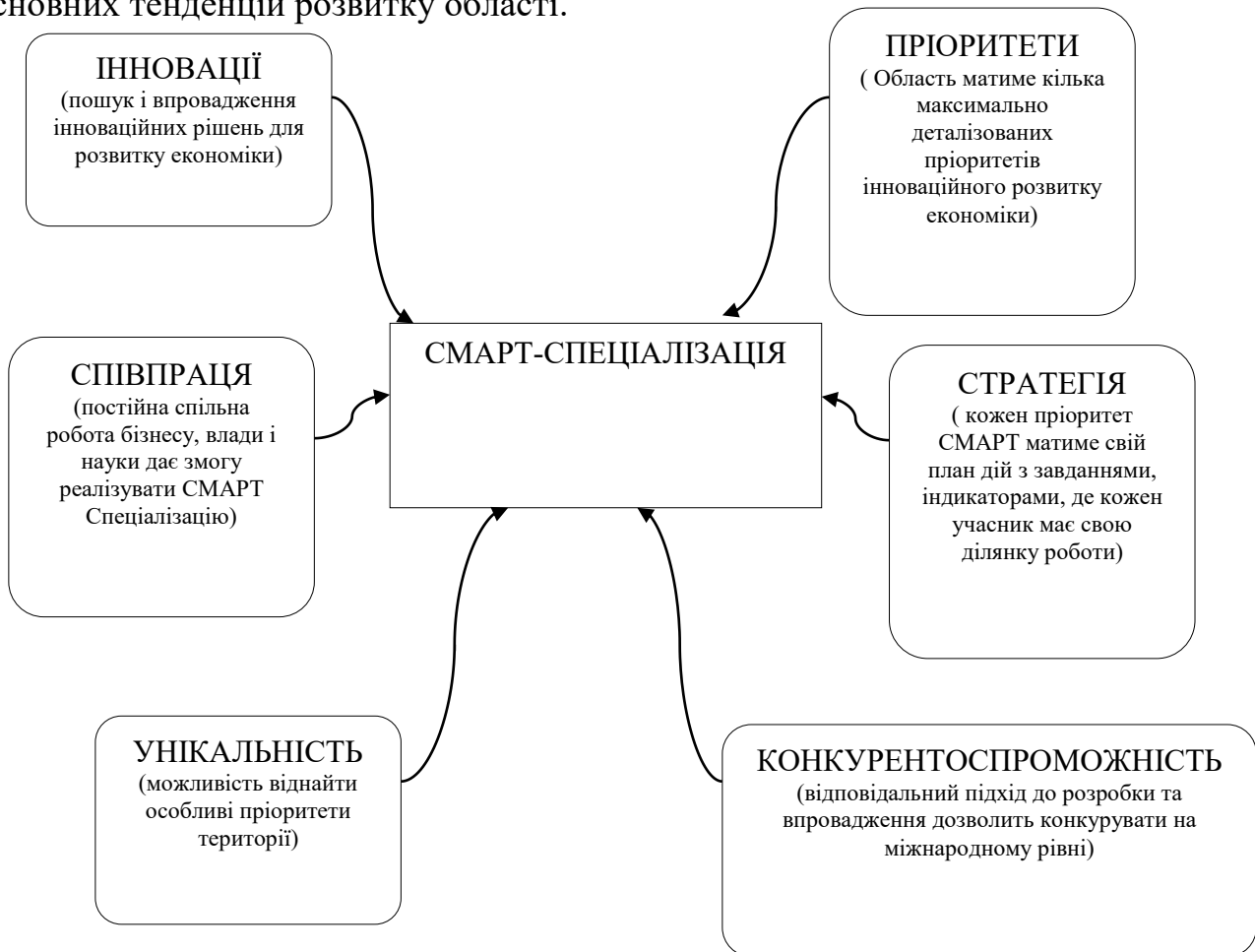

Рис. 3.10 – Смарт-спеціалізація для територіальних економічних систем (сформовано на основі джерела [86])

Для аналізу економічної спеціалізації передбачається використання таких статистичних показників за видами економічної діяльності, як: кількість підприємств; зайнятість; обсяги валової доданої вартості. Виходячи з наявних статистичних даних, було проведено аналіз економічної спеціалізації Волинської області (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Спеціалізація економіки Волинської області за видами економічної діяльності у
2018 році

Види економічної діяльності	Коефіцієнти спеціалізації (LQ) за:			Питома вага валової доданої вартості	Питома вага зайнятих
	ВДВ	кількістю зайнятих	кількістю підприємств		
Сільське, лісове та рибне господарство	8596	11543	1013	0,16	0,10
Промисловість (В, С, D, E)	108	43510	757	0,002	0,39
Будівництво	1098	5370	436	0,02	0,05
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	12342	25262	1649	0,23	0,23
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	3964	6024	373	0,07	0,05
Тимчасове розміщення й організація харчування	366	1292	113	0,006	0,01
Інформація та телекомунікації	706	807	146	0,01	0,01
Фінансова та страхова діяльність	1142	122	38	0,02	0,01
Операції з нерухомим майном	4465	3186	649	0,08	0,03
Професійна, наукова та технічна діяльність	831	1814	351	0,02	0,02
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	400	2005	194	0,007	0,01
Освіта	4043	164	28	0,07	0,001
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1367	8030	69	0,03	0,07
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	311	311	25	0,005	0,002
Надання інших видів послуг	484	287	76	0,009	0,002

* Джерело: розраховано авторами на основі даних Держстату України та Головного управління статистики у Волинській області

* Загальна зайнятість 109727

* Загальна кількість підприємств 5917

* ВДВ Вол. Обл. 52982

Відповідно до наведених вище даних Волинська область спеціалізується зокрема на таких видах діяльності: сільське, лісове та рибне господарство, будівництво, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, операції з нерухомим майном, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги.

В структурі валової доданої вартості області пріоритетними є такі види економічної діяльності як сільське господарство, промисловість та торгівля.

Отримані результати дають підстави для розрахунку коефіцієнту спеціалізації (LQ) Волинської області, що наведені у таблиці 3.4.

Результати розрахунків свідчать, що економічна спеціалізація за кількістю зайнятих Волинської області пов'язана, передусім, з сільським, лісовим та рибним господарством (LQ – 1,4), промисловістю (LQ – 1,4), будівництвом (LQ – 1,25), охороною здоров'я та надання соціальної допомоги (LQ – 2,3) .

Виходячи із зазначеного, Волинська область відноситься до аграрно-промислових регіонів із розвиненою сферою обслуговування. Пріоритетними напрямками розвитку аграрного сектору економіки області є виробництво зернових культур.

Промисловість є пріоритетна і перспективна галузь для області, економічний потенціал якої формують підприємства харчової, машинобудівної, деревообробної та виробництва паперу, виробництва пластмасових виробів, виробництва меблів, металургійного виробництва, текстильного виробництва та виробництва одягу, добувної і хімічної галузей.

За програмою пільгового довготермінового кредитування молоді введено в експлуатацію 14 житлових будинків.

Одним із важливих індикаторів економічного розвитку області є ситуація на споживчому ринку. Мережа роздрібної торгівлі підприємств у 2018 році, основним видом економічної діяльності яких є роздрібна торгівля, становила 983 об'єкти. Створюються роздрібні торговельні підприємства з впровадженням сучасних технологій європейських стандартів. В галузі охорони здоров'я протягом 2018 року у Волинській області здійснено низку заходів щодо формування оптимальної мережі закладів первинного рівня надання медичної допомоги на засадах загальної практики/сімейної медицини, та модернізації високоспеціалізованої медичної допомоги. Соціальні служби, які функціонують в області, мають усі достатні можливості для покращення якості соціальних послуг.

Підсумовуючи вищевикладене, можемо зробити висновок, що смарт-спеціалізації це новий підхід у вітчизняній практиці планування, що має значний потенціал забезпечення розвитку країни. Досвід, накопичений на сьогоднішній день європейськими регіонами разом з пілотними проектами, має бути всебічно вивчений та впроваджений для забезпечення економічного зростання територіальних економічних систем України та покращення суспільних умов життя. Розробка таких стратегій є шансом приєднатися до європейських субрегіонів та збільшити кількість спільних проектів із ЄС.

Таблиця 3.4

Коефіцієнти спеціалізації (LQ) Волинської області за видами економічної діяльності у 2018 році

Види економічної діяльності	Волинська область	Україна	Коефіцієнт спеціалізації
Сільське, лісове та рибне господарство	0,10	0,07	1,4
Промисловість (В, С, D, Е)	0,39	0,27	1,4
Будівництво	0,05	0,04	1,25
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	0,23	0,27	0,85
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0,05	0,10	0,5
Тимчасове розміщування й організація харчування	0,01	0,03	0,3
Інформація та телекомунікації	0,01	0,04	0,25
Фінансова та страхова діяльність	0,01	0,02	0,5
Операції з нерухомим майном	0,03	0,03	1
Професійна, наукова та технічна діяльність	0,02	0,04	0,5
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,01	0,03	0,3
Освіта	0,001	0,003	0,3
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,07	0,03	2,3
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,002	0,005	0,4
Надання інших видів послуг	0,002	0,02	0,1

* Джерело: складено авторами за даними Держстату України та Головного управління статистики у Волинській області

Також в усіх областях України здійснено оцінку економічного та інноваційного потенціалів і визначено пріоритетні напрямки смарт-спеціалізації, що відображені в Стратегіях розвитку територіальних економічних систем на період до 2027 р.

На сьогоднішній день в Україні розпочався другий етап підходів смарт-спеціалізації - це процес підприємницького відкриття, основою якого є поєднання влади, бізнесу та науки для визначення інноваційних видів діяльності, які мають стати передумовою структурних зрушень в економіці. Саме ці заходи дозволять підвищити конкурентоспроможність країни.

3.3. Розробка механізму стимулювання інноваційного підприємництва для забезпечення структурної модернізації економіки

Інноваційне підприємництво є одним з найважливіших елементів, який забезпечує стійке економічне зростання економіки. Швидкий розвиток інноваційних технологій сприяє підвищенню конкурентоспроможності та ефективності економічної системи загалом. Реалізація ж будь-якого проекту, ідеї, процесу, у тому числі, забезпечення розвитку інноваційного підприємництва, потребує розробки механізму стимулювання.

Стимулювання інноваційного підприємництва є найбільш важливим із усіх процедур забезпечення його розвитку, адже для впливу на структурні зміни, модернізацію, інноваційне підприємництво повинне набути значних масштабів, забезпечивши зростання питомої ваги конкурентоспроможних товарів, робіт, послуг та технологій до рівня, щоб такі структурні зміни забезпечити.

Тому інноваційне підприємництво потребує ефективного механізму стимулювання для забезпечення структурної перебудови економіки, що дасть змогу українській економіці досягати рівня економік розвинених країн.

Відповідно, передумовами формування механізму стимулювання інноваційного підприємництва, є:

- стартові умови, якими є: багатий ресурсний потенціал, вигідне економіко-географічне становище, розвинута система освіти, охорони здоров'я, низка прагнень та реформ;
- політична ситуація та політична воля, адже програмі документи на макро- та мезорівнях розробляються і приймаються політичними гравцями, від розуміння яких залежить прийняття та запровадження системи стимулів для інноваційного підприємництва;
- економічні можливості, адже стимулювання розвитку інноваційного підприємництва можливе завдяки наявності ресурсів для їх запровадження;
- процеси інтеграції, адже розвиток інноваційного підприємництва, випуск конкурентоспроможних товарів, послуг, технологій потребує виходу на нові ринки, у тому числі, зовнішні.

Е. Зіня та А. Валюха [159] визначають такі основні завдання економічного механізму стимулювання інноваційної діяльності:

1. Формування економічної політики щодо використання новітніх технологій, напрямів і пріоритетів, а також їх підтримки.

2. Визначення реальних і перспективних джерел фінансових ресурсів, необхідних для реалізації передбачених напрямків розробки та використання новітніх технологій:

- централізоване фінансування, державна підтримка;
- зовнішні та внутрішні інвестиції;
- кошти сектора домашніх господарств (населення);
- кошти банківської та фінансової системи (кредити, вільні кошти);
- інші джерела фінансових ресурсів.

3. Стимулювання і розвиток «венчурного підприємництва» як особливої форми фінансового капіталу.

4. Розробка, відповідних етапам інноваційного процесу, економічних і правових підойм для стимулювання використання вже наявних, а також створення та впровадження перспективних технологій (через податки, кредити, відсотки, бюджет, ціни, мита, субсидії тощо).

Враховуючи думки вчених, визначимо основні вимоги до механізму стимулювання інноваційного підприємництва як складової структурної модернізації економіки (рис. 3.11).

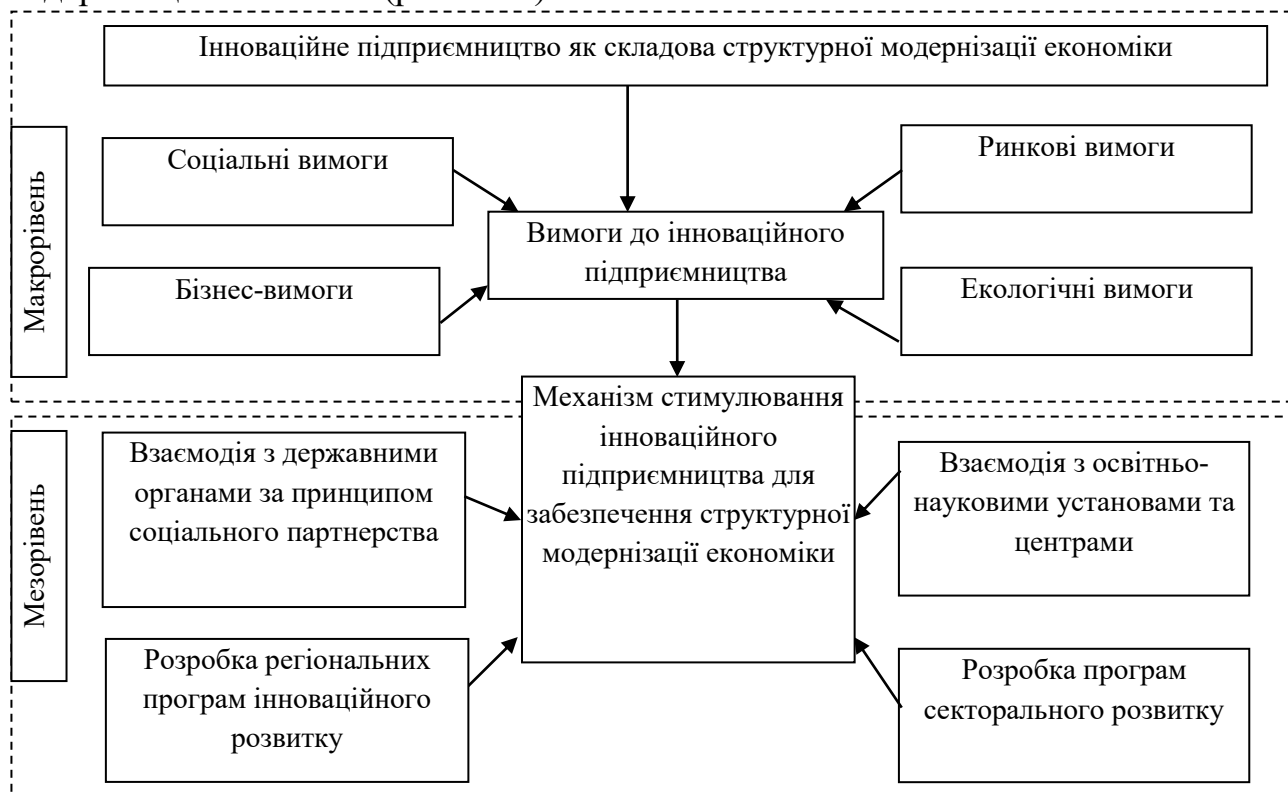

Рис. 3.11. Вимоги до механізму стимулювання інноваційного підприємництва для забезпечення структурної модернізації економіки* (розроблено автором)

Соціальні вимоги спрямовані на удосконалення підходів щодо гармонізації соціальної сфери та забезпечення добробуту населення. З позиції стимулювання інноваційного підприємництва, соціальні вимоги передбачають соціальну спрямованість та соціальну відповідальність бізнесу за прийняті рішення, розробку та запровадження інновацій, які відповідають принципам сталого розвитку, забезпечують вирішення низки соціальних та екологічних проблем.

Бізнес-вимоги передбачають створення сильної, динамічної і сталої економіки, яка забезпечує процвітання, створення рівних економічних можливостей для всіх. Для підприємницького середовища ця вимога є визначальною, адже воно є надзвичайно чутливе до умов ведення бізнесу.

Екологічні вимоги передбачають прийняття інноваційних рішень, спрямованих на збереження довкілля, ефективне використання ресурсів, реалізацію принципів сталого розвитку з думкою про майбутні покоління.

Ринкові вимоги передбачають забезпечення спрямування інновацій на потреби ринку та попит населення, інших суб'єктів ринку. Тобто інновації мають бути потрібними, актуальними та своєчасними.

Відповідно до зазначених вимог, механізм стимулювання інноваційного підприємництва як складової структурної модернізації економіки має забезпечити ефективну взаємодію з державними та регіональними органами, освітніми та науковими установами за принципом соціального партнерства, на засадах соціальної відповідальності. На мезорівні стимулювання інноваційного підприємництва має реалізовуватись у тому числі у регіональних програмах розвитку, секторальних програмах розвитку економіки. Програмний підхід дозволить також забезпечити моніторинг ефективності стимулюючих механізмів.

Відповідно до цього, можемо зробити узагальнення, які полягають у такому:

1) завданням створення ефективного механізму стимулювання інноваційного підприємництва для забезпечення структурної модернізації економіки є стрімкий розвиток інновацій, поширення економіки знань, світогосподарські зв'язки, вихід підприємств на міжнародний ринок, залучення іноземного капіталу, підготовка та перепідготовка кадрів відповідно світовим вимогам;

2) механізм стимулювання інноваційного підприємництва повинен враховувати соціальні, ринкові, екологічні та бізнес-вимоги;

3) елементами механізму є принципи, методи, інструменти, важелі, показники оцінки, моніторинг;

4) реалізація механізму стимулювання можлива завдяки комплексній взаємодії органів влади різних рівнів при формуванні програм стимулювання;

5) моніторинг виступає основним засобом забезпечення дієвості механізму і має включати показники, які характеризують рівень використання інновацій, терміни представлення інформації, склад, методи та інструменти для аналітичних звітів і прогнозуючих заходів досягнення нормативних показників.

Таким чином, розробка механізму стимулювання інноваційного підприємництва ґрунтується на системно-комплексному підході, інтегральній оцінці внутрішнього середовища, обранні необхідних моделей і тактичних заходів з їх реалізації.

Етапами його формування є:

1) оцінювання передумов розвитку інноваційного підприємництва, в якому аналізується зовнішнє середовище за різними методами (зокрема, «перелік з чотирьох питань», матриця Вільсона, SWOT-, SPACE-, STEP-аналізи, ін.);

2) аналіз показників стимулювання інноваційного підприємництва за збалансованою системою, який здійснюється за впорядкованим набором індикаторів у блоках «Фінанси», «Бізнес-процеси», «Інновації», «Споживачі»;

3) вибір моделей стимулювання інноваційного підприємництва у залежності від виявлених відхилень;

4) обґрунтування напрямів стимулювання інноваційного підприємництва відповідно до досягнення нормативних показників;

5) моніторинг виконання поставлених цілей щодо стимулювання інноваційного підприємництва.

Механізм стимулювання інноваційного підприємництва поєднує взаємозалежні елементи, такі як: методи, важелі, інструменти, нормативно-правове та інформаційне забезпечення, принципи, моніторинг, парадигму інноваційного розвитку. До основних методів відносяться такі методи, як планування, модель Портера, SWOT-, SPACE-, STEP-аналізи, описові методи, економіко-математичні методи, графічні методи, метод порівняння переваг, структурно-функціональний метод. Інструментами є система оцінки зовнішнього та внутрішнього середовища за блоками «Фінанси», «Бізнес-процеси», «Інновації», «Споживачі», «Зовнішнє середовище», інтегральна їх оцінка. Важелями є: плани, банківський кредит, грошові цільові фонди, реалізація обраних моделей стимулювання інноваційного розвитку за процесним підходом, визначення відхилень між завданнями і моделями, розробка заходів подолання відхилень.

В основі ефективного механізму стимулювання інноваційного підприємництва повинні бути закладені принципи, які б дозволили зосередитися на пріоритетних напрямках структурної модернізації економіки.

На рисунку 3.12 подано схему взаємодії двох груп принципів (загальні та унікальні) стимулювання інноваційного підприємництва для забезпечення структурної модернізації економіки.

Перша група принципів передбачає загальні принципи, притаманні більшості механізмів стимулювання. Друга група принципів передбачає унікальні, притаманні саме механізму стимулювання інноваційного підприємництва для забезпечення структурної модернізації економіки.

Зупинимось на обґрунтуванні вказаних принципів.

Принцип системності передбачає використання системи стимулів для забезпечення розвитку інноваційного підприємництва, якими є: пільги, доступні ресурси, інфраструктурні можливості, інституційна підтримка та ін.

Загальному принципу системності відповідають унікальні для інноваційного підприємництва як складової структурної модернізації економіки принципи: принцип рівноваги та принцип балансу інтересів.

Принцип рівноваги передбачає використання стимулів для збалансування сфер економіки за рівнем інноваційної активності, недопущення домінування однієї із сфер економіки, яка створить загрози розвитку іншим.

У доповнення до принципу рівноваги, принцип балансу інтересів передбачає врахування зацікавлень усіх гравців на ринку до нарощення конкурентних переваг, мотивуючи до інноваційної активності через забезпечення пропорційних та справедливих правил гри.

Динамічність означає послідовну впорядкованість надання стимулів, важелів та інструментів для заохочення інноваційного підприємництва.

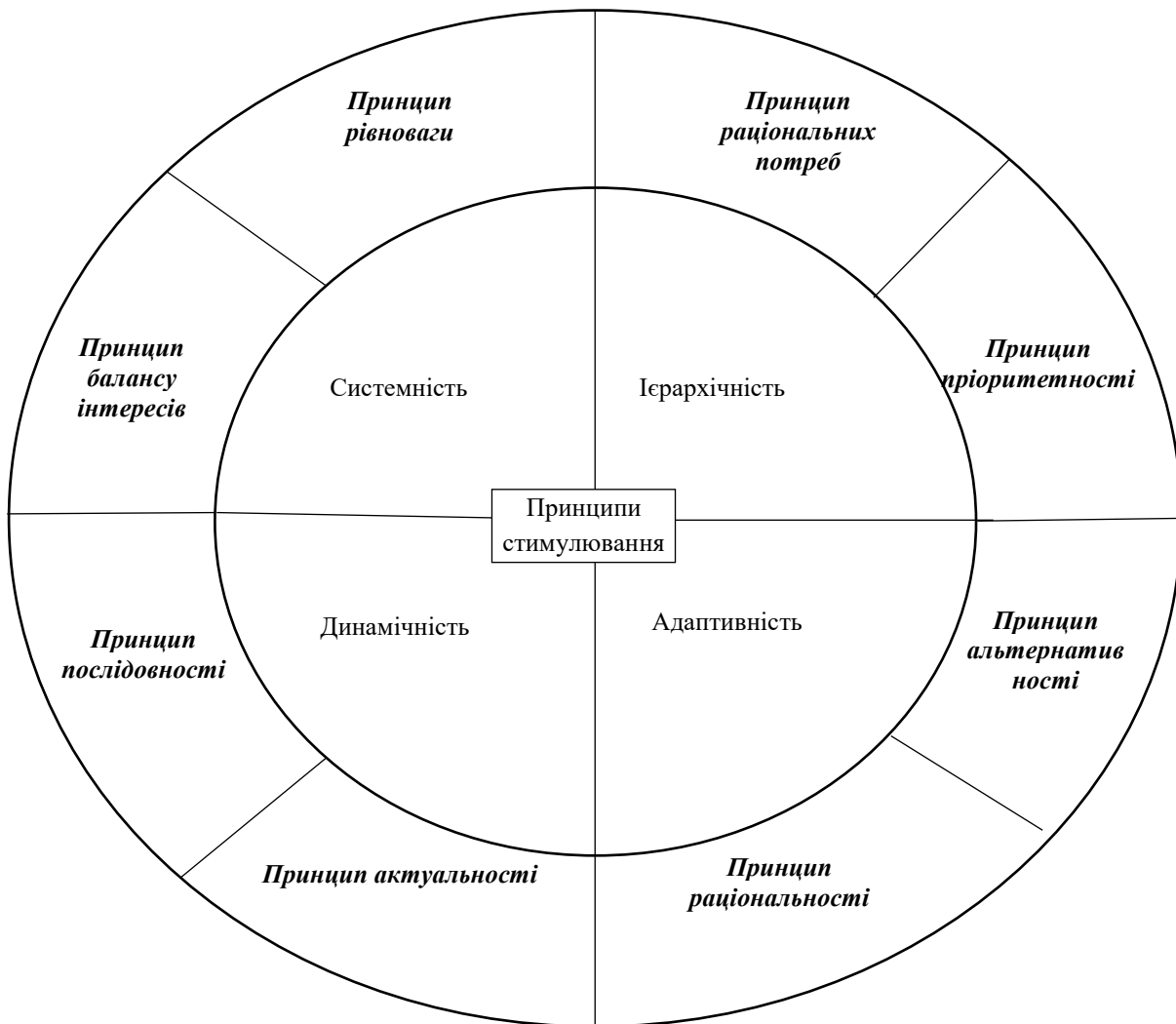

Рис. 3.12. Взаємозв'язок принципів стимулювання інноваційного підприємництва для забезпечення структурної модернізації економіки* (розроблено автором)

Загальному принципу динамічності відповідають унікальні принципи послідовності та актуальності.

Принцип послідовності, у свою чергу, передбачає застосування послідовної, стабільної сукупності стимулів нарощення інноваційної активності підприємницькими структурами. Важливим аспектом даного принципу є неперервність процесу стимулювання, що дозволить забезпечити масштабність інновацій до рівня впливу на структурну модернізацію економіки.

Принцип актуальності передбачає вчасність застосування стимулів для нарощення інноваційної активності.

Адаптивність передбачає здатність підприємницького інноваційного середовища зорієнтуватись у потребах ринку за допомогою стимулюючих механізмів.

Загальному принципу адаптивності відповідають унікальні для стимулювання інноваційного підприємництва принципи альтернативності та раціональності. Принцип альтернативності передбачає стимулювання підприємництва до інноваційної активності у різних сферах, визначає можливість вибору сфери діяльності для запровадження інновацій. Завдання ж макrorівня стимулювати у

першу чергу, сфери високого вмісту доданої вартості та які забезпечують експортну орієнтованість.

Принцип раціональності передбачає можливість співставити вигоди від розробки та запровадження інновацій з витратами на даний процес. Стимули мають бути такими, щоб вигоди перевищували вкладені ресурси, що дозволить продукувати інновації та забезпечувати економічний розвиток через конкурентоспроможність економіки.

Принцип ієрархічності передбачає формування системи стимулів для інноваційного підприємництва за пріоритетними напрямками і потребами економіки.

Загальному принципу ієрархічності відповідають унікальні для механізму стимулювання інноваційного підприємництва як складової структурної модернізації економіки принцип пріоритетності та принцип раціональних потреб.

Принцип пріоритетності передбачає стимулювання у першу чергу тих сфер економічної діяльності до інноваційної активності, які забезпечують високий вміст доданої вартості та експорту орієнтованість.

Принцип раціональних потреб формує стимули для нарощення доцільних для країни, суспільства інновацій, що забезпечать довгострокові вигоди та передбачатимуть раціональне використання ресурсів.

Структурна модель механізму стимулювання інноваційного підприємництва подана на рис. 3.13.

Розроблений механізм стимулювання інноваційного підприємництва для забезпечення структурної перебудови економіки містить дві системи стимулювання: на мезорівні та макрорівні, а також управління здійснюється за пріоритетними секторами, науково-дослідних та підприємницьких структур.

Структурна модель механізму стимулювання інноваційного підприємництва фактично систематизує весь алгоритм стимулювання і включає: систему передумов формування, якими є стартові умови, політична воля, економічні можливості, процеси інтеграції; парадигму розробки механізму стимулювання, що базується на ринкових, соціальних, екологічних та бізнес-вимогах; принципи розробки механізму, які поділяються на загальні та унікальні та формують правила, за якими здійснюється стимулювання; комплекс важелів, інструментів, методів реалізації та алгоритм моніторингу.

Розглядаючи інноваційне підприємство, як складову структурної модернізації економіки, слід вирізнити такий визначальний сектор, як промисловість, адже саме дана сфера здатна генерувати технологічні інновації та є пріоритетною у структурі інноваційних економік провідних країн світу. Тому секторальна підтримка та стимулювання саме промислового сектору має бути найбільш актуальним та пріоритетним і для вітчизняних реалій.

При цьому слід зазначити, що промислова політика провідних країн світу, включає в себе узгодженість інших видів політик таких як: макроекономічна, регіональна, соціальна, фінансова, інноваційна та екологічна (рис 3.14).

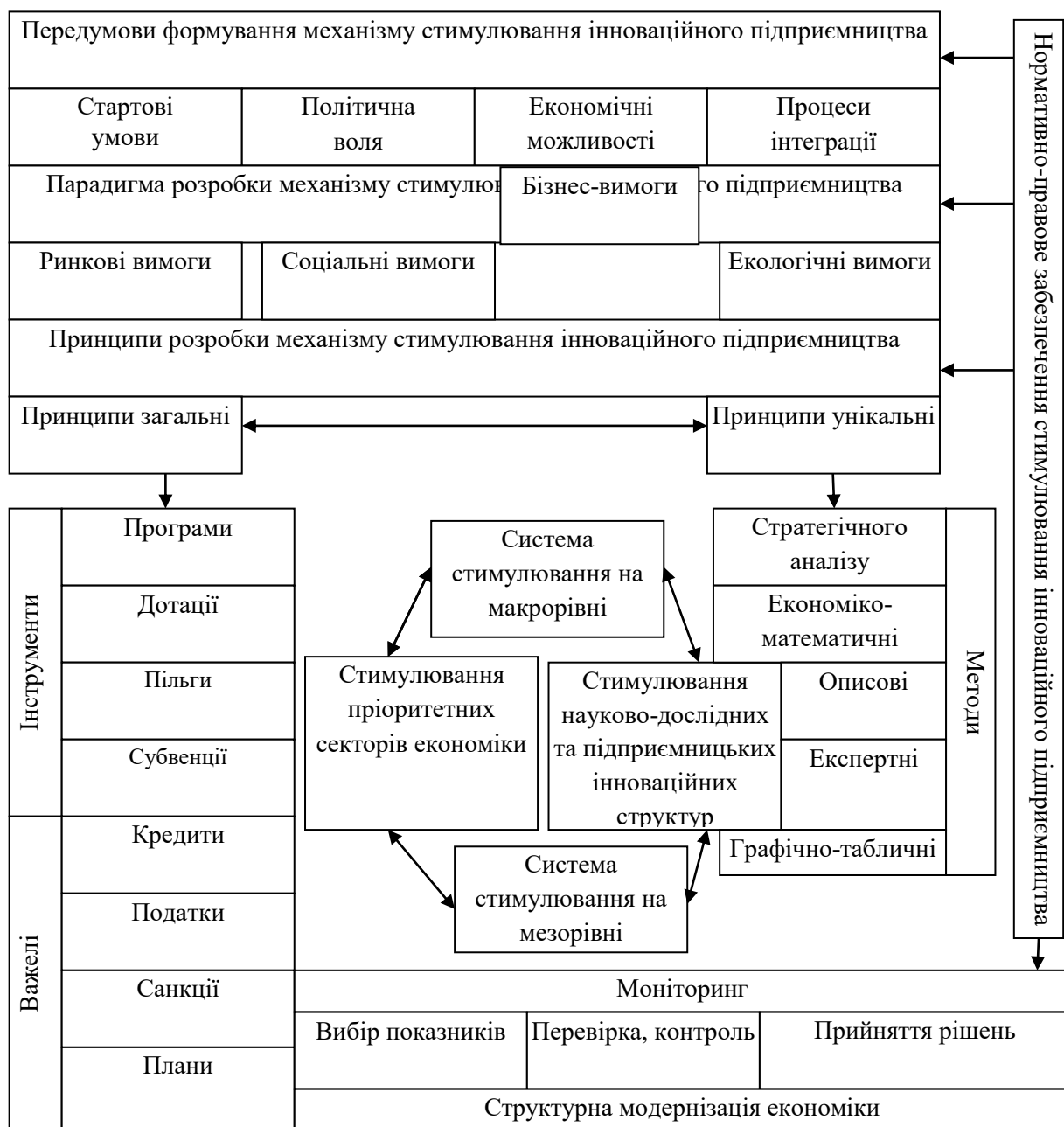

Рис. 3.13. Структурна модель механізму стимулювання інноваційного підприємництва (розроблено автором)

Протягом останніх десятиліть промислова політика нашої країни демонструє низьку ефективність та дієвість, що відображається на незадовільних рейтингах конкурентоспроможності, що зумовлений низьким рівнем інноваційності економіки.

Тому промисловість повинна стати пріоритетною сферою стимулювання інноваційного підприємництва, а промислова політика імплементуватись у інші види політики, націлюватись на вироблення чіткої інноваційної стратегії, яка буде спрямована на розвиток прогресивних технологій, використання інструментів стимулювання інноваційного процесу економіки, формування інноваційної інфраструктури з використанням сучасних інформаційних технологій.

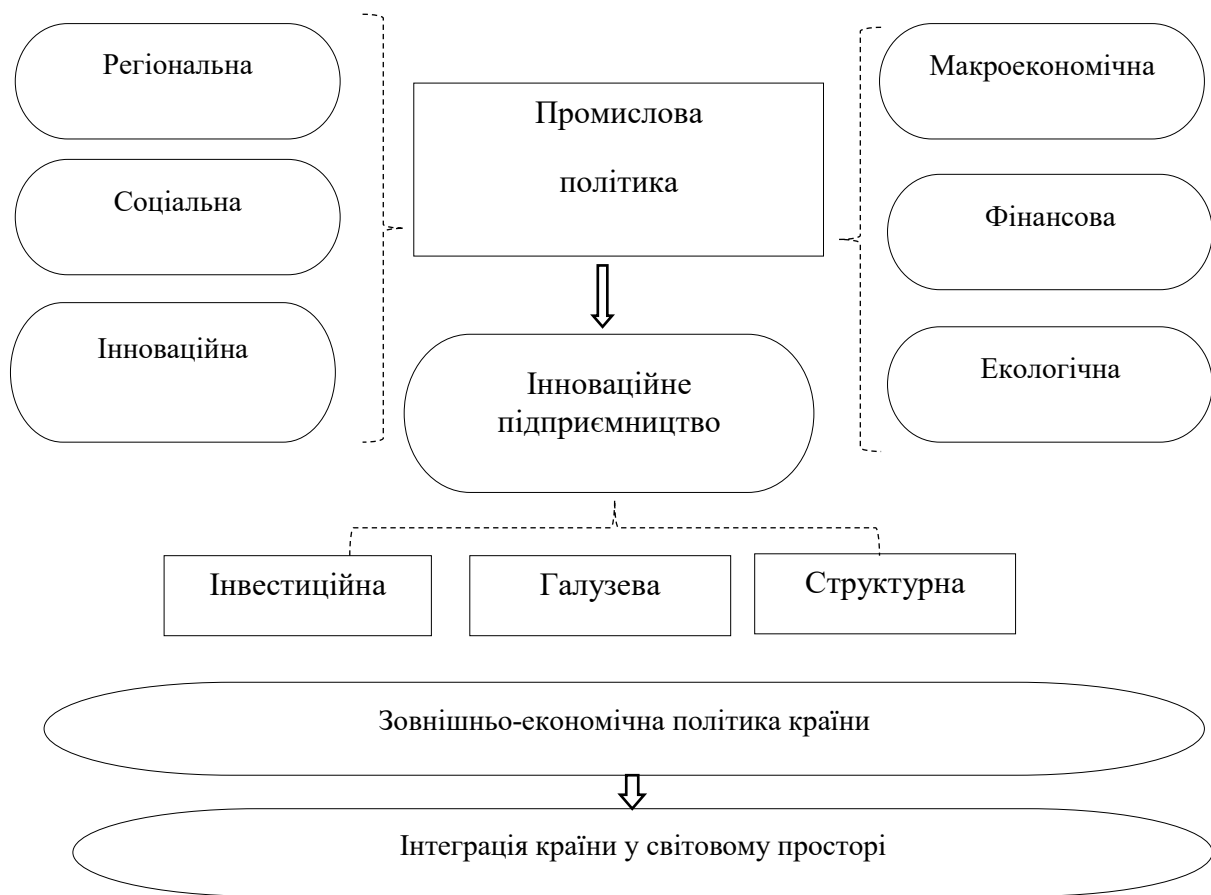

Рис. 3.14 Взаємозв'язок структурних елементів промислової політики (розроблено автором)

Направленість промислової політики на інноваційне підприємництво дає змогу виокремити такі складові елементи як інвестиційна, галузева, структурна. Для України формування та підтримка цих складових елементів сприятиме покращенню конкурентних позицій інноваційного підприємництва та визнанню як перспективної країни на міжнародній арені.

На сьогодні дотримуємось думки, що промислове зростання економіки може бути досягнуте тільки на інноваційній основі при умові активного використання новітніх науково-інноваційних розробок. Звідси, є можливість здійснити перспективні плани якісного зростання промисловості, ефективності виробництва, збереження ресурсної бази та випуску конкурентоспроможної продукції на внутрішньому та світовому ринках.

Згідно цього, актуальним є розгляд саме промислово-інноваційної політики, яка повинна надавати інноваційну спрямованість промислому розвитку національної економіки. Сутність промислово-інноваційної політики полягає у створення сучасного, інтегрованого у світове виробництво, промислового комплексу, що відповідає утворенням розвинутих країн світу.

Зазначимо, що усі країни світу відрізняються за рівнем інноваційної активності щодо сфер економіки, від цього відповідно і неоднакова тенденція розвитку інноваційного підприємництва, яка зумовлена галузевими та підприємницькими особливостями різних країн.

Тенденціями провідних країн світу на сучасному етапі, які слід враховувати в Україні для нарощення інноваційної активності підприємництва, є:

- стимулювання зростання кількості інноваційно активних підприємницьких структур;

- стимулювання науково-дослідницького співробітництва в інноваційній сфері;

- стимулювання витрат на НДДКР підприємствами різних форм власності;

- стимулювання висококваліфікованих кадрів;

- відкриття дослідницьких центрів і лабораторій при компаніях, що займаються інноваційною діяльністю;

- посилення інтеграції виробництва, освіти та науки шляхом стимулювання створення бізнес-інкубаторів, технопарків і смарт-спеціалізації;

- стимулювання розповсюдження мережевих інновацій;

- пошук прогресивних видів сировини, нових ресурсів та нових інструментів реалізації продукції інноваційно активними підприємствами.

Майбутня модель розвитку економіки України потребує виважених і науково обґрунтованих уявлень про дію подальших структурних перетворень на інноваційних засадах. Досвід таких країн, як Японія і Німеччина, підтверджує думку про те, що у своєму розвитку кожна країна повинна максимально опиратися на власну економічну специфіку та історичні національні та культурні традиції, враховуючи загальні закономірності, правила поведінки цивілізованого ринку.

Запровадження запропонованого механізму стимулювання інноваційного підприємництва як складової структурної модернізації економіки, що базується на визначених принципах, інструментах, структурному моделюванні, дозволить забезпечити стрімкий розвиток вітчизняної економіки на інноваційних засадах, створить передумови нарощення конкурентних позицій на внутрішньому та світових ринках, забезпечить зайнятість та фінансову безпеку країни через ефективну модернізацію структури економічної системи.

У монографії наведене теоретичне узагальнення та подано нове вирішення наукового завдання - забезпечення розвитку інноваційного підприємництва як складової структурної модернізації економіки. У процесі дослідження зроблено такі висновки.

1. Обґрунтовано концептуальні засади структурної модернізації економіки, систематизовано її ознаки, що дало можливість удосконалити підхід до розгляду модернізації економіки, як стратегічного напрямку системного осучаснення економіки на інноваційних засадах з метою забезпечення її ефективності та конкурентоспроможності.

2. Визначено вплив інноваційного підприємництва на структурну модернізацію економіки та доведено, що визначальним аспектом такого впливу є масштаби розробки та запровадження інновацій та інноваційного підприємництва, адже лише масштабні інновації у сферах діяльності з високим вмістом доданої вартості, їх експортна орієнтованість дозволять забезпечити підвищення конкурентних позицій країни та її економічний розвиток.

3. Розроблено новаторські засади інноваційного стрибка прискореного економічного розвитку як невід'ємної складової зміцнення конкурентоспроможності країни, який можливий завдяки комплексу заходів створення сприятливих умов для виробництва інноваційної продукції з високим рівнем доданої вартості, що у сукупності дозволять сформувати національну мережу інноваційних полюсів зростання, забезпечать структурну модернізацію та конкурентоспроможність економіки.

4. Вивчено досвід провідних країн світу, який демонструє алгоритм структурної модернізації економіки на інноваційних засадах та досягнення на цій основі високого рівня економічного розвитку, що дозволяє зробити висновок про важливість для створення сприятливих умов розвитку інноваційного підприємництва використання таких інструментів, як пільгове кредитування, створення особливих податкових умов, дотації, митні пільги та амортизаційні норми.

5. Розроблено методичні підходи до аналізу та оцінки інноваційного підприємництва як складової структурної модернізації економіки, що передбачають виокремлення п'яти напрямків – аналіз та оцінка інноваційної активності суб'єктів господарювання; аналіз та оцінка продукування результатів інноваційної активності; оцінка рівня швидкості, інтенсивності, еластичності модернізації галузевої структури економіки країни. Відповідно до розробленої методики, здійснено оцінку динаміки інноваційної активності підприємств в Україні, що дозволило згрупувати види економічної діяльності за рівнем інноваційної активності, за рівнем продукування результатів інноваційної активності, за рівнем інноваційного підприємництва.

6. Визначено стратегічні засади структурної модернізації економіки, зокрема розроблено системний підхід до вибору стратегії модернізації економіки та забезпечення трансформаційних змін, що базується на розробленій архітектоніці

цілей структурної модернізації економіки, методах, інструментах, принципах, системі забезпечення та диференційованому підході. Такий підхід враховує особливості якісних та кількісних змін у сфері інноваційного підприємництва, еластичності модернізації галузевої структури економіки країни, швидкості та інтенсивності здійснення структурних змін та передбачає низку стратегій модернізації: стратегія забезпечення ефективності трансформації економіки; стратегія підтримки існуючої позиції; стратегія виходу із зони «комфорту»; стратегія нарощення інноваційної активності.

7. Розроблено підходи до розвитку смарт-спеціалізації як інструмента структурної модернізації економіки, що передбачає алгоритм розробки стратегії розвитку територіальних економічних систем із застосуванням підходу смарт-спеціалізації, спрямованої на появу пріоритетних сфер, технологічне удосконалення виробничих процесів та розвиток інноваційних видів економічної діяльності.

8. Розроблена модель механізму стимулювання інноваційного підприємництва, що включає: систему передумов формування, якими є стартові умови, політична воля, економічні можливості, процеси інтеграції; парадигму розробки механізму стимулювання, що базується на ринкових, соціальних, екологічних та бізнес-вимогах; принципи розробки механізму, якими є загальні та унікальні; комплекс важелів, інструментів, методів реалізації та алгоритм моніторингу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Эйзенштадт Ш. Новая парадигма модернизации. Распад ранней парадигмы модернизации и пересмотр соотношения между традицией и современностью. *Сравнительное изучение цивилизаций : хрестоматия* : учеб. пособие для студентов вузов / сост., ред. и автор вступ. ст. Б. С. Ерасов. Москва : Аспект Пресс, 1998. 556 с.
2. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ : Головна редакція української радянської енциклопедії, 1977. 776 с.
3. Гедз М. Й. Еволюція розвитку теорії модернізації. *Економічний простір*. 2014. № 88. С. 28–38.
4. Побережников И. В. Теория модернизации: основные этапы эволюции. *Проблемы истории России*. Екатеринбург : Волот, 2001. Вып. 4: Евразийское пограничье. С. 217–246.
5. Амосов О. Ю., Гавкалова Н. Л. Модернізація в Україні: шлях в майбутнє. URL: jrnل.nau.edu.ua/index.php/SR/article/download/4383/4515.
6. Азрилиян А. Н., Азрилиян О. М., Калашникова Е. В., Квардакова О. К. Большой экономический словарь. Москва : Институт новой экономики, 2007. 1152 с.
7. Модернізація України: визначення пріоритетів реформ: Проект до обговорення / І. Коліушко, І. Бураковський, О. Сушко, Є. Бистрицький, Є. Захаров та ін. Київ, 2009. URL: parlament.org.ua/upload/docs/Modernization.pdf (дата звернення: 7.10. 2019).
8. Федулова Л. І. Технологічна модернізація промисловості України. Київ : Ін-т екон. та прогнозув., 2008. 472 с.
9. Петрович Й. М., Луцак Н. С. Сутнісна характеристика поняття модернізації підприємства в системі економічних категорій. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2012. № 748: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. С. 199–206.
10. Пашута М. Т., Шкільнюк О. М. Інновації: понятійно-теормінологічний апарат, економічна сутність та шляхи стимулювання : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 118 с.
11. Салун М. М. Фактори модернізації ресурсного потенціалу промислового підприємства. *Інноваційна економіка*. 2012. № 4 (30). С. 49–51.
12. Мамалуй О. О. Про зміст механізму модернізації української економіки. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*. 2010. № 3. С. 27–35.
13. Лаврентьев В. А. Управление технологической модернизацией на основе многоуровневой оптимизации производства : моногр. Нижний Новгород : ВГИПУ, 2010. 327 с.
14. Ковальчук Ю. А. Методология и инструментарий стратегического управления модернизацией промышленных предприятий в условиях инновационной экономики : автореф. дис. ... д-ра экон. наук : 08.00.05. Санкт-Петербург, 2011. 40 с.

15. Мочерний С. В. Економічний енциклопедичний словник. Львів : Світ, 2005. 616 с.
16. Балджи М. Д., Бойко О. С. Сутність модернізації в контексті сучасної економічної категорії. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 11. Ч. 1. С. 64–67.
17. Бужимська К. О. Теорія модернізації: виникнення, розвиток, сучасний стан. *Вісник ЖДТУ*. 2008. № 2 (44). С. 216–227.
18. Качала Т. М. Модернізація як необхідна умова економічної відбудови національної соціально-економічної системи. *Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту*. 2011. № 2. С. 163–171.
19. Матковський П. Є. Модернізація економіки України: витоки, сутність, очікувані результати. URL: <http://personal.pu.if.ua/depart/petro.matkovsky/resource/file/pdf/Modernization%20of%20economic%20of%20Ukraine.pdf>. (дата звернення: 10.11. 2019).
20. Зорькин В. Д. Россия и Конституция в XXI веке: взгляд с Ильинки. Москва : Норма, 2007. 400 с.
21. Бужимська К. О. Деякі складові теоретико-методологічної бази інноваційно-технологічної модернізації. *Вісник ЖДТУ*. 2009. № 4. С. 202–207.
22. Бужимська К. О. Модернізація економіки: технологічно-структурний аспект. *Вісник ЖДТУ*. 2009. № 3 (49). С. 214–217.
23. Валінкевич Н. В. Управління потенціалом та розвитком підприємств на основі модернізації. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2012. № 1 (45). С. 128–134.
24. Вардомский Л. Б., Шурубович А. В. Модернизация экономики в странах СНГ: типы, ресурсы, инструменты. *Економіка і прогнозування*. 2009. № 1. С. 70–77.
25. Ростю У. Стадии экономического роста (некоммунистический манифест). Нью-Йорк – Москва : Наука, 1981. 338 с.
26. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В. М. Геєця та ін. Київ : НАН України, 2015. 336 с.
27. Кукса І. М. Механізм державного регулювання інноваційного розвитку АПК : моногр. Київ : СІК ГРУП УКРАЇНА, 2014. 328 с.
28. Гнатенко І. А. Специфічні проблеми оцінювання партнерської взаємодії малих і великих виробничих підприємств. *Український соціум*. 2014. № 4. С. 104–112.
29. Жарінова А. Г. Інновація як форма реалізації інтелектуального капіталу. *Ефективна економіка*. 2013. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?or=1&z=2292>(дата звернення: 25.11. 2019).
30. Буднікевич І. М., Школа І. М. Становлення регіонального ринку інновацій в Україні. Чернівці : Зелена Буковина, 2002. 200 с.
31. Санто Б. Инновация как средство экономического развития : пер. с венг. Москва : Прогресс, 1990. 384 с.
32. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия : пер. с нем. Москва : Эксмо, 2007. 864 с.
33. Водачек Л., Водачкова О. Стратегия управления инновациями на предприятии. Москва : Экономика, 1989. 167 с.

34. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент : учеб. для вузов. 6-е изд. Санкт-Петербург : Питер, 2008. 448 с.
35. Шайтан Б. И. Инновации в АПК и роль службы сельскохозяйственного консультирования. *Инновационная деятельность в АПК: опыт и проблемы* : матер. Междунар. науч.-практ. конф. (13-14 января 2005 г.). Москва, 2005. С. 206–213.
36. Друкер П. Ф. Практика менеджмента. Москва : Изд. дом «Вильямс», 2000. 398 с.
37. Сизоненко В. О. Формування і розвиток національної системи підприємництва: теоретико-методологічні аспекти і механізми реалізації : моногр. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. 229 с.
38. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України : моногр. Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2001. 608 с.
39. Овчаренко Л. В. Економічна природа і особливості розвитку інноваційного підприємництва в перехідній економіці : дис. ... канд. екон. наук : 08.01.01. Київ : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2002. 218 с.
40. Медынский В. Г., Ильдеменов С. В. Реинжиниринг инновационного предпринимательства : учеб. пособие для вузов / под ред. проф. В. А. Ирикова. Москва : ЮНИТИ, 1999. 414 с.
41. Крутик А. Б., Муравйов А. И. Антикризисный менеджмент. Санкт-Петербург : Питер, 2001. 432 с.
42. Варналій З. С. Регіональна інноваційна політика України: проблеми та стратегічні пріоритети. *Економіст*. 2007. № 9. С. 36–39.
43. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво в Україні: проблеми становлення і розвитку : моногр. Вінниця : УНІВЕРСУМ – Вінниця, 2005. 263 с.
44. Ткаченко Т. П., Тульчинський Р. В. Розвиток інноваційного підприємництва в Україні. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2010. № 7. С. 223–229.
45. ВОІВ: оприлюднено глобальний інноваційний індекс 2019 року. URL: <https://ukrpatent.org/uk/news/main/wipo-gii-2019-25072019> (дата звернення: 15.02. 2021).
46. Україна – на 45 місці у Глобальному рейтингу інновацій. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3092201-ukraina-na-45-misci-u-globalnomu-rejtingu-innovacij.html> (дата звернення: 07.02. 2019).
47. 17 графіків про економіку Швейцарії: не найбільш велика, але найбільш успішна. URL: <https://businessviews.com.ua/ru/economy/id/17-grafikov-pro-ekonomiku-shvejcariji-ne-najbilsh-velika-ale-najbilsh-uspishna-2079/> (дата звернення: 05.03. 2019).
48. Інноваційна політика зарубіжних країн: концепції, стратегії, пріоритети (інформаційно-аналітичні матеріали, підготовлені Комітетом Верховної Ради України з питань науки і освіти та Міністерством закордонних справ України). Київ, 2016. 520 с.

49. Михайлишин Л. І. Зарубіжний досвід активізації інноваційної діяльності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Вип. 6. Ч. 2. С. 99–104.
50. Інноваційна політика зарубіжних країн: концепції, стратегії, пріоритети (2016). Американський Фонд США – Україна підтримує проєкт із розвитку інноваційного підприємництва «GIST Innovates Ukraine». URL: <http://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=6014> (дата звернення: 20.03. 2019).
51. Bloomberg names Korea 'most innovative country' for 6th straight year. Jan 23, 2019. URL: http://www.korea.net/NewsFocus/Business/view?articleId=167455&fbclid=IwAR3RAzZYO6BR_A1RfFUF_cbu96CahcFZDUj1Id23VAzXMa9piObfxbdNsL0 (дата звернення: 22.03. 2019).
52. Інноваційні технопарки як осередки розвитку економіки. URL: <http://www.tianxia.link/uk/article/7019-innovatsiini-tiekhnoparki-iaak-osieriedki-rozvitku-ieekonomiki> (дата звернення: 11.04. 2019).
53. The Global Innovation Index 2018. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2018-report> (дата звернення: 16.05. 2019).
54. The Global Innovation Index 2019. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2019-report> (дата звернення: 16.05. 2019).
55. The Global Competitiveness Report 2019. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf (дата звернення: 16.05. 2019).
56. ТОП-5 найбільш інноваційних агрокомпаній України. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/top-5-najbils-innovacijnih-agrokompanij-ukraini> (дата звернення: 11.09. 2019).
57. Єфімова С. А., Гринько Т. В. Методичні підходи до оцінки інноваційного потенціалу підприємства сфери послуг. Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Менеджмент інновацій». 2015. Випуск 5. URL: http://www.dnu.dp.ua/docs/visnik/fmecon/program_5e4b9e62101a3.pdf (дата звернення: 14.12. 2019).
58. Рудь Н. Т. Інноваційний потенціал регіону: нові підходи до оцінки. Регіональна економіка. 2011. № 4. С. 140–150.
59. Ковальська Л. Л. Методичний підхід до аналізу та оцінки розвитку інноваційного підприємництва регіонів України. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2019. Випуск 2 (136). URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20192\(136\)/sep20192\(136\)_066_KovalskaL.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20192(136)/sep20192(136)_066_KovalskaL.pdf) (дата звернення: 09.01. 2020).
60. Денисюк В. Інноваційна активність національної економіки: вдосконалення методології, показники промислових підприємств, державна підтримка. Економіст. 2005. № 8. С. 45–49.
61. Кучинський В. А. Оцінка і розвиток інноваційного потенціалу підприємства. Вісник НТУ «ХПІ». 2014. № 65.
62. Прокопюк Александер. Регіональна політика структурної модернізації економіки України в умовах євроінтеграції : дис. на здобуття наук. ступеня докт.

екон. наук за спец : 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. Львів, 2017.

63. Усик І. О. Індекс Бертельсмана. URL: <http://www.bertelsmann-transformation-index.de>. (дата звернення: 18.01. 2020).

64. Ходжаян А. Методичні підходи до оцінювання макроекономічних структурних трансформацій. Економічний простір. Вип. 138. 2018. С. 89–107. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/16590296-363886-1-10-20190502.pdf>. (дата звернення: 03.02. 2020).

65. Щеглюк С. Д. Методичні підходи до оцінювання структурної трансформації економіки міста. Територіальний розвиток та регіональна економіка. 2018 Випуск 6 (134). URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20186\(134\)/sep20186\(134\)_057_ShcheglyukS.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20186(134)/sep20186(134)_057_ShcheglyukS.pdf). (дата звернення: 18.02. 2020).

66. Регіональна структурна політика: сучасні тенденції та нові виклики : монографія / Шульц С. Л., Вовканич С. Й., Писаренко С. М., Максимчук М. В., Луцків О. М. та ін. ; наук. ред. С. Л. Шульц. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2016. 328 с.

67. Мельник М. І. Роль метрополізації в організації економічного простору: функціональний аспект. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України : зб. наук. пр. Ін-т регіон. досліджень НАН України. 2013. Вип. 2 (100). Метрополійні функції обласних центрів Західного регіону. С. 3–14.

68. Вахович І. М. Фінансова політика сталого розвитку регіону: методологія формування та механізми реалізації : монографія. Луцьк : Надстир'я, 2007. 496 с.

69. Ковальська Л. Л. Оцінка конкурентоспроможності регіону та механізм її підвищення : монографія. Луцьк : Настир'я, 2007. 420 с.

70. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні» за 2019 рік. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.03. 2020).

71. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні» за 2018 рік. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 08.03. 2020).

72. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні» за 2017 рік. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 11.03. 2020).

73. Статистичний щорічник України за 2019 рік. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.03. 2020).

74. Україна у цифрах за 2019 рік. Статистичний збірник. Державна служба статистики. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm. (дата звернення: 16.04. 2020).

75. Інноваційна діяльність в Україні у 2019 році: науково-аналітична доповідь / Писаренко Т. В., Кваша Т. К., Рожкова Л. В., Коваленко О. В. К. : УкрІНТЕІ, 2020. 45 с.

76. Структурні перетворення в Україні: передумови модернізації економіки / Павлюк А. П., Покришка Д. С., Белінська Я. В. [та ін.] ; за ред. Я. А. Жаліла. К. : НІСД, 2012. 104 с.

77. Денисюк В. Методологія оцінки та аналізу динаміки інноваційної активності промисловості регіону. Економіст. 2006. № 3. С. 40–43.

78. Бжуска Я., Пика Я. Розумна спеціалізація регіону. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Логістика»*. 2012. № 749. С. 362–366.
79. Маркович І. Б. Передумови та особливості розумної «сма́рт»-спеціалізації регіонів із врахуванням глобальних тенденцій. *Сучасні соціально-економічні проблеми теорії та практики розвитку економічних систем* : моногр. Тернопіль, 2016. С. 52–58.
80. Про затвердження Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 931. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-2015>. (дата звернення: 20.04. 2020).
81. Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS 3). URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf (дата звернення: 26.07.2020). (дата звернення: 03.05. 2020).
82. Smart specialisation platform : веб-сайт. URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/home> (дата звернення: 12.02.2021).
83. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України 31 березня 2016 року № 79 (у редакції наказу Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 27 грудня 2018 року № 373) „Методика розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації”: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0082-19#n2> (дата звернення: 26.02.2021).
84. Entrepreneurial discovery process (EDP) cycle: Smart Specialisation Platform. URL: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/entrepreneurial-discoveryprocess-cycle>
85. Розумна спеціалізація регіону: Electronic Scientific Archive. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/25853/1/65-362-366.pdf>. (дата звернення: 10.03.2021).
86. Інфографіка смарт-спеціалізації для областей. URL: <http://www.uiip.org.ua/>. (дата звернення: 12.03.2021)
87. Goddard J., Kempton L., Vallance L. P. Universities and Smart specialisation: challenges, tensions and opportunities for the innovation strategies of European regions. *Ekonomiaz*. 2013. № 83 (2 cuatrimestre). Р. 82–101 (дата звернення: 22.03.2021).
88. Щеглюк С. Д. Механізми стимулювання інноваційної діяльності і концентрації ресурсів економіки регіону. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 5. Т. 1. С. 87–93. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_5_1/pdf/087-093.pdf (дата звернення: 22.03.2021).
89. Федулова Л. І. Проблеми винахідницької діяльності в Україні: регіональний аспект. *Стратегічні пріоритети*. 2009. № 1. С. 197–204.

90. Ковальова Ю. М. Механізм регулювання соціально-економічного розвитку регіону на основі формування кластерів. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 4. С. 179–187.
91. Зінь Е., Валюх А. Механізм розвитку регіональної інноваційної діяльності. URL: http://www.ashsu.org/index.php?module=pagemaster&PAGE_user_op=view_page&PAGE_id=403 (дата звернення: 02.04.2021).
92. Бабина О. Є., Бойчук М. С. Механізм стимулювання інноваційного розвитку підприємства. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2014. № 1 (9). С. 49–56.
93. Про інноваційну діяльність : Закон України № 40-IV від 04 липня 2002 року. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. (дата звернення: 14.01.2021).
94. Полінкевич О. М. Принципи побудови механізмів управління інноваційною складовою економічної безпеки підприємств. *Управління інноваційною складовою економічної безпеки* : моногр. у 4-х томах / за ред. д.е.н., професора О. В. Прокопенко (гол. ред.), к.е.н., доцента В. Ю. Школи, к.е.н. В. О. Щербаченко. Суми : ТОВ «Триторія», 2017. Т. І. Теорія та методологія управління інноваційною складовою економічної безпеки. С. 303–316.
95. Glonti V., Trynchuk V., Khovrak I., Mokhonko G., Shkrobot M. et al. Socialization of Organization Sustainable Development Based on the Principles of Corporate Social Responsibility. *Montenegrin Journal of Economics*. 2020. № 16 (1). P. 169–182.
96. Вахович І. М., Салівончик І. М. Структурно-методологічні дослідження модернізації економіки регіону. *Економічні науки. Серія «Регіональна економіка»* : зб. наук. праць. Вип. 15 (59). Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2018. С. 40–49.
97. Вахович І. М., Салівончик І. М. *Теоретичні аспекти факторного впливу структурної модернізації економіки регіону*. *Економічний форум* : наук. ж-л. Луцьк : ІВВ ЛНТУ, 2019. № 4. 266 с. С. 60–66 (*Index Copernicus*) DOI: <https://doi.org/10.36910/6765-2308-8559-2019-4-10>
98. Салівончик І. М. Реформи міжнародного досвіду формування модернізації економіки післявоєнних країн на прикладі Німеччини, Японії, Італії. *Галицький Економічний Вісник* : науковий журнал. № 1 (62). 2020. 192 с. С. 44–50 (*Index Copernicus*) DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.01.044
99. Салівончик І. М. Структурна модернізація фінансової діяльності лісових підприємств. *Підприємництво та торгівля* : зб. наук. праць. Вип. 27. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2020. 82 с. С. 68–71 (*Index Copernicus*) DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2020-27-12>
100. Салівончик І. М. Інноваційне підприємництво як інструмент модернізації економіки. *Evropský časopis ekonomiky a managementu* : наук. міжнар. екон. ж-л. Чехія, 2021. Том 7. Вип. 1. С. 42–47 DOI: [10.46340/eujem.2021.7.1.6](https://doi.org/10.46340/eujem.2021.7.1.6)
101. Вахович І. М., Салівончик І. М. *До питання структурної модернізації економіки України в умовах інтеграції* : зб. тез доп. Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка, облік, фінанси та право: сучасні тенденції та перспективи розвитку в Україні та світі». Частина 1. 29 вересня. Полтава : ЦФЕНД, 2018. 63 с. С. 21–22. URL: http://www.economics.in.ua/2018/09/1_29.html
102. Вахович І. М., Салівончик І. М. *Експортна конкурентоздатність економіки України* : зб. тез доп. X Міжнародної науково-практичної конференції

молодих учених, аспірантів, здобувачів і студентів «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах глобалізації економіки». Вип. 12. Ч. 1. 01 грудня. Луцьк, 2018. С. 301–304.

103. Салівончик І. М. *Вплив монетарної політики на розвиток реального сектору модернізації економіки* «Proceedings of articles the international scientific conference». Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 5 April 2019. 531 с. С. 31–36.

URL:http://eprints.library.odeku.edu.ua/5462/1/FedorovaGV_ADVANCES_OF_SCIENCE_05.04.19_431-436.pdf

104. Салівончик І. М. *Модернізація фінансового сектору України* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Механізми фінансового менеджменту». 10-11 квітня 2020 р. Луцьк, 97 с. С. 28–32.

105. Салівончик І. М. *Економічні наслідки другої хвилі «локдауну» в Україні* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Modern science: problems and innovations». 15-17 листопада 2020 р. Стокгольм, Швеція. С. 360–362. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2020/11/MODERN-SCIENCE-PROBLEMS-AND-INNOVATIONS-15-17.11.20.pdf>

106. Салівончик І. М. *Модернізаційні інструменти відновлення та вихід з «економіки бідності»* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Science, education, innovation: topical issues and modern aspect». 16-18 грудня 2020 р. Таллінн, Естонія. С. 143–145. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/issue/view/183>

107. Салівончик І. М., Недопад Г. В. *Стратегічний погляд інноваційного розвитку підприємництва* : збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Економічна безпека: держава, кластер, підприємство». 25-26 грудня 2020 р. Лісабон, Португалія. С. 61–63. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-018-6-13>

108. Салівончик І. М. *Фінансові механізми структурної модернізації економіки* : монографія / (п. 1.1-1.2) за ред. д.е.н., проф. І. М. Вахович. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2019. 203 с. URL: <http://lib.lntu.edu.ua/147258369/4831>

109. Vakhovych Iryna, Salivonchyk Iryna, Satyvaldieva Baktygul, Dooranov Almazbek, Slynko Mykola, Marchenko Oleksandr (2021). *Smart Specialization of the Region as a Tool for Modernizing Innovative Development*. Estudios de Economia Aplicada.

110. Ковальська Л. Л. Методичний підхід до аналізу та оцінки розвитку інноваційного підприємництва регіонів України. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2019. № 2 (136). С. 53–59. http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2019_2_14

111. Ковальська Л. Л., Оксенюк К. І. Стан та тенденції інноваційного розвитку регіонів держави. *Економічний форум : наук. ж-л*. Луцьк : ІВВ ЛНТУ, 2019. № 3. 228 с. С. 67–74. DOI: <https://doi.org/10.36910/6765-2308-8559-2019-3-11>

112. Ковальська Л. Л., Таран С. Ф. Інноваційне підприємництво регіону: сутність та характеристика. *Економічний форум : наук. ж-л*. Луцьк : ІВВ ЛНТУ, 2019. № 3. 228 с. С. 61–67. DOI: <https://doi.org/10.36910/6765-2308-8559-2019-3-10>

113. Ковальська Л. Л., Таран С. Ф. Стадії та особливості розвитку інноваційного підприємництва регіону. *Економічні науки* : збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія «Регіональна економіка». Випуск 16 (63). Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Л. Л. Ковальська. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2019. 292 с. DOI: [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2019-16\(63\)-4](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2019-16(63)-4)
114. Ліпич Л. Г., Кушнір М. А., Хілуха О. А. Розвиток компетентностей працівників як основа розвитку інноваційності підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці* : збірник наукових праць. Випуск 3 (77). Частина 1. Київ, 2020. С. 111–117. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-3-16>
115. Ліпич Л. Г., Грудзевич Ю. І. Методика аналізу інноваційної діяльності та оцінка доцільності впровадження інтрапренерства на машинобудівних підприємствах. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна* : збірник наукових праць. Вип.17. 2017. Львів, 2017. С. 14–19. <http://lubp.com.ua/%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96-%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%B8/>
116. Полінкевич О. М. Формування ефективних автоматизованих систем управління як необхідність інноваційного розвитку підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 4. Т. 2. С. 178–184 <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/pdfbase/2019/VKNU-ES-2019-N4-%D0%A22.pdf>
117. Процесне та соціально-компетентне управління інноваційним розвитком підприємницьких систем : монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. О. М. Полінкевич. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 352 с. <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/13749>
118. Парадигма інноваційного розвитку в умовах ринкової трансформації : монографія / авт. кол.: Забарна Е. М., Козакова О. М., Чередниченко В. А. [та ін.]; за заг. ред. Е. М. Забарної. Херсон : Олди+, 2019. <http://dspace.opu.ua/jspui/handle/123456789/8458>
119. Забарна Е. М., Щьокіна Є. Ю. Система організаційно-управлінських інновацій в розвитку сучасних регіонів України : монографія. Херсон : Олді-плюс, 2019. 244 с. <http://dspace.opu.ua/jspui/handle/123456789/8447>
120. Забарна Е. М., Щьокіна Є. Ю. Наукове обґрунтування та запровадження системи організаційно-управлінських інновацій в розвитку регіону. *Проблеми економіки*. 2017. № 3. С. 152–156. http://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2017-3_0-pages-152_156.pdf
121. Структура промислового сектора економіки України: порівняння із державами-членами ЄС і напрями оптимізації [Текст] / Іщук С., Созанський Л. ; наук. ред. С. О. Іщук ; НАН України, Держ. установа «Ін-т регіон. дослідж. ім. М. І. Долішнього НАН України». Львів : ДУ «Ін-т регіон. дослідж. ім. М. І. Долішнього НАН України», 2017. 84 с. : рис., табл. Серія «Регіони: моніторинг, прогнози, моделі». Бібліогр. : С. 57–59. 100 прим. ISBN 978-966-02-8387-7. ISBN 978-966-02-4250-0 (серія).
122. Іщук С. О., Созанський Л. Й. Порівняльний статистичний аналіз структурних переваг промисловості України та держав-членів Європейського Союзу. *Статистика України*. 2017. № 4(79). С. 22–30.

123. Іщук С.О., Созанський Л. Й. Промисловість України і Польщі: порівняльна оцінка конкурентних переваг. Регіональна економіка. 2017. № 1. С. 72–81. http://re.gov.ua/re201701/re201701_072_IshchukSO,SozanskyuLY.pdf
124. Рєзнікова Н. Інноваційна модель розвитку національної економіки: оцінка стартових можливостей та засобів реалізації. <http://www.academia.org.ua/?p=854>.
125. Кривов'язюк І. В., Цимбалюк І. О. Механізм регулювання конкурентних відносин на регіональних сировинних ринках : монографія. Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2009. 215 с.
126. Инновационная экономика. <http://ru.wikipedia.org/wiki/>.
127. Гринько Т. В. Проблеми формування концепції інноваційного розвитку промисловості України. http://econindustry.org/arhiv/html/2013/63_16.pdf
128. Грига В. Особливості формування національних інноваційних систем. <http://archive.nbuv.gov.ua/portal/All/herald/2009-10/a3.pdf>.
129. Геєць В. М., Семиноженко В. П. Інноваційні перспективи України : монографія. Харків : Константа, 2010. 272 с.
130. Геселева Н. В. Механізми модернізації і технологічного розвитку економіки України. Актуальні проблеми економіки. 2011. № 11. С. 64–72.
131. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] : офіц. веб-сайт / Держстат України. – Статистичний збірник України за 2020 рік. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 05.04.2021).
132. Головне управління статистики у Волинській області : офіц. веб-сайт. <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.04.2021).
133. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця та ін. ; НАН України. К., 2015. 336 с.
134. Мельниченко О. М. Структурні зрушення в національній економіці як об'єкт та результат державної структурної політики. Держава і ринок. 2012. № 4. С. 131–135. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2012-4/doc/3/02.pdf> (дата звернення: 7.12.2019).
135. Мельник М. І. Теоретико-методологічні підходи дослідження бізнес-середовища. Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Структурна трансформація територіальних суспільних систем : зб. наук. пр. Вип. 5 (67). Львів : НАН України. Ін-т регіональних досліджень, 2007. С. 423–436.
136. Обрушна Н. Модернізація – сучасний тренд розвитку суспільства. Теорія та практика державного управління. 2015. Вип. 3. С. 36–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2015_3_9
137. Михальченко М. Політична реальність в Україні: трансформація, модернізація, революція? Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. Київ, 2005. Вип. 7. С. 18–27.
138. Прокопюк А. Методологічні засади та напрями реалізації державної структурної політики. Вісник Сумського національного аграрного університету. 2016. Вип. 2 (56). С. 82–99.
139. Тульчинська С. О. Інтелектуально-інноваційна модернізація економіки України: теоретико-методологічні аспекти : монографія. Київ : НТУУ «КПІ», 2009. 488 с.

140. Решетило В. П., Островський І. А. Глобальні виклики структурної модернізації економіки України. *Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського*, 2018. Випуск 23. С. 38–43.
141. Касич А. О. Модернізаційні процеси в Україні в контексті світового досвіду. *Економіка України*. 2017. № 9. С. 38–58. 16. He Ch. (2012) *Modernization Science: The Principles and Methods of National Advancement. Springer Science & Business Media*. 648 p.
142. Програма структурної перебудови економіки України на період до 2015 р. (концептуальний варіант) : проєкт. К., 2001. 72 с.
143. Ткаченко В. А., Холод Б. І., Рогоза М. Є. та ін. Технологічний імператив розвитку інтелектуального потенціалу України : наук.-концепт. альманах у 7 книгах. Д. : Моноліт, 2010. Кн. 4: Ініціативна інтелектуальна творча діяльність в основі розвитку: монографія. Дніпропетровськ : Моноліт, 2010. Кн. 4. 360 с.
144. Чайка Ю. М. Галузеві трансформації економіки України. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2013. № 4. С. 21–25.
145. Лібанова Е. М. Модернізація економіки України в контексті соціальних викликів. *Демографія та соціальна економіка*. 2011. № 1(15). С. 24–38.
146. Штефан С. І., Коротеева Г. С. Фінансові інститути і інструменти модернізації економіки регіонів України. *Комунальне господарство міст*. 2014. № 113. С. 223–228.
147. Шашина М. В. Сутнісні ознаки структурної модернізації регіональної економіки. *Економічний аналіз*. Тернопіль, 2018. Том 28. № 4. С. 59–66.
148. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави : моногр. К. : НІСД, 2009. 336 с.
149. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації : моногр. / Ю. В. Кіндзерський ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». К., 2013. 536 с.
150. Андрійчук В. Г. Інноваційна модернізація вітчизняної економіки: стратегічні орієнтири та механізм їх реалізації. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2010. № 1. С. 4–8.
151. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Андросук Г. О., Жилиєв І. Б., Чижевський Б. Г., Шевченко М. М. К. : Парламентське видавництво. 2009. С. 13–21.
152. Бандур С. І. Модернізація економіки як чинник трансформації структури зайнятості населення. *Донецьк : ДонНУ*, 2011. № 2. С. 3–7.
153. Білюк А. В. Пріоритети державного податкового стимулювання інноваційної діяльності в Україні. *Економіка та держава*. 2009. №1. С. 80–83.
154. Бодров В. Г., Гаман М. В., Гусєв В. О. Державне регулювання інноваційної модернізації промислового комплексу України. К. : НАДУ, 2010. 72 с.
155. Романко О. П. Інвестиційно-інноваційна складова управління конкурентоспроможністю регіону. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. № 2. С. 875–880.

156. Ульянченко О. В. Інноваційно-інвестиційна діяльність, як основа розвитку економіки держави. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка». 2015. Вип. 2. Ч. 1. С. 70–76.
157. Усманова М. Р. Теоретичні засади формування інноваційної інфраструктури в Україні. Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія «Економіка і менеджмент». 2016. № 1. С. 74–82.
158. Юрчук Н. П., Вовк В. Ю., Топіна Р. П. Інноваційно-інвестиційна діяльність як основа реалізації концепції сталого розвитку економіки України. Агросвіт. 2019. № 3. С. 53–61. URL: [http:// www.agrosvit.info/pdf/3_2019/9.pdf](http://www.agrosvit.info/pdf/3_2019/9.pdf) (дата звернення: 15.12.2020).
159. Мельник Т. М., Зубко О. В Зовнішня торгівля високотехнологічними товарами: інституціональний вимір. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2012. № 2. С. 181–190.
160. Хаустов В. К. Трансфер технологій в інноваційних процесах України та Білорусі. Економіка і прогнозування. 2012. № 2. С. 24–34.
161. Тульчинська С. О. Розвиток технополісів та наукових парків у контексті формування інноваційної економіки. Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво». 2010. № 2. С. 202.
162. Сливінська О. Б. Механізм державного інвестування інноваційної діяльності: зарубіжний досвід. Інноваційна економіка. 2012. № 10. С. 57–60.
163. Шовкалюк В. С. Кластери та інноваційний розвиток України. Створення та функціонування інноваційних кластерів : інформ.-аналіт. матеріали Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України. http://www.dknii.gov.ua/images/stories/Stvor_ta_funk_klasteriv.pdf
164. Проблеми і пріоритети формування інноваційної моделі розвитку економіки України / Жаліло Я. А., Архієреєв С. І., Базиліук Я. Б. [та ін.]. К. : НІСД, 2005. С. 3.
165. Лондаренко Д. О. Інноваційно-технологічна модернізація економіки регіону: проблематика, стан, перспективи. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2017. Вип. 15. Ч. 1. С. 192–197 (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних Index Copernicus), (0,69 друк. арк.).
166. Шовкун І. А. Локалізація виробництва – світова практика та висновки для України. Економіка і прогнозування. 2017. № 2. С. 31–56.
167. Індустрія 4.0. в Україні. Аналітичний огляд інноваторів та стану інновацій України в сфері Індустрії 4.0. Київ : АППАУ, 2019. 76 с.
168. Лісогор Л. С. Формування інноваційної зайнятості в умовах модернізації економіки та трансформації суспільних відносин. Економіка і організація управління. 2016. № 3 (23). С. 82–90.
169. Дугінець Г. Інтеграція України у глобальні ланцюги вартості: інноваційний аспект. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. № 6 (95). КНТЕУ, 2017. С. 48–58.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Види модернізації економіки за різними класифікаційними ознаками

Види модернізації	Характеристика за класифікаційними ознаками
За видами	
Економічна	Спрямована на досягнення економічного ефекту від впровадження нових технологій, якості виробництва продукції, підвищення продуктивності праці.
Соціальна	Сприяє суспільному розвитку, поліпшенню умов праці, соціальних пакетів, організаційної культури та соціальної відповідальності бізнесу перед власними працівниками та оточуючим середовищем. До прикладу: розробка спеціальних соціальних компенсаційних пакетів за шкідливі умови праці, понаднормову роботу тощо.
Екологічна	Передбачає функціонування організації з навколишнім середовищем у напрямку зменшення шкідливих викидів, екологічної безпеки та відповідальності шляхом модернізації очисних споруд, відповідного устаткування, впровадження державних екологічних стандартів.
За предметом	
Модернізація якості	Модернізація внутрішнього змісту об'єкта без зміни зовнішньої форми об'єкта. Прикладом може бути зменшення простоїв і втрат виробництва через впровадження автоматизованої системи.
Модернізація форми	Модернізація зовнішніх, видимих ознак без зміни внутрішнього змісту об'єкта
Змішана модернізація	Модернізація зовнішніх і внутрішніх ознак об'єкта, що приводить до зміни його форми і якості. Наприклад, запуск нової лінії для випуску нової продукції. Така модернізація є найпоширенішою, адже із зміною зовнішніх ознак, найчастіше і покращуються внутрішні характеристики, якість продукції чи процесу
За напрямками	
Організаційно-економічна	Охоплює організаційно-правову структуру, функції, маркетинг, організацію праці та контролю на підприємствах, веде до покращення ефективності організації виробничого процесу та управління. Наприклад, перехід від функціональної до проектної чи процесної форми організації праці.
Техніко-технологічна	Спрямована на оновлення матеріально-технічної бази підприємств, технології, техніки шляхом запозичення новітніх світових практик чи власних інноваційних розробок для можливості випуску конкурентоспроможної продукції.
Інноваційна	Охоплює комплекс заходів для підготовки організації до можливості формування та реалізації стратегії інноваційного розвитку. Наприклад, створення в організаційній структурі відділу інноваційного розвитку організації.

Узагальнено на основі джерел [11, 21, 22, 23, 24]

Додаток Б

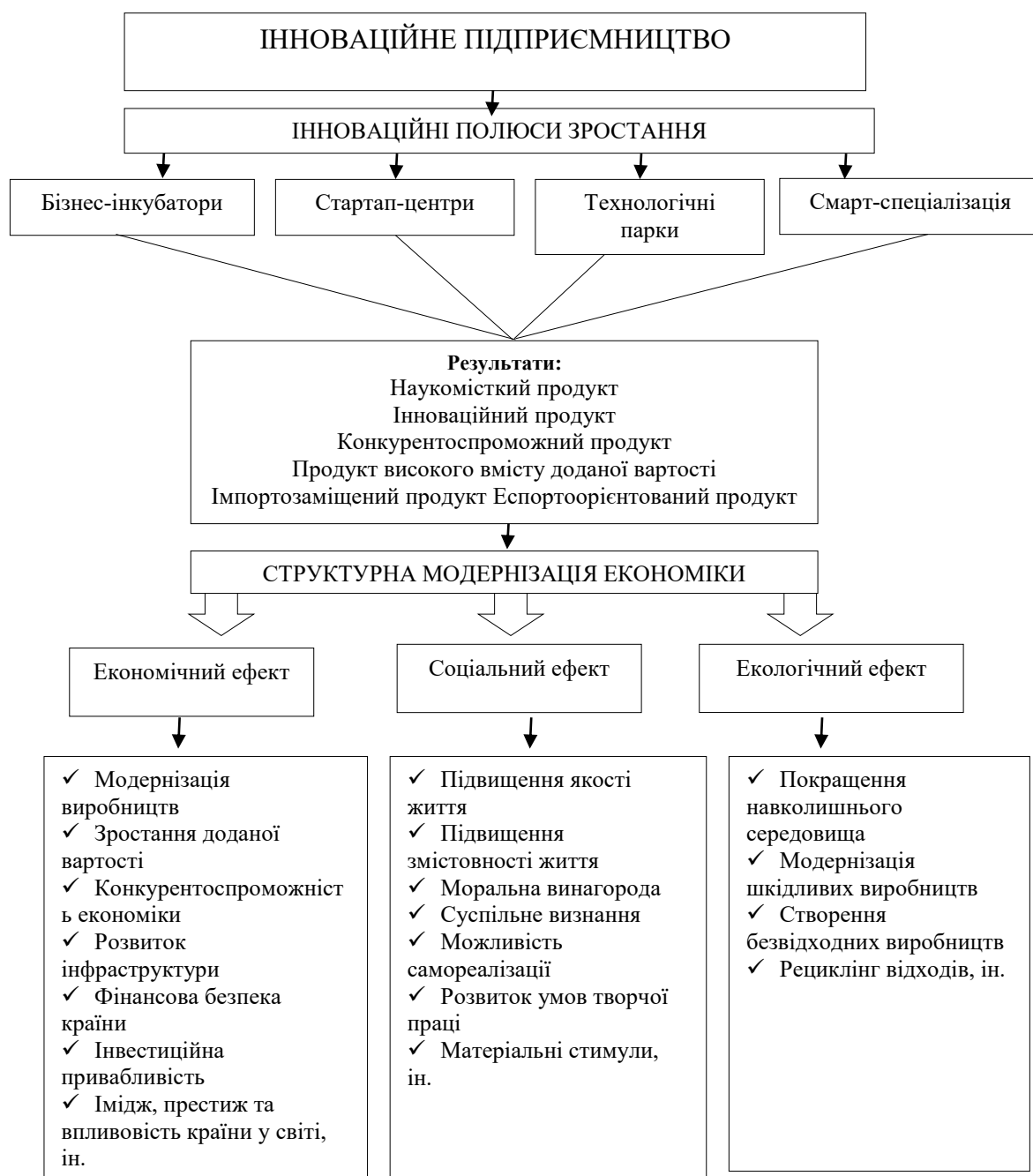

Рис. Б.1. Вплив інноваційних полюсів зростання на структурну модернізацію економіки (розроблено авторами)

Додаток В

Таблиця В.1

Типологія інноваційних підприємницьких політик в умовах структурної модернізації економіки

Підприємницька політика	Особливості
Державна ініціатива («зверху-вниз»)	– центральні органи влади займаються проведенням такої підприємницької політики. – держава формує основні пріоритети (обираються ті інноваційні підприємства, які будуть розвивати в залежності від галузевої сфери) – держава створює інфраструктуру для пріоритетних інноваційних підприємств (науково-дослідні інститути, дослідницькі лабораторії і т.д) – держава самостійно обирає територіальні одиниці для створення інноваційних підприємств та обсяг їх фінансування)
Бізнес ініціатива («знизу-вверх»)	– така підприємницька політика базується на самоорганізації учасників інноваційного підприємства – держава підтримує ті інноваційні підприємства, які були сформовані ринком раніше. – держава бере дуже рідко участь у створенні інфраструктури для інноваційних підприємств. – держава деколи створює стимули для створення інноваційних підприємств.
Модернізаційна політика	Така підприємницька політика спрямована на: – стимулювання розвитку інноваційних процесів на загальнодержавному рівні – стимулювання відтворювальних процесів у всіх сферах економіки на модернізаційній основі. – збільшення кількості модернізаційних діячів (вчених, дослідників, підприємців-інноваторів) – створення сучасних наукових центрів, дослідницьких лабораторій та технологій нового покоління.
Централізована (підприємницька політика)	Дана політика включає в себе весь комплекс заходів, при цьому включаючи вибір пріоритетних інноваційних підприємств з розробки стратегій та програм розвитку інноваційних підприємств, закінчуючи створенням основних факторів успіху для розвитку інноваційного підприємництва.
Децентралізована (підприємницька політика)	Дана підприємницька політика акцентує увагу на тому, що головним гравцем в інноваційних процесах є регіональна влада, яка розробляє та реалізує програми розвитку інноваційного підприємництва в країні.

* типи інноваційних підприємницьких політик, пропоновані автором

ДОДАТОК Г

Таблиця Г.1.

Кількість підприємств, що впроваджували організаційні та/або маркетингові інновації, за видами економічної діяльності

	Кількість підприємств, що впроваджували організаційні та/або маркетингові інновації, за видами економічної діяльності			підприємства з технологічними інноваціями	
	2012-2014	2014-2016	2016-2018	2014-2016	2016-2018
ВСЬОГО		3711	7074	1894	1838
Промисловість		1759	3268	1020	1193
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів		43	90	18	20
Переробна промисловість		1622	2947	949	1110
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря		43	108	25	29
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами		51	123	28	34
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами		950	2075	383	233
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність		242	515	114	91
Інформація та телекомунікації		341	557	164	134
Фінансова та страхова діяльність		125	208	60	53
Діяльність у сферах архітектури та інжинірингу; технічні випробування та дослідження		148	226	69	54
Наукові дослідження та розробки		74	80	59	53
Рекламна діяльність і дослідження кон'юнктури		72	145	25	27

*сформовано на основі <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Таблиця Г.2.

Кількість підприємств, що впроваджували організаційні та/або маркетингові інновації, за кількістю працівників

Середня кількість працівників	Промисловість		Інші види економічної діяльності		Промисловість, приріст, %	Інші види економічної діяльності, приріст, %
	2014-2016	2016-2018	2014-2016	2016-2018	2014-2016	2016-2018
Всього	1759	3268	1952	3806	85,8	95,0
від 10 до 49 осіб	859	1785	1388	2743	107,8	97,6
від 50 до 249 осіб	547	981	443	813	79,3	83,5
250 осіб і більше	353	502	121	250	42,2	106,6

*сформовано на основі <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Таблиця Г.3.

Частка кількості підприємств, що самостійно впроваджували окремі напрямки інноваційної діяльності

	Частка підприємств, що самостійно впроваджували інноваційну продукцію (товари, послуги) та/або технологічні процеси, за видами економічної діяльності			Частка інноваційно активних підприємств, залучених до інноваційного співробітництва		
	2012-2014	2014-2016	2016-2018	2012-2014	2014-2016	2016-2018
ВСЬОГО		61,3	69,9		34,4	58,3
Промисловість		65,9	73,8		32,4	54,1
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів		42,9	56,8		35,7	75,7
Переробна промисловість		69,5	76,5		32,0	52,5
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря		34,6	43,8		39,5	67,2
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами		39,1	49,5		33,3	66,3
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами		49,7	61,7		29,6	60,2
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність		54,3	43,8		32,2	76,4
Інформація та телекомунікації		62,8	68,4		38,0	61,2
Фінансова та страхова діяльність		50,0	53,7		51,2	77,6
Діяльність у сферах архітектури та інжинірингу; технічні випробування та дослідження		55,2	58,9		43,3	78,9
Наукові дослідження та розробки		71,8	82,8		61,2	71,3
Рекламна діяльність і дослідження кон'юнктури		57,6	69,4		48,5	61,1

ДОДАТОК Д

Таблиця Д.1.

Заявки на винаходи за видами економічної діяльності заявників

	2014	2015	2016	2017
Усього	1335	1128	1207	1200
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	-	1	1	1
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	-	—	3	2
Переробна промисловість	62	37	55	40
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	-	—	—	—
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	2	—	1	2
Будівництво	1	—	4	2
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	7	4	9	6
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	-	—	—	—
Професійна, наукова та технічна діяльність	347	316	360	356
наукові дослідження та розробки	315	283	341	327
Освіта	886	738	733	753
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	14	18	31	21
Інші види діяльності	16	14	10	17

Таблиця Д.2.

Патенти на винаходи за видами економічної діяльності заявників

	2014	2015	2016	2017
Усього	1173	1065	823	732
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	-	—	—	1
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	-	1	—	—
Переробна промисловість	48	45	29	32
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1	—	—	—
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	1	1	—	—
Будівництво	1	—	1	1
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	6	10	3	3
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	-	—	—	—
Професійна, наукова та технічна діяльність	368	301	222	228
наукові дослідження та розробки	344	282	204	212
Освіта	735	683	542	452
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	8	12	16	9
Інші види діяльності	5	12	10	6

Таблиця Д.3.

Заявки на корисні моделі за видами економічної діяльності заявників

	2014	2015	2016	2017
Усього	6001	5295	6324	5960
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	13	15	8	10
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	15	15	23	15
Переробна промисловість	239	218	259	220
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1	3	1	–
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	2	–	1	1
Будівництво	4	4	7	7
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	57	39	41	43
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	4	2	6	11
Професійна, наукова та технічна діяльність	1634	1150	1970	1560
наукові дослідження та розробки	1561	1111	1923	1504
Освіта	3780	3540	3725	3817
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	143	167	155	132
Інші види діяльності	109	142	128	144

Таблиця Д.4.

Патенти на корисні моделі за видами економічної діяльності

	2014	2015	2016	2017
Усього	5802	5251	6025	6329
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	6	11	16	9
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	20	17	17	17
Переробна промисловість	264	224	236	241
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	3	3	1	–
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	1	–	–	1
Будівництво	2	4	4	6
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	47	38	42	46
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	10	1	4	10
Професійна, наукова та технічна діяльність	1392	1277	1979	1671
наукові дослідження та розробки	1295	1241	1946	1621
Освіта	3791	3376	3457	4024
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	128	156	146	155
Інші види діяльності	138	144	123	149

ДОДАТОК Е

Таблиця Е.1.

Валовий внутрішній продукт

Періоди	У фактичних цінах		Індекси фізичного обсягу		Індекси-дефлятори (відсотків до попереднього періоду)
	ВВП, млн. грн.	ВВП в розрахунку на одну особу, грн	ВВП, млн. грн.	ВВП в розрахунку на одну особу, грн.	%
2010	1120585	24429	104,1	104,5	113,7
2015	1988544	46413	90,2	90,6	138,9
2016	2385367	55899	102,4	102,9	117,1
2017	2983882	70233	102,5	102,9	122,1
2018	3560596	84235	103,4	103,9	115,4
2019	3978400	94661	103,2	103,8	108,2

Таблиця Е.2

Виробництво та розподіл валового внутрішнього продукту за видами економічної діяльності, млн.грн

Види економічної діяльності	Період	Випуск	Проміжне споживання	Валова додана вартість
Сільське, лісове та рибне господарство	2010	195390	112442	82948
	2015	558788	318982	239806
	2016	655569	375868	279701
	2017	727352	423403	303949
	2018	871971	510798	361173
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	2010	119911	55837	64074
	2015	186194	91053	95141
	2016	253770	122120	131650
	2017	344157	166987	177170
	2018	415497	201237	214260
Переробна промисловість	2010	810843	664094	146749
	2015	1206047	969355	236692
	2016	1458786	1167315	291471
	2017	1805097	1445230	359867
	2018	2060485	1649018	411467
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2010	98052	66298	31754
	2015	176768	123383	53385
	2016	242236	168427	73809
	2017	283985	198015	85970
	2018	367726	255870	111856
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	2010	25318	17121	8197
	2015	26982	19058	7924
	2016	30680	22178	8502
	2017	37104	27224	9880
	2018	44362	32968	11394
Будівництво	2010	137118	100470	36648
	2015	188595	149667	38928
	2016	240327	192870	47457
	2017	326496	262065	64431
	2018	428010	346751	81259

Продовження таблиці Е.2

Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	2010	295912	133741	162171
	2015	549163	275174	273989
	2016	645171	327096	318075
	2017	832350	422356	409994
	2018	958380	486536	471844
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	2010	169526	82257	87269
	2015	295634	160656	134978
	2016	341938	185193	156745
	2017	420484	229275	191209
	2018	503326	276070	227256
Тимчасове розміщування й організація харчування	2010	22579	12474	10105
	2015	25458	13512	11946
	2016	32637	17086	15551
	2017	37737	19010	18727
	2018	50183	25071	25112
Інформація та телекомунікації	2010	69614	35966	33648
	2015	142223	69627	72596
	2016	182886	93618	89268
	2017	225659	115363	110296
	2018	287068	148240	138828
Фінансова та страхова діяльність	2010	100995	38386	62609
	2015	107764	40252	67512
	2016	107615	42170	65445
	2017	121142	39773	81369
	2018	149615	51808	97807
Операції з нерухомим майном	2010	93713	33693	60020
	2015	176078	53057	123021
	2016	208144	62160	145984
	2017	238141	66467	171674
	2018	285495	79410	206085
Професійна, наукова та технічна діяльність	2010	55207	27454	27753
	2015	107124	51335	55789
	2016	135141	66681	68460
	2017	171630	85093	86537
	2018	224773	111419	113354
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	2010	25492	13256	12236
	2015	43370	21746	21624
	2016	59338	29754	29584
	2017	70820	35349	35471
	2018	97358	48787	48571
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	2010	74783	21329	53454
	2015	147578	52493	95085
	2016	182158	59093	123065
	2017	236970	73172	163798
	2018	295852	83063	212789
Освіта	2010	84197	28471	55726
	2015	119928	37150	82778
	2016	132745	43749	88996
	2017	180011	46798	133213
	2018	214113	55493	158620
Охорона здоров'я та надання соціальної	2010	63527	22070	41457
	2015	88636	37156	51480
	2016	99304	40446	58858

допомоги	2017	131970	55830	76140
	2018	158857	81727	77130
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	2010	10459	4068	6391
	2015	20436	8079	12357
	2016	23155	9601	13554
	2017	28264	10888	17376
	2018	34034	13659	20375
Надання інших видів послуг	2010	13787	4821	8966
	2015	22475	8119	14356
	2016	26694	9641	17053
	2017	36028	13538	22490
	2018	46364	17354	29010
Усього	2010	2466423	1474248	992175
	2015	4189241	2499854	1689387
	2016	5058294	3035066	2023228
	2017	6255397	3735836	2519561
	2018	7493469	4475279	3018190
Валовий внутрішній продукт	2010	2594833	1474248	1120585
	2015	4488398	2499854	1988544
	2016	5420433	3035066	2385367
	2017	6719718	3735836	2983882
	2018	8035875	4475279	3560596

Таблиця Е.3.

Структура валової доданої вартості за видами економічної діяльності

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018
Сільське, лісове та рибне господарство	7,4	12,1	11,7	10,2	10,1
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	5,7	4,8	5,5	5,9	6,0
Переробна промисловість	13,0	11,9	12,2	12,1	11,6
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2,8	2,7	3,1	2,9	3,1
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0,7	0,4	0,4	0,3	0,3
Будівництво	3,3	1,9	2,0	2,2	2,3
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	14,5	13,8	13,3	13,7	13,2
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	7,8	6,8	6,6	6,4	6,4
Тимчасове розміщування й організація харчування	0,9	0,6	0,7	0,6	0,7
Інформація та телекомунікації	3,0	3,6	3,7	3,7	3,9

Продовження таблиці Е.3

Фінансова та страхова діяльність	5,6	3,4	2,7	2,7	2,7
Операції з нерухомим майном	5,3	6,2	6,1	5,7	5,8
Професійна, наукова та технічна діяльність	2,5	2,8	2,9	2,9	3,2
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1,1	1,1	1,2	1,2	1,4
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	4,8	4,8	5,2	5,5	6,0
Освіта	5,0	4,2	3,7	4,5	4,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3,7	2,6	2,5	2,5	2,2
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Надання інших видів послуг	0,8	0,7	0,7	0,8	0,8
ВВП	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Таблиця Е.4.

ВВП за категоріями кінцевого використання, млн. грн.

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Кінцеві споживчі витрати	946270	1723629	2032328	2618126	3209292	3704903
домашніх господарств	717509	1331526	1569702	1977640	2438778	2918278
некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства	8379	15788	18899	23865	30977	39841
сектору загального державного управління	220382	376315	443727	616621	739537	746784
індивідуальні споживчі витрати	143663	220859	251661	358480	415216	398874
колективні споживчі витрати	76719	155456	192066	258141	324321	347910
Валове нагромадження основного капіталу	201887	269422	368691	470327	628296	592219

Продовження таблиці Е.4

Зміна запасів матеріальних оборотних коштів	3616	47231	148581	124730	32721	-109898
Придбання за виключенням вибуття цінностей	375	188	929	137	784	1500
Експорт товарів і послуг	520585	1045928	1175953	1432690	1609365	1639048
Імпорт товарів і послуг	-552148	-1097854	-1341115	-1662128	-1919862	-1957770
ВВП	1120585	1988544	2385367	2983882	3560596	3978400

Таблиця Е.5.

ВВП за категоріями кінцевого використання, %

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Кінцеві споживчі витрати	84,4	86,7	85,2	87,7	90,1	93,1
домашніх господарств	64,0	67,0	65,8	66,3	68,5	73,3
некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства	0,7	0,8	0,8	0,8	0,9	1,0
сектору загального державного управління	19,7	18,9	18,6	20,6	20,7	18,8
індивідуальні споживчі витрати	12,8	11,1	10,6	12,0	11,7	10,0
колективні споживчі витрати	6,9	7,8	8,0	8,6	9,0	8,8
Валове нагромадження основного капіталу	18,1	13,5	15,5	15,8	17,7	14,9
Зміна запасів матеріальних оборотних коштів	0,3	2,4	6,2	4,2	0,9	-2,7
Придбання за виключенням вибуття цінностей	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Експорт товарів і послуг	46,5	52,6	49,3	48,0	45,2	41,2
Імпорт товарів і послуг	-49,3	-55,2	-56,2	-55,7	-53,9	49,2
ВВП	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Таблиця Е.6.

Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності, млн. грн.

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Сільське, лісове та рибне господарство	11568	30155	50484	64243	66104	59130
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	56725	87656	117754	143300	199896	254196
Переробна промисловість						
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	-	-	-	-	-	-
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	-	-	-	-	-	-
Будівництво	32790	43464	44444	52176	55994	62347
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	18868	20663	29957	33665	51818	44174
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	19592	18704	25107	37944	50078	43793
Тимчасове розміщування й організація харчування	1671	1393	1478	2134	2675	2832
Інформація та телекомунікації	8654	22975	15651	18395	29885	21063
Фінансова та страхова діяльність	5883	6448	7679	8055	10652	11246
Операції з нерухомим майном	10264	11899	19665	22506	27557	28147
Професійна, наукова та технічна діяльність	5648	4065	6579	7965	10798	11912

Продовження таблиці Е.6

Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	3171	6535	10009	12747	11838	11741
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	8324	13942	22381	32844	44598	54306
Освіта	1935	1540	2257	3493	4460	4789
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	2295	2367	4479	6708	8139	9485
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1004	1044	970	1649	3663	4146
Надання інших видів послуг	669	266	322	638	571	672
Усього	189061	273116	359216	448462	578726	623979

Таблиця Е.7.

Індекси капітальних інвестицій за видами економічної діяльності, %

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018
Сільське, лісове та рибне господарство	127,1	149,5	130,7	108,5	90,0
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	80,1	118,7	123,4	122,2	134,7
Переробна промисловість					
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	-	-	-	-	-
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	-	-	-	-	-
Будівництво	96,4	91,3	110,5	86,1	109,8
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	122,8	113,1	149,0	102,5	130,6
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	93,0	135,2	142,2	121,9	96,6
Тимчасове розміщування й організація харчування	67,4	136,3	102,9	106,7	148,7
Інформація та телекомунікації	221,8	63,1	102,0	141,9	83,4
Фінансова та страхова діяльність	82,3	108,3	102,4	130,4	102,8
Операції з нерухомим майном	82,5	175,2	84,1	114,4	111,7
Професійна, наукова та технічна діяльність	117,9	127,4	132,4	107,5	131,4
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	136,9	145,9	118,7	77,8	137,2
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	226,2	139,4	144,9	115,3	129,9
Освіта	152,7	143,8	168,4	108,4	131,6
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	145,8	198,5	189,5	105,8	146,6
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	144,2	77,8	165,9	185,8	117,1
Надання інших видів послуг	106,7	119,1	166,6	78,6	114,7
Усього	98,3	118,0	122,1	116,4	115,5

**Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності,
тис. од.**

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Сільське, лісове та рибне господарство	80,3	79,3	74,6	76,6	76,3	75,5
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	152,0	135,1	127,1	123,9	126,3	66,6
Переробна промисловість						
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря						-
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами						-
Будівництво	75,2	55,1	50,2	50,3	52,6	56,9
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	1197,3	989,1	910,4	837,8	818,6	834,6
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	145,9	119,0	109,3	95,8	90,5	96,1
Тимчасове розміщування й організація харчування	50,0	58,4	57,6	57,6	61,8	69,7
Інформація та телекомунікації	56,0	116,1	129,7	146,9	174,6	206,1
Фінансова та страхова діяльність	14,6	12,4	11,8	10,3	9,9	10,2
Операції з нерухомим майном	50,4	94,1	90,9	90,6	92,5	97,7

Продовження таблиці Е.8

Професійна, наукова та технічна діяльність	120,7	131,0	125,1	121,5	126,2	134,9
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	72,6	47,4	45,9	46,5	49,1	53,7
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	-	-	-	-	-	-
Освіта	10,8	10,9	11,1	11,6	13,2	15,4
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	18,2	21,7	21,5	22,1	25,0	31,0
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	11,9	14,9	13,8	13,0	13,8	15,2
Надання інших видів послуг	128,2	89,9	86,1	100,6	109,4	114,2
Усього	2184,1	1974,4		1805,1	1839,8	1941,7

Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності, тис. осіб

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Сільське, лісове та рибне господарство	811,7	642,6	658,8	635,7	620,9	598,8
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	3291,9	2417,8	2351,5	2334,2	2308,6	2225,5
Переробна промисловість						
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	-	-	-	-	-	
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	-	-	-	-	-	-
Будівництво	524,0	282,5	283,9	293,7	310,4	331,3
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	2961,0	2202,1	2182,3	2223,1	2345,8	2321,6
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1133,0	931,3	912,4	900,7	897,9	893,7
Тимчасове розміщування й організація харчування	249,3	195,2	207,9	224,2	268,3	277,3
Інформація та телекомунікації	284,4	275,1	282,8	303,1	330,4	363,1
Фінансова та страхова діяльність	318,8	214,8	209,5	201,1	206,7	205,9
Операції з нерухомим майном	274,1	239,0	235,5	232,7	234,9	248,1

Професійна, наукова та технічна діяльність	405,7	318,7	311,7	305,3	308,3	336,5
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	337,9	291,5	287,2	280,8	257,5	283,3
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	-	-	-	-	-	-
Освіта	46,7	30,7	30,8	32,0	34,0	40,2
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	112,1	110,2	114,2	117,4	273,2	582,1
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	42,5	48,8	46,1	45,1	48,9	50,0
Надання інших видів послуг	207,4	131,6	129,4	142,2	155,4	160,2
Усього	11000,5	8331,9	8244,0	8271,3	8601,2	8917,6

Таблиця Е.10.

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності, млн.грн.

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Сільське, лісове та рибне господарство	103561,2	372033,4	414799,9	467636,1	532533,5	555187,8
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	1173801,8	1917185,6	234300,4	2862308,9	3300726,9	3211889,5
Переробна промисловість						
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	-	-	-	-	-	-
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	-	-	-	-	-	-

Продовження таблиці Е.10

Будівництво	101991,1	150540,5	180965,5	236497,2	308805,9	362772,2
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	1555284,6	2159334,2	2628672,0	3351185,8	3983571,7	4006463,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	160170,2	322291,2	398913,7	479013,7	560518,9	583363,2
Тимчасове розміщування й організація харчування	16578,9	29069,3	37613,4	48965,2	63344,3	75062,0
Інформація та телекомунікації	73015,0	141479,6	175050,0	216803,8	273104,6	326541,6
Фінансова та страхова діяльність	264857,9	236454,9	214430,1	222521,6	282937,4	297634,9
Операції з нерухомим майном	42242,0	90298,1	103770,5	121182,1	143263,5	159273,4
Професійна, наукова та технічна діяльність	151520,8	206687,6	274279,9	326310,7	381954,8	405169,1
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	28731,7	57318,1	64457,8	81057,4	94733,1	118885,2
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	-	-	-	-	-	-
Освіта	1943,8	3101,7	3891,5	5013,0	6691,3	9442,7
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	7663,6	12991,0	16803,1	21525,5	30962,8	55092,1
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	3359,1	6955,5	7691,5	10552,4	13429,4	14502,3
Надання інших видів послуг	7832,7	10690,3	12736,1	16458,5	21056,4	25633,2
Усього	3692554,4	5716431,0	6877077,3	8467031,9	9997634,5	10206913,0

Таблиця Е.11.

Зайнятість населення за видами економічної діяльності, тис.осіб

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Сільське, лісове та рибне господарство	3115,6	2870,6	2866,5	2860,7	2937,6	3010,4
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	3461,5	2573,9	2494,8	2440,6	2426,0	2461,5
Переробна промисловість						
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря						
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами						
Будівництво	943,0	642,1	644,5	644,3	665,3	699,0
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	4832,0	3510,7	3516,2	3525,8	3654,7	3801,3
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1389,7	998,0	997,2	991,6	995,1	999,0
Тимчасове розміщування й організація харчування	-	277,3	376,7	276,3	283,0	304,0
Інформація та телекомунікації		272,9	275,2	274,1	280,3	289,2
Фінансова та страхова діяльність	332,8	243,6	225,6	215,9	214,0	211,6
Операції з нерухомим майном	1153,2	268,3	255,5	252,3	259,4	259,7
Професійна, наукова та технічна діяльність	-	422,9	428,1	415,8	437,9	421,6

Продовження таблиці Е.11

Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування		298,6	304,3	297,9	304,3	317,9
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	1223,8	974,5	973,1	979,7	939,3	870,5
Освіта	1688,3	1496,5	1441,4	1423,4	1416,5	1388,7
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1341,4	1040,7	1030,4	1013,6	995,4	974,2
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-	207,9	201,6	199,8	196,9	197,6
Інші види економічної діяльності	784,7	344,7	345,8	344,6	355,2	372,1
Усього		16443,2	16276,9	16156,4	16360,9	16578,3

Таблиця Е.12.

Середньомісячна номінальна заробітна плата за видами економічної діяльності, грн.

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Сільське, лісове та рибне господарство	1472	3309	4195	6057	7557	8856
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	2570	4789	5902	7631	9633	11788
Переробна промисловість						
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря						
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами						
Будівництво	1758	3551	4731	6251	7845	9356

Продовження таблиці Е.12

Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	1877	4692	5808	7631	9404	10795
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	2658	4653	5810	7688	9860	11704
Тимчасове розміщення й організація харчування	1455	2786	3505	4988	5875	6730
Інформація та телекомунікації	3161	7111	9530	12018	14276	17543
Фінансова та страхова діяльність	4638	8603	10227	12865	16161	19132
Операції з нерухомим майном	1856	3659	4804	5947	7329	8626
Професійна, наукова та технічна діяльність	2869	6736	8060	10039	12144	14550
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1839	3114	3995	5578	7228	8700
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	2722	4381	5953	9372	12698	14785
Освіта	1905	3132	3769	5857	7041	8135
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1628	2829	3400	4977	5853	7020
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1928	4134	4844	6608	7612	8659
Надання інших видів послуг	1717	3634	4615	6536	8132	9096
Усього	2239	4195	5183	7104	8865	10497

**Фінансові результати до оподаткування за видами економічної діяльності,
млн. грн.**

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Сільське, лісове та рибне господарство	17291,8	103137,6		69344,1	71478,5	91299,9
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	31221,1	-181360,9		87461,7	154138,2	172604,7
Переробна промисловість						
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря						
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами						
Будівництво	-4418,2	-25074,1		-3535,8	6433,9	16106,5
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	14883,5	-80564,3		39296,3	86290,5	131336,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	5058,9	-13921,8		-16532,6	-22661,6	14210,0
Тимчасове розміщування й організація харчування	-548,1	-7094,4		1976,8	2886,5	3546,3
Інформація та телекомунікації	4101,4	-10166,6		15195,3	18181,0	26191,5
Фінансова та страхова діяльність	15627,0	-171,3		56159,7	84667,0	70803,9
Операції з нерухомим майном	-6537,7	-63470,1		-15430,7	16,3	50455,1

Продовження таблиці Е.13

Професійна, наукова та технічна діяльність	-15110,3	-47964,1		45611,6	26147,7	80949,7
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-1578,5	-9425,1		-2967,3	482,5	11505,1
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування						
Освіта	88,3	105,3		121,5	178,6	313,2
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	9,8	-961,1		320,4	1249,3	1980,1
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-1784,6	-3489,2		-2198,1	-496,1	194,0
Надання інших видів послуг	29,6	293,5		8,7	137,0	366,3
Усього	58334,0	-340126,6		274831,6	429129,3	671863,1

Таблиця Е.14.

Вартість нових основних засобів, що надійшли за рік за видами економічної діяльності, %

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Сільське, лісове та рибне господарство	14774	20821	39576	44841	55791	52205
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	51703	55930	66488	83762	112773	199102
Переробна промисловість						
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	15301	7467	12179	16816	21018	75909
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	998	1423	1696	2329	3463	4640

Продовження таблиці Е.14

Будівництво	2738	2220	5090	5863	8552	7588
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	8852	14992	17510	20297	30176	42411
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	12000	10183	23711	26149	32280	29423
Тимчасове розміщення й організація харчування	740	631	567	703	1192	1720
Інформація та телекомунікації	4890	8280	8633	10738	12873	14864
Фінансова та страхова діяльність	4186	2972	5494	6151	6828	8739
Операції з нерухомим майном	1882	87717	21844	25572	27273	28753
Професійна, наукова та технічна діяльність	856	973	2404	2512	2963	5356
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	2456	4380	4700	6651	8409	8850
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	10	23	42	16	17	23562
Освіта	106	55	108	388	160	4315
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	352	414	1007	1440	2627	9395
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	528	311	393	435	791	1070
Надання інших видів послуг	23	42	85	120	201	342
Усього	126162	216697	202120	237793	306147	437695

Таблиця Е.15.

Ступінь зносу основних засобів за видами економічної діяльності, %

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Сільське, лісове та рибне господарство	38,8	38,9	37,3	35,7	35,4	38,3
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	60,3	76,9	69,4	59,1	66,4	59,1
Переробна промисловість						
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря						
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами						
Будівництво	54,4	53,0	36,0	45,7	44,5	51,4
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	37,3	44,7	39,3	40,4	42,1	40,4
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	97,9	51,7	50,6	47,6	62,9	54,1
Тимчасове розміщування й організація харчування	35,9	35,6	41,9	40,4	41,7	37,5
Інформація та телекомунікації	57,4	57,9	55,6	61,1	59,9	53,4
Фінансова та страхова діяльність	38,5	41,9	39,1	41,5	44,8	34,8
Операції з нерухомим майном	36,2	37,7	45,8	55,1	57,5	52,0
Професійна, наукова та технічна діяльність	58,8	57,3	45,8	55,1	57,5	52,0

Продовження таблиці Е.15

Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	54,2	55,1	80,2	81,6	83,0	85,7
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	45,9	50,01	59,4	51,0	54,6	42,1
Освіта	45,0	45,6	42,7	42,4	41,1	45,1
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	44,0	43,9	51,4	45,6	47,4	46,0
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	30,8	32,32	39,2	36,8	40,1	4,6
Надання інших видів послуг	37,3	44,6	45,1	43,0	45,9	27,3
Усього	83,5	60,1	58,1	55,1	60,6	56,9

ДОДАТОК Ж

Таблиця Ж.1.

Вихідні дані для оцінки модернізації галузевої структури за обсягами валової доданої вартості, частка у загальному обсязі, %

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018
Сільське, лісове та рибне господарство	8,36	14,19	13,82	12,06	11,97
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	6,46	5,63	6,51	7,03	7,10
Переробна промисловість	14,79	14,01	11,70	14,28	13,63
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	3,20	3,16	3,65	3,41	3,71
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0,83	0,47	0,42	0,39	0,38
Будівництво	3,69	2,30	2,35	2,56	2,69
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	16,34	16,22	15,72	16,27	15,63
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	8,80	7,99	7,75	7,59	7,53
Тимчасове розміщування й організація харчування	1,02	0,71	0,77	0,74	0,83
Інформація та телекомунікації	3,39	4,30	4,41	4,38	4,60
Фінансова та страхова діяльність	6,31	4,00	3,23	3,23	3,24
Операції з нерухомим майном	6,05	7,28	7,22	6,81	6,83
Професійна, наукова та технічна діяльність	2,80	3,30	3,38	3,43	3,76
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1,23	1,28	1,46	1,41	1,61
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	5,39	5,63	6,08	6,50	7,05
Освіта	5,62	4,90	4,40	5,29	5,26
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	4,18	3,05	2,91	3,02	2,56
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,64	0,73	0,67	0,69	0,68
Надання інших видів послуг	0,90	0,85	0,84	0,89	0,96

Таблиця Ж.2.

Вихідні дані для оцінки модернізації галузевої структури за обсягами капітальних інвестицій, частка у загальному обсязі, %

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Сільське, лісове та рибне господарство	6,12	11,04	14,05	14,33	11,42	9,48
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	30,00	32,09	32,78	31,95	34,54	40,74
Переробна промисловість	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Будівництво	17,34	15,91	12,37	11,63	9,68	9,99
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	9,98	7,57	8,34	7,51	8,95	7,08
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	10,36	6,85	6,99	8,46	8,65	7,02
Тимчасове розміщування й організація харчування	0,88	0,51	0,41	0,48	0,46	0,45
Інформація та телекомунікації	4,58	8,41	4,36	4,10	5,16	3,38
Фінансова та страхова діяльність	3,11	2,36	2,14	1,80	1,84	1,80
Операції з нерухомим майном	5,43	4,36	5,47	5,02	4,76	4,51
Професійна, наукова та технічна діяльність	2,99	1,49	1,83	1,78	1,87	1,91
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1,68	2,39	2,79	2,84	2,05	1,88
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	4,40	5,10	6,23	7,32	7,71	8,70
Освіта	1,02	0,56	0,63	0,78	0,77	0,77
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1,21	0,87	1,25	1,50	1,41	1,52
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,53	0,38	0,27	0,37	0,63	0,66
Надання інших видів послуг	0,35	0,10	0,09	0,14	0,10	0,11

Вихідні дані для оцінки модернізації галузевої структури за кількістю суб'єктів господарювання, частка у загальному обсязі, %

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Сільське, лісове та рибне господарство	3,68	4,02	4,00	4,24	4,15	3,89
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	6,96	6,84	6,81	6,86	6,86	3,43
Переробна промисловість	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Будівництво	3,44	2,79	2,69	2,79	2,86	2,93
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	54,82	50,10	48,81	46,41	44,49	42,98
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	6,68	6,03	5,86	5,31	4,92	4,95
Тимчасове розміщування й організація харчування	2,29	2,96	3,09	3,19	3,36	3,59
Інформація та телекомунікації	2,56	5,88	6,95	8,14	9,49	10,61
Фінансова та страхова діяльність	0,67	0,63	0,63	0,57	0,54	0,53
Операції з нерухомим майном	2,31	4,77	4,87	5,02	5,03	5,03
Професійна, наукова та технічна діяльність	5,53	6,63	6,71	6,73	6,86	6,95
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	3,32	2,40	2,46	2,58	2,67	2,77
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	-	-	-	-	-	-
Освіта	0,49	0,55	0,60	0,64	0,72	0,79
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,83	1,10	1,15	1,22	1,36	1,60
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,54	0,75	0,74	0,72	0,75	0,78
Надання інших видів послуг	5,87	4,55	4,62	5,57	5,95	5,88

Таблиця Ж.4.

**Вихідні дані для оцінки модернізації галузевої структури за кількістю
зайнятих працівників у суб'єктів господарювання, частка у загальному
обсязі, %**

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Сільське, лісове та рибне господарство	7,38	7,71	7,99	7,69	7,22	6,71
Промисловість	29,93	29,02	28,52	28,22	26,84	24,96
Будівництво	4,76	3,39	3,44	3,55	3,61	3,72
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	26,92	26,43	26,47	26,88	27,27	26,03
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	10,30	11,18	11,07	10,89	10,44	10,02
Тимчасове розміщування й організація харчування	2,27	2,34	2,52	2,71	3,12	3,11
Інформація та телекомунікації	2,59	3,30	3,43	3,66	3,84	4,07
Фінансова та страхова діяльність	2,90	2,58	2,54	2,43	2,40	2,31
Операції з нерухомим майном	2,49	2,87	2,86	2,81	2,73	2,78
Професійна, наукова та технічна діяльність	3,69	3,83	3,78	3,69	3,58	3,77
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	3,07	3,50	3,48	3,39	2,99	3,18
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	-	-	-	-	-	-
Освіта	0,42	0,37	0,37	0,39	0,40	0,45
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1,02	1,32	1,39	1,42	3,18	6,53
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,39	0,59	0,56	0,55	0,57	0,56
Надання інших видів послуг	1,89	1,58	1,57	1,72	1,81	1,80

Таблиця Ж.5.

Вихідні дані для оцінки модернізації галузевої структури за обсягом реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання, частка у загальному обсязі, %

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Сільське, лісове та рибне господарство	2,80	6,51	6,03	5,52	5,33	5,44
Промисловість	31,79	33,54	3,41	33,81	33,02	31,47
Будівництво	2,76	2,63	2,63	2,79	3,09	3,55
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	42,12	37,77	38,22	39,58	39,85	39,25
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	4,34	5,64	5,80	5,66	5,61	5,72
Тимчасове розміщування й організація харчування	0,45	0,51	0,55	0,58	0,63	0,74
Інформація та телекомунікації	1,98	2,47	2,55	2,56	2,73	3,20
Фінансова та страхова діяльність	7,17	4,14	3,12	2,63	2,83	2,92
Операції з нерухомим майном	1,14	1,58	1,51	1,43	1,43	1,56
Професійна, наукова та технічна діяльність	4,10	3,62	3,99	3,85	3,82	3,97
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,78	1,00	0,94	0,96	0,95	1,16
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	-	-	-	-	-	-
Освіта	0,05	0,05	0,06	0,06	0,07	0,09
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,21	0,23	0,24	0,25	0,31	0,54
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,09	0,12	0,11	0,12	0,13	0,14
Надання інших видів послуг	0,21	0,19	0,19	0,19	0,21	0,25

Таблиця Ж.6.

Вихідні дані для оцінки модернізації галузевої структури за вартістю нових основних засобів, що надійшли за рік, частка у загальному обсязі, %

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Сільське, лісове та рибне господарство	11,71	9,61	19,58	18,86	18,22	11,93
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	40,98	25,81	32,90	35,22	36,84	45,49
Переробна промисловість	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	12,13	3,45	6,03	7,07	6,87	17,34
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0,79	0,66	0,84	0,98	1,13	1,06
Будівництво	2,17	1,02	2,52	2,47	2,79	1,73
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	7,02	6,92	8,66	8,54	9,86	9,69
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	9,51	4,70	11,73	11,00	10,54	6,72
Тимчасове розміщування й організація харчування	0,59	0,29	0,28	0,30	0,39	0,39
Інформація та телекомунікації	3,88	3,82	4,27	4,52	4,20	3,40
Фінансова та страхова діяльність	3,32	1,37	2,72	2,59	2,23	2,00
Операції з нерухомим майном	1,49	40,48	10,81	10,75	8,91	6,57
Професійна, наукова та технічна діяльність	0,68	0,45	1,19	1,06	0,97	1,22
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1,95	2,02	2,33	2,80	2,75	2,02
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,01	0,01	0,02	0,01	0,01	5,38
Освіта	0,08	0,03	0,05	0,16	0,05	0,99
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,28	0,19	0,50	0,61	0,86	2,15
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,42	0,14	0,19	0,18	0,26	0,24
Надання інших видів послуг	0,02	0,02	0,04	0,05	0,07	0,08

Таблиця Ж.7.

Вихідні дані для оцінки модернізації галузевої структури за зайнятістю населення, частка у загальному обсязі, %

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Сільське, лісове та рибне господарство	15,37	17,46	17,61	17,71	17,96	18,16
Промисловість	17,08	15,65	15,33	15,11	14,83	14,85
Будівництво	4,65	3,90	3,96	3,99	4,07	4,22
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	23,84	21,35	21,60	21,82	22,34	22,93
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	6,86	6,07	6,13	6,14	6,08	6,03
Тимчасове розміщування й організація харчування	-	1,69	2,31	1,71	1,73	1,83
Інформація та телекомунікації	0,00	1,66	1,69	1,70	1,71	1,74
Фінансова та страхова діяльність	1,64	1,48	1,39	1,34	1,31	1,28
Операції з нерухомим майном	5,69	1,63	1,57	1,56	1,59	1,57
Професійна, наукова та технічна діяльність	-	2,57	2,63	2,57	2,68	2,54
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,00	1,82	1,87	1,84	1,86	1,92
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	6,04	5,93	5,98	6,06	5,74	5,25
Освіта	8,33	9,10	8,86	8,81	8,66	8,38
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	6,62	6,33	6,33	6,27	6,08	5,88
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-	1,26	1,24	1,24	1,20	1,19
Надання інших видів послуг	3,87	2,10	2,12	2,13	2,17	2,24

Таблиця Ж.8.

**Вихідні дані для оцінки модернізації галузевої структури за
середньомісячною номінальною заробітною платою, частка у загальному
обсязі, %**

Види економічної діяльності	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Сільське, лісове та рибне господарство	4,08	5,11	5,18	5,55	5,57	5,51
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	7,13	7,40	7,28	6,99	7,10	7,33
Переробна промисловість	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Будівництво	4,88	5,49	5,84	5,73	5,78	5,82
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	5,21	7,25	7,17	6,99	6,93	6,71
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	7,37	7,19	7,17	7,05	7,27	7,28
Тимчасове розміщування й організація харчування	4,04	4,30	4,33	4,57	4,33	4,18
Інформація та телекомунікації	8,77	10,99	11,76	11,01	10,52	10,91
Фінансова та страхова діяльність	12,86	13,29	12,62	11,79	11,91	11,90
Операції з нерухомим майном	5,15	5,65	5,93	5,45	5,40	5,36
Професійна, наукова та технічна діяльність	7,96	10,41	9,95	9,20	8,95	9,05
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	5,10	4,81	4,93	5,11	5,33	5,41
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	7,55	6,77	7,35	8,59	9,36	9,19
Освіта	5,28	4,84	4,65	5,37	5,19	5,06
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	4,52	4,37	4,20	4,56	4,31	4,37
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	5,35	6,39	5,98	6,06	5,61	5,38
Надання інших видів послуг	4,76	5,61	5,69	5,99	5,99	5,66

ДОДАТОК К

Таблиця К.1.

Комплексна оцінка рівня швидкості модернізації галузевої структури економіки країни у 2015 році

Види економічної діяльності	за обсягами валової доданої вартості	за обсягами капітальних інвестицій	за кількістю суб'єктів господарювання	за обсягом реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання	за вартістю нових основних засобів, що надійшли за рік	за зайнятістю населення	за середньомісячною номінальною заробітною платою	за кількістю зайнятих працівників у суб'єктів господарювання	Інтегральний (середньозважен ий індекс)
Сільське, лісове та рибне господарство	5,83	4,92	0,34	3,70	-2,10	2,08	25,31	6,51	5,82
Промисловість	-0,83	2,09	-0,12	1,75	-15,17	-1,43	17,00	33,54	4,60
Будівництво	-1,39	-1,43	-0,65	-0,13	-1,15	-0,75	19,20	2,63	2,04
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	-0,13	-2,41	-4,72	-4,35	-0,10	-2,49	45,28	37,77	8,61
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	-0,81	-3,51	-0,65	1,30	-4,81	-0,79	9,33	5,64	0,71
Тимчасове розміщення й організація харчування	-0,31	-0,37	0,67	0,06	-0,30	-	11,68	0,51	-
Інформація та телекомунікації	0,91	3,83	3,32	0,50	-0,05	1,66	54,50	2,47	8,39
Фінансова та страхова діяльність	-2,31	-0,75	-0,04	-3,04	-1,95	-0,16	29,59	4,14	3,19
Операції з нерухомим майном	1,23	-1,07	2,46	0,44	38,99	-4,06	17,79	1,58	7,17
Професійна, наукова та технічна діяльність	0,51	-1,50	1,11	-0,49	-0,23	-	57,22	3,62	-
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,05	0,72	-0,92	0,22	0,07	1,82	3,56	1,00	0,82
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,24	0,70	-	-	-	-0,11	-1,02	-	-
Освіта	-0,72	-0,46	0,06	0,00	-0,06	0,77	1,10	0,05	0,09
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	-1,13	-0,35	0,27	0,02	-0,09	-0,29	5,14	0,23	0,48
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,09	-0,15	0,21	0,03	-0,27	-0,28	27,65	0,12	0,52
Надання інших видів послуг	-0,05	-0,26	-1,32	-0,03	0,00	-1,78	23,31	-0,31	2,45

Таблиця К.2.

Комплексна оцінка рівня швидкості модернізації галузевої структури економіки країни у 2016 році

Види економічної діяльності	за обсягами валової доданої вартості	за обсягами капітальних інвестицій	за кількістю суб'єктів господарювання	за обсягом реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання	за вартістю нових основних засобів, що надійшли за рік	за зайнятістю населення	за середньомісячною номінальною заробітною платою	за кількістю зайнятих працівників у суб'єктів господарювання	Інтегральний (середньозважений індекс)
Сільське, лісове та рибне господарство	-0,37	3,01	-0,02	-0,48	9,97	0,15	-10,12	0,28	0,30
Промисловість	0,88	0,69	-0,03	-30,13	7,09	-0,33	-17,91	-0,49	-5,03
Будівництво	0,04	-3,54	-0,10	0,00	1,49	0,05	-6,44	0,05	-1,06
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	-0,50	0,77	-1,28	0,45	1,74	0,25	-17,06	0,04	-1,95
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	-0,24	0,14	-0,17	0,16	7,03	0,06	-15,94	-0,11	-1,13
Тимчасове розміщування й організація харчування	0,06	-0,10	0,13	0,04	-0,01	0,63	-9,04	0,18	-1,01
Інформація та телекомунікації	0,11	-4,06	1,07	0,07	0,45	0,03	-11,81	0,13	-1,75

Продовження таблиці К.2

Фінансова та страхова діяльність	-0,76	-0,22	0,00	-1,02	1,35	-0,10	-39,42	-0,04	-5,03
Операції з нерухомим майном	-0,07	1,12	0,11	-0,07	-29,67	-0,06	-8,00	-0,01	-4,58
Професійна, наукова та технічна діяльність	0,08	0,34	0,07	0,37	0,74	0,06	-29,85	-0,04	-3,53
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,18	0,39	0,06	-0,07	0,30	0,05	-8,61	-0,01	-0,96
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,45	1,13	-	-	0,01	0,05	-5,70	-	-
Освіта	-0,50	0,06	0,04	0,00	0,03	-0,25	-13,47	0,01	-1,76
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	-0,14	0,38	0,05	0,02	0,31	0,00	-12,25	0,06	-1,45
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-0,06	-0,11	-0,01	-0,01	0,05	-0,03	-20,30	-0,03	-2,56
Надання інших видів послуг	-0,01	-0,01	0,06	0,00	0,02	0,03	-10,96	-0,01	-1,36

Таблиця К.3.

Комплексна оцінка рівня швидкості модернізації галузевої структури економіки країни у 2017 році

Види економічної діяльності	за обсягами валової доданої вартості	за обсягами капітальних інвестицій	за кількістю суб'єктів господарювання	за обсягом реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання	за вартістю нових основних засобів, що надійшли за рік	за зайнятістю населення	за середньомісячною номінальною заробітною платою	за кількістю зайнятих працівників у суб'єктів господарювання	Інтегральний (середньозважений індекс)
Сільське, лісове та рибне господарство	-1,76	0,27	0,24	-0,51	-0,72	0,10	4,32	-0,47	0,18
Промисловість	0,52	-0,83	0,05	30,40	2,33	-0,22	-6,45	-1,38	3,05
Будівництво	0,21	-0,74	0,10	0,16	-0,05	0,03	-3,29	0,06	-0,44
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	0,55	-0,83	-2,40	1,36	-0,13	0,22	-4,64	0,40	-0,68
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	-0,16	1,47	-0,55	-0,14	-0,73	0,01	-3,88	-0,45	-0,55
Тимчасове розміщення й організація харчування	-0,03	0,06	0,10	0,03	0,02	-0,60	2,59	0,41	0,32
Інформація та телекомунікації	-0,03	-0,26	1,18	0,02	0,24	0,01	-14,70	0,18	-1,67

Продовження таблиці К.3

Фінансова та страхова діяльність	-0,01	-0,34	-0,06	-0,49	-0,13	-0,05	-16,22	-0,03	-2,17
Операції з нерухомим майном	-0,40	-0,46	0,15	-0,08	-0,05	-0,01	-8,97	-0,08	-1,24
Професійна, наукова та технічна діяльність	0,05	-0,06	0,02	-0,13	-0,13	-0,06	-14,19	-0,11	-1,83
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-0,05	0,06	0,12	0,02	0,47	-0,03	1,44	-0,40	0,20
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,42	1,09	-	-	-0,01	0,09	17,07	-	-
Освіта	0,89	0,15	0,05	0,00	0,11	-0,05	9,73	0,01	1,36
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,11	0,25	0,07	0,01	0,11	-0,06	4,46	1,76	0,84
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,02	0,10	-0,02	0,01	-0,01	0,00	-0,44	0,02	-0,04
Надання інших видів послуг	0,05	0,05	0,96	0,01	0,01	0,01	2,96	0,09	0,52

Таблиця К.4.

Комплексна оцінка рівня швидкості модернізації галузевої структури економіки країни у 2018 році

Види економічної діяльності	за обсягами валової доданої вартості	за обсягами капітальних інвестицій	за кількістю суб'єктів господарювання	за обсягом реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання	за вартістю нових основних засобів, що надійшли за рік	за зайнятістю населення	за середньомісячною номінальною заробітною платою	за кількістю зайнятих працівників у суб'єктів господарювання	Інтегральний (середньозважений індекс)
Сільське, лісове та рибне господарство	-0,10	-2,90	-0,10	-0,20	-0,63	0,25	-0,02	-0,50	-0,53
Промисловість	0,07	2,59	0,00	-0,79	1,61	-0,28	1,24	-1,88	0,32
Будівництво	0,14	-1,96	0,07	0,30	0,33	0,08	0,50	33,75	4,15
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	-0,64	1,45	-1,92	0,27	1,32	0,52	-1,34	-1,24	-0,20
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	-0,06	0,19	-0,39	-0,05	-0,45	-0,06	3,00	-0,42	0,22
Тимчасове розміщення й організація харчування	0,09	-0,01	0,17	0,06	0,09	0,02	-3,94	-0,01	-0,44
Інформація та телекомунікації	0,22	1,06	1,35	0,17	-0,31	0,02	-8,13	0,23	-0,67

Продовження таблиці К.4

Фінансова та страхова діяльність	0,01	0,04	-0,03	0,20	-0,36	-0,03	1,21	-0,09	0,12
Операції з нерухомим майном	0,01	-0,26	0,01	0,00	-1,85	0,02	-1,04	0,05	-0,38
Професійна, наукова та технічна діяльність	0,32	0,09	0,13	-0,03	-0,09	0,10	-4,33	0,19	-0,45
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,20	-0,80	0,09	-0,01	-0,05	0,02	3,01	0,18	0,33
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,55	0,38	-	-	0,00	-0,32	11,31	-	-
Освіта	-0,03	-0,01	0,07	0,01	-0,11	-0,15	-3,02	0,06	-0,40
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	-0,47	-0,09	0,13	0,06	0,25	-0,19	-4,04	3,35	-0,13
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-0,01	0,27	0,03	0,01	0,08	-0,03	-7,15	-0,01	-0,85
Надання інших видів послуг	0,07	-0,04	0,37	0,02	0,02	0,04	-0,27	-0,01	0,03

Таблиця К.5.

Комплексна оцінка рівня швидкості модернізації галузевої структури економіки країни у 2019 році

Види економічної діяльності	за обсягами валової доданої вартості	за обсягами капітальних інвестицій	за кількістю суб'єктів господарювання	за обсягом реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання	за вартістю нових основних засобів, що надійшли за рік	за зайнятістю населення	за середньомісячною номінальною заробітною платою	за кількістю зайнятих працівників у суб'єктів господарювання	Інтегральний (середньозважений індекс)
Сільське, лісове та рибне господарство		-1,95	-0,26	0,11	-6,30	0,20	-0,88	-0,50	-1,20
Промисловість		6,20	-3,43	-1,55	8,65	0,02	3,64	-1,88	1,46
Будівництво		0,32	0,07	0,47	-1,06	0,15	0,64	0,11	0,09
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів		-1,87	-1,51	-0,59	-0,17	0,59	-3,24	-1,24	-1,00
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність		-1,63	0,03	0,11	-3,82	-0,06	0,27	-0,42	-0,69
Тимчасове розміщення й організація харчування		-0,01	0,23	0,10	0,00	0,10	-2,16	-0,01	-0,22
Інформація та телекомунікації		-1,79	1,12	0,47	-0,81	0,03	6,09	0,23	0,67
Фінансова та страхова діяльність		-0,04	-0,01	0,09	-0,23	-0,03	-0,04	-0,09	-0,04

Продовження таблиці К.5

Операції з нерухомим майном		-0,25	0,00	0,13	-2,34	-0,02	-0,50	0,05	-0,37
Професійна, наукова та технічна діяльність		0,04	0,09	0,15	0,26	-0,13	1,62	0,19	0,28
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування		-0,16	0,10	0,22	-0,72	0,06	1,35	0,18	0,13
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування		1,00	-	-	5,38	-0,49	-2,39	-	-
Освіта		0,00	0,08	0,03	0,93	-0,28	-1,93	0,06	-0,14
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги		0,11	0,24	0,23	1,29	-0,21	0,85	3,35	0,73
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок		0,03	0,03	0,01	-0,01	-0,01	-3,38	-0,01	-0,42
Надання інших видів послуг		0,01	-0,06	0,04	0,01	0,07	-5,08	-0,01	-0,63

ДОДАТОК Л

Таблиця Л.1.

Комплексна оцінка рівня інтенсифікації модернізації галузевої структури економіки країни у 2015 році

Види економічної діяльності	за обсягами валової доданої вартості	за обсягами капітальних інвестицій	за кількістю суб'єктів господарювання	за обсягом реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання	за вартістю нових основних засобів, що надійшли за рік	за зайнятістю населення	за середньомісячною номінальною заробітною платою	за кількістю зайнятих працівників у суб'єктів господарювання	Інтегральний (середньозважений індекс)
Сільське, лісове та рибне господарство	169,79	180,45	109,24	232,05	82,05	113,56	138,50	104,52	141,27
Промисловість	87,21	106,97	98,32	105,50	62,98	91,65	114,81	96,97	95,55
Будівництво	62,38	91,76	81,05	95,34	47,21	83,92	124,45	71,18	82,16
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	99,22	75,81	91,38	89,68	98,60	89,55	154,01	98,19	99,56
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	90,84	66,09	90,23	129,98	49,40	88,51	107,86	108,52	91,43
Тимчасове розміщення й організація харчування	69,43	57,71	129,21	113,26	49,64	-	117,97	103,38	-
Інформація та телекомунікації	126,71	183,78	229,34	125,17	98,58	-	138,60	127,71	-
Фінансова та страхова діяльність	63,33	75,87	93,95	57,67	41,34	90,21	114,28	88,96	78,20

Продовження таблиці Л.1

Операції з нерухомим майном	120,38	80,25	206,54	138,08	2713,56	28,67	121,47	115,12	440,51
Професійна, наукова та технічна діяльність	118,06	49,82	120,06	88,11	66,18	-	144,66	103,72	-
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	103,79	142,66	72,22	128,86	103,83	-	104,33	113,90	-
Освіта	87,24	55,09	111,65	103,07	30,21	109,25	101,30	86,79	85,58
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	72,93	71,40	131,89	109,50	68,48	95,62	107,07	129,79	98,34
Надання інших видів послуг	94,04	27,52	77,57	88,16	106,32	54,14	130,40	83,78	82,74

Комплексна оцінка рівня інтенсифікації модернізації галузевої структури економіки країни у 2016 році

24

Види економічної діяльності	за обсягами валової доданої вартості	за обсягами капітальних інвестицій	за кількістю суб'єктів господарювання	за обсягом реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання	за вартістю нових основних засобів, що надійшли за рік	за зайнятістю населення	за середньомісячною номінальною заробітною платою	за кількістю зайнятих працівників у суб'єктів господарювання	Інтегральний ¹ (середньозважений індекс)
Сільське, лісове та рибне господарство	97,39	127,29	99,59	92,68	203,79	100,88	88,89	103,60	101,31
Промисловість	115,54	102,14	99,59	10,16	127,45	97,92	86,41	98,28	79,90
Будівництво	101,79	77,75	96,45	99,92	245,82	101,40	93,41	101,46	102,07
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	96,94	110,23	97,44	101,19	125,22	101,18	86,79	100,15	89,87
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	96,97	102,06	97,23	102,88	249,64	100,94	87,55	99,04	104,66
Тимчасове розміщування й організація харчування	108,70	80,67	104,41	107,55	96,34	137,23	88,21	107,56	90,39
Інформація та телекомунікації	102,68	51,79	118,26	102,85	111,78	101,87	93,96	103,88	85,40

Продовження таблиці Л.2

Фінансова та страхова діяльність	80,94	90,55	100,74	75,38	198,19	93,56	83,35	98,52	90,34
Операції з нерухомим майном	99,09	125,65	102,26	95,52	26,70	96,20	92,05	99,70	79,68
Професійна, наукова та технічна діяльність	102,46	123,05	101,09	110,31	264,89	102,26	83,90	98,82	111,00
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	114,24	116,45	102,51	93,48	115,04	102,95	89,95	99,47	91,83
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	108,07	122,05	-	-	195,78	100,88	95,27	-	-
Освіта	89,77	111,43	107,80	104,29	210,53	97,30	84,37	100,42	100,69
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	95,47	143,87	104,88	107,51	260,78	100,02	84,27	105,09	112,10
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	91,59	70,64	98,05	91,92	135,48	97,96	82,16	95,61	83,48
Надання інших видів послуг	99,19	92,04	101,39	99,03	216,98	101,34	89,04	99,40	99,88

Таблиця Л.3.

Комплексна оцінка рівня інтенсифікації модернізації галузевої структури економіки країни у 2017 році

Види економічної діяльності	за обсягами валової доданої вартості	за обсягами капітальних інвестицій	за кількістю суб'єктів господарювання	за обсягом реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання	за вартістю нових основних засобів, що надійшли за рік	за зайнятістю населення	за середньомісячною номінальною заробітною платою	за кількістю зайнятих працівників у суб'єктів господарювання	Інтегральний (середньозважений індекс)
Сільське, лісове та рибне господарство	87,26	101,93	106,09	91,57	96,31	100,54	105,34	96,19	98,15
Промисловість	108,07	97,48	100,72	992,24	107,08	98,56	94,33	98,95	212,18
Будівництво	109,02	94,03	103,53	106,15	97,91	100,71	96,40	103,22	101,37
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	103,51	90,01	95,08	103,55	98,53	101,02	95,86	101,54	98,64
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	97,96	121,05	90,56	97,53	93,74	100,18	96,54	98,37	99,49
Тимчасове розміщування й організація харчування	96,70	115,65	103,32	105,73	105,39	73,89	103,83	107,56	101,51
Інформація та телекомунікації	99,22	94,14	117,03	100,60	105,72	100,34	92,01	106,84	101,99

Продовження таблиці Л1.3

Фінансова та страхова діяльність	99,84	84,02	90,19	84,29	95,16	96,41	91,78	95,72	92,18
Операції з нерухомим майном	94,43	91,67	102,98	94,85	99,50	99,48	90,32	98,37	96,45
Професійна, наукова та технічна діяльність	101,50	96,97	100,35	96,63	88,82	97,85	90,87	97,65	96,33
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	96,28	102,01	104,67	102,14	120,28	98,63	101,87	97,55	102,93
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	106,88	117,55	-	-	32,38	101,43	114,86	-	-
Освіта	120,20	123,96	107,98	104,63	305,36	99,49	113,38	104,56	134,95
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	103,88	119,96	106,21	104,05	121,55	99,10	106,80	102,11	107,96
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	102,94	136,17	97,33	111,43	94,08	99,85	99,53	97,37	104,84
Надання інших видів послуг	105,90	158,71	120,72	104,96	120,00	100,40	103,33	109,50	115,44

Таблиця Л.4.

Комплексна оцінка рівня інтенсифікації модернізації галузевої структури економіки країни у 2018 році

Види економічної діяльності	за обсягами валової доданої вартості	за обсягами капітальних інвестицій	за кількістю суб'єктів господарювання	за обсягом реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання	за вартістю нових основних засобів, що надійшли за рік	за зайнятістю населення	за середньомісячною номінальною заробітною платою	за кількістю зайнятих працівників у суб'єктів господарювання	Інтегральний (середньозважений індекс)
Сільське, лісове та рибне господарство	99,20	79,74	97,73	96,44	96,64	101,40	99,98	93,93	95,63
Промисловість	100,96	108,10	100,01	97,66	104,57	98,16	101,16	95,11	100,72
Будівництво	105,28	83,16	102,60	110,58	113,30	101,97	100,57	101,63	102,39
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	96,07	119,28	95,87	100,67	115,48	102,36	98,75	101,47	103,74
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	99,22	102,27	92,69	99,10	95,88	99,10	102,78	95,87	98,36
Тимчасове розміщення й організація харчування	111,94	97,14	105,27	109,56	131,70	101,14	94,39	115,08	108,28
Інформація та телекомунікації	105,07	125,89	116,61	106,68	93,12	100,98	95,19	104,83	106,05

Продовження таблиці Л.4

Фінансова та страхова діяльність	100,34	102,48	94,30	107,68	86,22	97,88	100,67	98,84	98,55
Операції з нерухомим майном	100,21	94,88	100,17	100,12	82,84	101,53	98,76	97,07	96,95
Професійна, наукова та технічна діяльність	109,35	105,05	101,91	99,13	91,62	104,00	96,94	97,11	100,64
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	114,31	71,97	103,60	98,98	98,20	100,87	103,84	88,19	97,50
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	108,45	105,22	-	-	82,53	94,68	108,57	-	-
Освіта	99,40	98,94	111,65	113,04	32,03	98,27	96,33	102,17	93,98
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	84,56	94,02	110,99	121,82	141,70	96,98	94,24	223,78	121,01
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	97,89	172,13	104,15	107,78	141,24	97,32	92,31	104,27	114,64
Надання інших видів послуг	107,68	69,35	106,70	108,35	130,10	101,79	99,70	105,09	103,60

Таблиця Л.5.

Комплексна оцінка рівня інтенсифікації модернізації галузевої структури економіки країни у 2019 році

Види економічної діяльності	за обсягами валової доданої вартості	за обсягами капітальних інвестицій	за кількістю суб'єктів господарювання	за обсягом реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання	за вартістю нових основних засобів, що надійшли за рік	за зайнятістю населення	за середньомісячною номінальною заробітною платою	за кількістю зайнятих працівників у суб'єктів господарювання	Інтегральний (середньозважений індекс)
Сільське, лісове та рибне господарство		82,96	93,76	102,12	65,45	101,13	98,97	93,02	79,68
Промисловість		117,94	49,96	95,31	123,49	100,13	103,35	92,98	85,40
Будівництво		103,27	102,50	115,07	62,06	103,69	100,72	1035,15	202,81
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів		79,07	96,60	98,51	98,30	102,65	96,94	95,46	83,44
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність		81,11	100,62	101,94	63,75	99,08	100,25	96,00	80,34
Тимчасове розміщення й організація харчування		98,19	106,86	116,07	100,93	106,01	96,74	99,69	90,56
Інформація та телекомунікації		65,37	111,85	117,11	80,76	101,82	103,78	106,00	85,84

Продовження таблиці Л.5

Фінансова та страхова діяльність		97,92	97,62	103,04	89,52	97,58	99,98	96,08	85,22
Операції з нерухомим майном		94,73	100,08	108,90	73,74	98,80	99,40	101,87	84,69
Професійна, наукова та технічна діяльність		102,32	101,28	103,90	126,44	95,02	101,18	105,27	91,93
Діяльність у сфері адміністративно-го та допоміжного обслуговування		91,99	103,63	122,92	73,61	103,10	101,65	106,12	87,88
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування		112,94	-	-	96944,16	91,46	98,33	-	-
Освіта		99,59	110,54	138,23	1886,34	96,75	97,57	114,04	317,88
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги		108,09	117,49	174,28	250,15	96,59	101,29	205,51	131,68
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок		104,98	104,36	105,78	94,62	99,04	96,07	98,62	87,93
Надання інших видів послуг		109,15	98,91	119,24	119,01	103,38	94,46	99,43	92,95

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет

Наукове видання

Роль підприємництва у структурній модернізації економіки

Монографія

Вахович Ірина Михайлівна
Кравчук Ірина Миколаївна

В 22 Роль підприємництва у структурній модернізації економіки:
монографія / І.М. Вахович, І.М. Кравчук. – Луцьк: ВІП Луцького НТУ,
2022. – 184 с.

Підписано до друку 29.12.2017 р.

Формат 60х84/16. Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.

Ум. друк. арк. 11,6. Обл.-вид. арк. 11,4. Тираж 100 пр.

Зам. № 3

Друк ВІП Луцького НТУ

Свідоцтво Держкомтелерадіо України ДК №4123 від 28.07.2011 р.

43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75

Тел.: (0332)74-61-02